

- Metodologija utvrđivanja i prezentovanja
finansijskih rezultata u osiguranju imovine i lica u Srbiji

DUNAV OSIGURANJE

za Vaše dobro!

СИГУРНОСТ КАКВУ ЗАСЛУЖУЈЕТЕ

Каско осигурање

ДУНАВ ОСИГУРАЊЕ

за Ваше добро!

Будите сигурни у безбедност Вашег возила, јер је уз Вас Дунав осигурање, сигуран партнер са дугогодишњим искуством и највећим учешћем у укупном броју исплаћених штета.

Стално сте у покрету и одавно за Вас аутомобил није луксуз већ потреба. Луксуз је дозволити себи да га не заштитите на најбољи могући начин – полисом каско осигурања.

Уз нашу полису каско осигурања имате потпуну заштиту од оштећења, уништења или нестанка возила и покриће свих трошкова који могу да настану.

Поред тога на располагању су Вам и следеће **погодности**:

- могућност плаћања на рате
- **попуст од 40%** за куповину наше полисе Помоћ на путу
- **попuste** уколико Ваше возило поседује уграђене системе заштите од крађе или GPS систем
- бонусе уколико не дође до штете у осигураном периоду као и признање бонуса стечених код других осигуравача.

0800 386 286
БЕСПЛАТАН ПОЗИВ

www.dunav.com

Poziv na saradnju

Poštovani,

Časopis „Tokovi osiguranja“, u izdanju Kompanije „Dunav osiguranje“, objavljuje originalne naučne i stručne radove, rasprave, analize i prikaze iz oblasti osiguravajuće delatnosti.

Vaša saradnja i stručno znanje doprineli bi razvoju teorije i prakse osiguranja.

Buduće saradnike redakcija moli da se pri pisanju tekstova pridržavaju sledećih uputstava i navedu sve relevantne podatke:

- puno ime, prezime i srednje slovo autora
- pun naziv i sedište ustanove u kojoj je autor zaposlen
- slati samo članke na srpskom ili engleskom jeziku
- dužina sažetka (apstrakta) treba da iznosi od 100 do 150 reči
- navesti ne više od deset ključnih reči
- rezime članka treba da bude do jedne desetine dužine članka
- fusnote pisati pri kraju strane
- lista referenci (citirana literatura) treba da obuhvati bibliografske izvore, koji se navode isključivo u zasebnom odeljku, na kraju članka.

Bez navedenih podataka rukopisi se neće uzimati u razmatranje.

Rukopis se kuca srednjim proredom do ukupno 45.000 znakova.

Članak ne sme biti ranije objavljivani.

Objavljivanjem članka sva autorska prava prelaze na časopis „Tokovi osiguranja“.

Redakcija bi bila zahvalna ako biste priloge dostavili na CD-u ili na e-mail adresu.

Adresa Redakcije:

Kompanija „Dunav osiguranje“ a.d.o, za Redakciju časopisa „Tokovi osiguranja“

Beograd, Makedonska 4

Telefon: +381 11 3245 142, e-mail: redakcija@dunav.rs

Invitation for Cooperation

Dear Sirs,

Insurance Trends Journal issued by Dunav Insurance Company publishes original scientific and technical papers, discussions, analyses and reviews in the field of insurance.

You are welcome to contribute with your professional knowledge to the development of insurance theory and practice.

Editorial office invites future contributors to observe the following rules and indicate all relevant details:

- Full name and middle initial of the author.
- Full name and head office of the institution the author is employed with.
- Only articles in Serbian or English should be sent.
- The summary (abstract) should be 100 - 150 words long.
- Not more than ten key words should be stated.
- The article summary should be up to one tenth of the article's length.
- Footnotes should be written at the end of the page.
- References (quoted bibliography) should include bibliography sources which are exclusively listed in a separate section at the end of the article.

Texts without the indicated details will not be considered.

Texts should be typed in 1.5 lines with up to 45.000 characters.

Articles must not have been published previously.

Upon article's publication all copyrights will be transferred to Insurance Trends Journal.

Editorial office would appreciate the contributions on a CD or at the e-mail address.

Editorial office address:

Dunav Insurance Company a.d.o, for editorial office of Insurance Trends Journal

Belgrade, Makedonska 4

Telephone: +381 11 3245 142, e-mail: redakcija@dunav.rs

Sadržaj – Contents

Izdavač:

KOMPANIJA „DUNAV OSIGURANJE“ A.D.O.
Beograd, Makedonska 4

Izdavački savet:

Mr Milenka Jezdimirović, dr Rajko Tepavac,
prof. dr Predrag Šulejić, prof. dr Živojin Aleksić,
dr Jovan Čirić, dr Zoran Radović, mr Snežana Videnović,
Ljiljana Lazarević-Davidović

Redakcijski odbor:

dr Zoran Radović, dr Dejan Drljača,
Vladimir Gajović, Margerita Bošković-Ibrahimpasić,
Jovanka Jovanović, Ljiljana Lazarević-Davidović

Glavni i odgovorni urednik:

dr Zoran Radović

Redaktor:

Ljiljana Lazarević-Davidović

Lektura:

Draško Vuksanović, Janko Medić

Sekretar Redakcije:

Julija Pejaković

Redakcija:

Makedonska 4/VI, 11000 Beograd
Tel. 011 3245 142;
e-mail: redakcija@dunav.com

Kreativni koncept, grafički dizajn i štampa:

↪ **Stolkov**, Novi Sad

Timž:

1000 primeraka

Publisher:

DUNAV INSURANCE COMPANY
Makedonska 4, Belgrade

Publishing Board:

Milenka Jezdimirović, M.A, Rajko Tepavac, PhD,
Prof. Predrag Šulejić, PhD, prof. dr Živojin Aleksić, PhD,
Jovan Čirić, PhD, Zoran Radović, PhD,
Snežana Videnović, M.A, Ljiljana Lazarević-Davidović

Editorial Board:

Zoran Radović, PhD, Dejan Drljača, PhD,
Vladimir Gajović, Margerita Bošković-Ibrahimpasić,
Jovanka Jovanović, Ljiljana Lazarević-Davidović

Editor-in-chief:

Zoran Radović, PhD

Sub-editor:

Ljiljana Lazarević-Davidović

Language Editors:

Draško Vuksanović, Janko Medić

Editorial Office Secretary:

Julija Pejaković

Editorial Office:

Makedonska 4/VI, 11000 Belgrade
Phone: +381 11 3245 142;
e-mail: redakcija@dunav.com

Concept, Design and Print:

↪ **Stolkov**, Novi Sad

Circulation:

1000 copies

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

368

TOKOVI osiguranja: časopis za teoriju
i praksu osiguranja / glavni i odgovorni urednik
Zoran Radović. – God. 16, br. 1 (2002) –
Beograd (Makedonska 4): Kompanija „Dunav
osiguranje“, 2002 – (Novi Sad: Stolkov). – 30 cm

Tromesečno. – Nastavak publikacije
Osiguranje u teoriji i praksi = ISSN 0353-7242
ISSN 1451-3757 = Tokovi osiguranja
COBISS.SR-ID 112095244

Članci, rasprave, analize, prikazi – Articles, Discussions, Analyses, Reviews

Radimir Lazarević

METODOLOGIJA UTVRĐIVANJA I PREZENTOVANJA FINANSIJSKIH
REZULTATA U OSIGURANJU IMOVINE I LICA U SRBIJI
METHODOLOGY OF DETERMINING AND PRESENTING FINANCIAL
RESULTS IN PROPERTY AND PERSONAL INSURANCE IN SERBIA..... 3

Zoran Radović

ZAJEDNIČKA HAVARIJA I OSIGURANJE
GENERAL AVERAGE AND INSURANCE 20

Velisav Marković

ZASTUPANJE I ZASTUPNICI OSIGURAVAJUĆIH KUĆA
INSURANCE AGENTS AND AGENCY OPERATIONS..... 25

Snežana Videnović

IZAZOVI UPRAVLJANJA LJUDSKIM RESURSIMA U DELATNOSTI OSIGURANJA
U TEŠKIM VREMENIMA
THE CHALLENGES OF HUMAN RESOURCE MANAGEMENT IN INSURANCE
INDUSTRY WHEN TIMES ARE HARD 32

Branko Paripović

OSIGURANJE KUĆNIH LJUBIMACA – INOSTRANA ISKUSTVA
PET INSURANCE – EXPERIENCES FROM ABROAD 34

Zakonodavstvo – Legislation

Nebojša Stevanović

NOVI GRAĐANSKI ZAKONIK REPUBLIKE SRBIJE I RAZLOZI ZA NJEGOVO
DONOŠENJE
NEW CIVIL CODE OF THE REPUBLIC OF SERBIA AND REASONS FOR ITS
ENACTMENT 39

Prikaz savetovanja – Review of the Meeting

OBAVEZNO OSIGURANJE, NAKNADA ŠTETE I OBEZBEĐENJE POTRAŽIVANJA
COMPULSORY INSURANCE, INDEMNITY AND SECURITY FOR RECEIVABLES 41

Prikaz knjige – Book review

OSNOVI OSIGURANJA I REOSIGURANJA
INSURANCE AND REINSURANCE BASICS 46

Inostrano osiguranje – Foreign Theory and Practice

Prikazi inostranih članaka – Reviews of International Articles:

PROFESORI TREBA DA SNOSE ODGOVORNOST ZA NEZGODE ĐAKA U ŠKOLI?
SHOULD PROFESSORS BE HELD LIABLE FOR ACCIDENTS INCURRED
BY PUPILS AT SCHOOL? 48

POSLASTICE SU PROFITABILNI „SLATKIŠI“ ZA OSIGURAVAČE
DELICACIES ARE PROFITABLE „SWEETS“ FOR INSURERS..... 50

Propisi Evropske unije – EU Regulations

DIREKTIVA EVROPSKE UNIJE O ODGOVORNOSTI ZA ŽIVOTNU SREDINU
– KRITIČKI OSVRT
EU ENVIRONMENTAL LIABILITY DIRECTIVE – CRITICAL REVIEW 52

Inostrana sudska praksa – International Court Practice

UPITNIK OSIGURAVAČA
INSURER'S QUESTIONNAIRE 54

Vesti iz sveta – Foreign News 56

Sudska praksa – Court Practice 59

Pitanja i odgovori – Questions and Answers 60

Bibliografija – Bibliography 61

METODOLOGIJA UTVRĐIVANJA I PREZENTOVANJA FINANSIJSKIH REZULTATA U OSIGURANJU IMOVINE I LICA U SRBIJI

Metodologija i prikazivanje finansijskih rezultata u osiguranju uslovljeno je propisima i njihovom primenom od strane društava za osiguranje. U članku je prikazano kako je ova materija regulisana u Srbiji počev od 1892. godine do danas.

Ključne reči: finansijski izveštaj, međunarodni računovodstveni standardi, međunarodni standardi finansijskog izveštavanja

Radomir M. Lazarević

*dipl. ek, ovlašćeni aktuar i
ovlašćeni računovođa*

I. Uvod

Pitanje metodologije utvrđivanja i prezentovanja finansijskih rezultata u osiguranju imovine i lica staro je koliko i ova privredna delatnost. Metodologija se u toku razvoja osiguranja imovine i lica i sama razvijala, ali znatno sporije od osiguranja. To pre svega važi za našu zemlju, gde je i osiguranje sporije napredovalo nego u razvijenim zemljama Zapada. Pogotovo neke vrste, kao što su životna osiguranja, kaskale su za inostranom praksom i teorijom.

Pitanje metodologije i prikazivanja finansijskih rezultata u osiguranju imovine i lica uslovljeno je propisima i njihovom primenom od strane društava za osiguranje. Prvi propis iz oblasti osiguranja kod nas donet je tek 1892. godine. Sadržao je samo nekoliko odredbi, a one su se mahom odnosile na računovodstveno-finansijsko poslovanje. Navešćemo odredbe koje su tada regulisale poslovanje osiguravajućih kuća:

„Čl. 6.

Početkom svake godine, najkasnije do 15. februara, društvo je dužno da podnese tačan izveštaj Ministarstvu narodne privrede o licima osiguranim, veličini osigurane sume i njihovoj godišnjoj uplati. U spisku će biti izložena imena lica koja su se osigurala u ranijim godinama, otkad je društvo počelo da radi, i onih što su se osigurali u toku godine, do dana kada se izveštaj Ministarstvu podnosi. Isto važi i za one prema

kojima je obaveza društva prestala, kao i za način kako se to desilo. No ovaj spisak držaće Ministarstvo u tajnosti, u svojoj kasi, i samo na zahtev obezbeđenih lica ili njihovih naslednika, dopustiće se prepis onoga što se samo njih tiče.

Ministarstvo narodne privrede ima pravo, kad posumnja u tačnost knjiga osiguravajućeg društva, da se o njihovoj istinitosti uveri putem koji kao podesan nađe.

Čl. 7.

Početkom svake godine, tačnije 15. februara, svako društvo polagaće u državnu kasu Ministarstva narodne privrede sumu u zlatu ili akcijama Srpske narodne banke ili srpskih državnih hartija od vrednosti, koja iznosi jedan peti deo od celog uplaćenog uloga osiguranih lica u Srbiji, i koji je označen u podnetom izveštaju Ministarstvu narodne privrede.

Ono društvo koje počinje svoju radnju od 1. januara ove godine, položiće državnoj kasi Ministarstva narodne privrede sto hiljada dinara u zlatu ili u državnim hartijama od vrednosti na ime kaucije.

Pored kaucije, svako društvo mora imati u Beogradu nezaduženo nepokretno imanje u vrednosti od 150.000 do 200.000 dinara.

Na sumu položenu u gotovom novcu država će društvu plaćati tri procenta interesa godišnje.

Čl. 8.

Društvo je dužno izvestiti Ministarstvo narodne privrede o imenu i prezimenu svog agenta u Kraljevini Srbiji, kao i o svakoj promeni mesta stanovanja ili lica.

Čl. 9.

Društvo je odgovorno za naknadu osiguranim licima, za slučaj da je agent tog društva sprečen, ili da društvo nema agenta da primi osiguranu premiju, pa bi otuda šteta mogla proizaći za osigurana lica.

Čl. 10.

Za slučaj da se društvo ne upravlja po ovom zakonu, ministar narodne privrede ima pravo zabraniti radnju takvom društvu, a položena društvena kaucija zadržava se do prečišćenja računa sa osiguranim licima. Ovako će se postupiti i u onom slučaju kad društvo prestane radnju raditi.

Čl. 11.

Ako društvo u roku od tri meseca ne plati osudu po izvršenoj sudskoj presudi osiguranom licu, onda to lice ima pravo naplatiti se iz kaucije.

U ovom slučaju izuzetu sumu dužno je društvo popuniti na zahtev Ministarstva narodne privrede, u roku od mesec dana od kada je traženo popunjenje.

Čl. 12.

Društva iz država koja nemaju zaključene konvencije s Kraljevinom Srbijom mogu početi radnju u Srbiji pošto daju pismenu obavezu Ministarstvu narodne privrede da će pristati na suđenje naših sudova.“

Razvoj osiguranja u svetu i kod nas

Osiguranje imovine i lica, u savremenim oblicima, javlja se relativno kasno, konkretno s pojavom kapitalizma, s razvojem trgovine i pomorskog saobraćaja. Treba imati u vidu da se osiguranje imovine i lica, a pre svega osiguranje imovine, pojavljuje u najranijim razdobljima ljudske istorije u funkciji obezbeđenja životne egzistencije pojedinca i njegove porodice.

Kod nas, prve tragove o osiguranju imovine i lica nalazimo u Zakoniku cara Dušana (1349. i 1354). U Beogradu, prvo osiguranje imovine pominje se 1839. godine. Te godine jedan Beograđanin osigurao je svoju kuću kod agenta Tršćanskog osiguravajućeg društva u Zemunu (Austro-Ugarska). Prvo domaće društvo za osiguranje osnovano je 1897. godine (Beogradska zadruga), a zatim se osnivaju akcionarska društva: 1906. godine „Srbija“, 1913. „Jugoslavija“ i „Šumadija“. Međutim, pre pojave domaćih osiguravajućih kuća, kod nas su poslovala inostrana društva za osiguranje, preko svojih filijala, kao što su „Anker“ (1861), Tršćansko opšte društvo za osiguranje (1866), „Nord Britiš“ i „Merkantil“ (1874), „Greesen“, (1877), „Njujork“ (1866). Tokom 1902. godine pojavljuje se „Rosija-Fonsier“, tako da su ova društva, sve do kraja 19. veka, imala potpunu prevlast na domaćem tržištu, a pogotovu između dva svetska rata – pošto domaća društva za osiguranje nisu bila konkurentna inostranim ni u pogledu kapitala ni u kadrovskoj i tehničkoj opremljenosti.

Za obavljanje poslova u osiguranju u periodu od 1920. do 1941. godine važio je koncesioni sistem, a to je bilo povoljno tlo za domaće i inostrane vlasnike kapitala za ostvarivanje velikih profita preko poslova osiguranja, tako da je bilo samo nekoliko društava koja su poslovala na načelu samopomoći. Između Prvog i Drugog svetskog rata bilo je oko 38 osiguravajućih kuća, od kojih su više od polovine bile inostrane. Najviše je bilo italijanskih („Assicurazioni Generali“, „Jadransko“, „Sava“); bilo je i nemačkih („Anker“, „Dunav“, „Evropsko“, „Elementar“, „Ujedinjeno“); austrijskih („Vinerštetiše“), zatim francuskih („La Nationale“, „Union“), švajcarsko („Bazelsko“); iz Velike Britanije („Royal Exchange Assurance“), čehoslovačko („Savez industrije šećera“), američko („Ekvitable“), a bilo je i domaćih: „Beogradska zadruga“, „Srbija“, „Jugoslavija“, „Šumadija“, „Balkan“, „Zadružno osiguranje Jugoslavije“, „Kreditna i potporna zadruga“, „Savez naprednih zadrugara“, „Oficirska zadruga“, „Kroacija osiguravajuća zadruga“, „Hrvatski radiša“.

U Jugoslaviji, krajem 1940. godine, poslovalo je 31 društvo za osiguranje, ne računajući ona koja su nešto ranije likvidirana: „Adrija“, „Zora“, „Feniks“, „Kontinental“ i „Nada“.

Poslovanje od 1918. do 1944. godine može se podeliti na dva perioda: do 1937. i između 1937. i 1941. odnosno 1944. godine. U prvom razdoblju, društva za osiguranje poslovala su bez ikakve državne kontrole, što je za posledicu imalo više bankrotstava, a presudno je bilo bankrotstvo društva „Feniks“, posle čega je usledilo donošenje Uredbe o nadzoru nad osiguravajućim društvima (1937).

Društva za osiguranje, u navedenom periodu, nisu neposredno radila na sprovođenju preventivnih i represivnih mera, što je karakteristično kada su u pitanju akcionarska društva, gde je osnovni cilj ostvarivanje profita.

Kontrola poslovanja društava za osiguranje u ovom razdoblju skoro da nije postojala, tako da su se pojedina od njih upuštala u veoma riskantne poslove, („Feniks“, „Adrija“, „Zora“), što je za posledicu imalo da osiguranici ostanu bez uloženi para iz životnih osiguranja. Najveću katastrofu u toj oblasti izazvalo je bankrotstvo „Feniksa“, čije su premijske rezerve iznosile preko 100 miliona dinara. Tek donošenjem Trgovačkog zakona za Kraljevinu Jugoslaviju 1937. godine, propisan je cenzus za osnivanje deoničkog (akcionarskog) društva za osiguranje koji je, prema paragrafu 188, iznosio 1.000.000 dinara, s tim da se najmanje 10 odsto (100.000 dinara) moralo uplatiti u dinarima, a ostatak je mogao biti u nekretninama, hartijama od vrednosti i ostalim imovinskim vrednostima.

Računovodstveno-finansijsko poslovanje osiguravajućih društava potpunije je regulisano tek odredbama Trgovačkog zakona za Kraljevinu Jugoslaviju iz 1937. godine i odredbama o računovodstvu (paragrafi 328-362), što je sve bilo podstaknuto bankrotstvom pojedinih društva koja su obavljala poslove osiguranja imovine i lica.

Odredbe paragrafa 332 glase:

„Godišnji bilans

- (1) Godišnji zaključeni računi moraju biti sastavljeni prema opštepriznatim trgovačkim načelima tako iscrpno, jasno i pregledno da zainteresovana lica mogu potpuno saznati imovno i privredno stanje društva.
- (2) U godišnjem bilansu će se, ukoliko predmet preduzeća ne bi zahtevao detaljniju podelu, odvojeno iskazati naročito sledeće stavke:

A. Na strani aktive:

I Neizvršene uplate osnovne glavnice

II Sastojci imovine, koji su namenjeni trajnoj upotrebi preduzeća:

1) zemljište bez obzira na zgrade; zgrade: poslovne i stambene; 2) fabričke i druge zgrade; 3) strojevi i strojne-naprave; 4) alat i drugi inventar preduzeća; 5) povlastice, patenti, licence, žigovi i slična prava.

III. Učestvovanje u zavisnim preduzećima i vrednosni papiri kao i druga sredstva kojima se učestvuje

Pod sumnju će se dovoditi to da društvo učestvuje u drugom preduzeću ako ima bar 30 odsto njegove osnovne glavnice ili ako mu je dalo kredit, koji dostiže bar 40 procenata sopstvenih sredstava drugog preduzeća po stanju poslednjeg godišnjeg bilansa. I onda kada učestvovanje u osnovnoj glavnici ne dostiže 30 odsto, a kredit ne dostiže 40 procenata, pod sumnjom će biti to da postoji učestvovanje u drugom preduzeću – ako oboje zajedno dostižu 50 procenata sopstvenih sredstava drugog preduzeća po poslednjem godišnjem bilansu. Sopstvena sredstva u smislu ovog naređenja su osnovna glavnica i rezerve.

IV Obrtna imovina:

1) sirovine, pomoćni i pogonski materijal; 2) poluizrađevine; 3) izrađevine, roba; 4) vrednosni papiri, ukoliko ne spadaju pod III ili pod IV t. 9 i 10, s tim da će se sopstvene deonice navesti napose; 5) društvene hipoteke; 6) iznosi koje je društvo unapred platilo na račun svojih obaveza; 7) potraživanja, na osnovu činidaba i dobavljanja robe; 8) potraživanja, po ma kom osnovu, od članova uprave i nadzornog organa, kao i nameštenika društva i zavisnih preduzeća; 9) menice; 10) čekovi; 11) blagajna i gotovina kod Narodne banke i u poštanskom čekovnom saobraćaju; 12) gotovina kod drugih kreditnih ustanova.

V. Prenosne stavke:

B. Na strani pasive:

I. Osnovne glavnice; ukupni iznosi prvenstvenih deonica svakog roda i deonica sa smanjenim pravom glasa će se napose navesti.

II. Rezerve:

1) opšte rezerve (računi); druge rezerve (računi) i fondovi;

III. Dugovanja:

1) dugovanja po obvezničkim zajmovima, s tim da će se navesti napose oni koji su obezbeđeni hipotekom; druge hipoteke na društvenim nepokretnostima; iznosi koje su unapred platile mušterije; dugovanja na osnovu činidbi i dobavljanja robe; dugovanja zavisnih preduzeća;

2) dugovanja po akceptima trasiranim menicama i po sopstvenim menicama; dugovanja bankama; ostala dugovanja.

V Prenosne stavke

(3) Pod A II i III navešće se prirast i smanjenje kod jedinih stavki. Prebijanje potraživanja i dugovanja nije dopušteno. Iznosi rezervnih i obnovnih računa i računa smanjenja vrednosti, kao ni fondovi, ne smeju se navesti kao dugovanja društva. Ukoliko isto potraživanje ili dugovanje spada u razne stavke, kod one stavke gde je navedeno iskazaće se da spada i u određene druge stavke. Sopstvene deonice koje društvo ima ne smeju se navesti u drugim stavkama.

(4) Obaveze iz poručanstva (jemstva), iz meničnih i čekovnih poručanstava i ugovora o garantiji iskazaće se u bilansu celim iznosom, pa i kad su izravnate regresnim pravima jednake vrednosti, i to u ukupnim svotama prema pojedinim vrstama ovih obaveza.

(5) Osnovna glavnica uneće se, izuzev slučaju iz & 362 stav 5, celim pravilima određenim imenitim iznosom.

(6) U t. 7, 8 i 9 pod A IV i u t. 4, 5, 6, 7 i 8 pod B IV navešće se napose kratkoročna, srednjoročna i dugoročna potraživanja i dugovanja. Koja su potraživanja kratkoročna, srednjoročna odnosno dugoročna, ministar trgovine i industrije može utvrditi uredbama u sporazumu s ministrom pravde po saslušanju privrednih komora, Narodne banke, Poštanske štedionice i Državne hipotekarne banke.

(7) Čist dobitak ili gubitak poslovne godine iskazaće se na kraju bilansa nepodeljen i odvojen od čistog dobitka ili čistog gubitka, prenesenog iz ranije godine.“

Paragraf 333 glasi:

“Račun dobitka i gubitka

(1) U računu dobitka i gubitka će se, ukoliko predmet *poslovanja* (kurziv R. L) preduzeća ne bi zahtevao detaljniju podelu, odvojeno iskazati naročito ove stavke:

I Na strani rashoda

- 1) prinadležnosti radnika i nameštenika;
- 2) socijalne dažbine;
- 3) ukupne prinadležnosti članova uprave i lica, koja su u pogledu odgovornosti njima ravna, kao i članova nadzornog organa (plate, tantijeme, naknada za utroške i druga davanja ma koje vrste);
- 4) otpisi po & 331 pod I t. 1 i 2;
- 5) drugi otpisi;

6) kamate i provizije;

7) porezi i prirezi koji se odbijaju pri iznalaženju porekse osnovice;

8) svi drugi rashodi, izuzimajući izdatke za sirovine, pomoćni i pogonski materijal odnosno izdatke za nabavljenu robu.

II Na strani prihoda:

1) Svi prihodi od preduzeća koji se ne moraju napose iskazivati po t. 2 do 4, i to po odbitku izdataka za sirovine, pomoćni i pogonski materijal odnosno po odbitku izdataka za nabavljenu robu;

2) prihodi iz učestvovanja u drugim preduzećima;

3) kamate, provizije i drugi prihodi od kapitala;

4) vanredni prihodi svake vrste ((2) & 332 stav 7 shodno vredni i ovde; (3) ako se dobitak po knjigama, koji se pokazuje kod sniženja osnovne glavnice, upotrebi za otpis ili rezerve, pojedini iznosi izvršenih otpisa i rezervi zasebno će se prikazati).”

Paragraf 334 glasi:

“ Izveštaj uprave

(1) U izveštaju uprave navešće se razlika prema prethodnom godišnjem zaključnom računu u bitnim promenama u društvenim prilikama, koje su se desile u toku poslovne godine. Ukoliko na prilike društva presudno utiču veze s kojim drugim preduzećem, izveštaj će obuhvatiti potrebne podatke i o tom preduzeću, kao i o vezama s njim; naročito će se prikazati na koji način društvo učestvuje u kojem drugom preduzeću, da li i ukoliko još duguje uplata u to ime (konsorcijski račun), da li i ukoliko je od toga učestvovanja imalo gubitka ili dobitka (2) sem toga, u izveštaj će se prikazati):

- 1) da li su izdate užitničke deonice ili uzitnice, kada i koliko;
- 2) kada dospevaju srednjoročne i dugoročne obaveze;
- 3) važniji pravni odnosi, koji se ne vide iz bilansa, a na čijem osnovu za društvo postoje prava ili obaveze, ili će verovatno nastupiti;
- 4) gubici, koji će iz nedospelih obaveza za dobavljanje ili nabavljanje ili na drugi način verovatno nastupiti;
- 5) da li društvo pripada sindikatima, kartelima i sličnim udruženjima i sporazumima, i kojim;
- 6) događaji osobitog značaja, koji su se desili po svršetku poslovne godine; (3) sa izveštajem za onu poslovnu godinu u kojoj su završeni radovi za osnivanje i prvu organizaciju ili za docnije proširenje ili izmenu preduzeća, ili za povišenje osnovne glavnice (& 331 IV), podneće se skupštini račun, u kojem će se podrobno izneti troškovi tih radova; (4) izveštaj mora odgovarati načelima savesnog polaganja računa, ukoliko važan interes društva ili važan javni interes ne bi zahtevao da se nešto ne prikaže. (5) Izveštaj i godišnje zaključne račune potpisuće svi članovi uprave, a članovi koji se ne slažu navešće svoje razloge.”

Paragraf & 335 glasi:

„(1) odobrene godišnje zaključne račune sa izveštajima uprave, nadzorne ustanove i poverenika uprave poslaće se za 15 dana od dana skupštine u prepisu registarskom sudu i staviti u svojoj poslovnoj ili i u drugoj, u sazivu skupštine označenoj prostoriji na pregledanje; pravo pregledanja i kod društva i kod suda ima svaki deoničar;

(2) trećim licima može registarski sud dozvoliti pregledanje ako verovatnim učine svoj pravni interes za to;

(3) Društvo za čije je osnivanje potrebna dozvola u prepisu će podneti odobrene godišnje zaključne račune sa izvešta-

jima uprave, nadzorne ustanove i poverenika nadležnoj vlasti za 15 dana od dana skupštine;

(4) Registarski sud ne ispituje da li godišnji zaključni računi i izveštaji odgovaraju naređenjima && 331 do 334 i && 337 do 340.”

(Tekst navedenih paragrafa dat je uglavnom po starim pravopisnim pravilima, pošto je i navedeni zakon štampan tim pravopisnim pravilima; unesene izmene bile su minimalne, ali neophodne za razumevanje teksta.)

U razdoblju od 1945. do 2004. godine, osiguranje imovine i lica kod nas ima nekoliko faza razvoja: od 1945. do 1961; od 1962. do 1967; od 1968. do 1976; od 1977. do 1990; od 1991. do 2003. i period posle 2003. godine.

Svaki od navedenih perioda ima svoje karakteristike. Međutim, svima je zajedničko to što su posredi bila društva za osiguranje imovine i lica s društvenim kapitalom i administrativnim rukovođenjem, u najvećem delu poslovanja, a u periodu od 1968. do 1990. godine na snazi je bilo društveno samoupravljanje. Posle 1990. godine, nastupa razdoblje akcionarskih društava s društvenim i privatnim kapitalom, s tim što su se društva s privatnim kapitalom uglavnom bavila poslovima osiguranja motornih vozila (auto-odgovornost). Od 1990. do 2003. godine, u većini su bila akcionarska društva s privatnim kapitalom, iako u celosti u osiguranju imovine i lica preovlađuje društveni kapital, koji je 31. decembra 2002. iznosio 51,73 procenta, a privatni akcijski 48,27 odsto. Treba imati u vidu da se jednim delom i akcijski kapital sastoji od društvenog kapitala, pošto su pojedina akcionarska društva nastala iz društvenih preduzeća, tako da je učešće društvenog kapitala znatno veće od navedenog procenta.

Period od 1944. do 1961. godine

U novim društveno-ekonomskim uslovima kod nas, osiguranje imovine i lica dobilo je drugačiju funkciju od one koju je imalo između dva svetska rata.

Oslobođenje zemlje od okupatorskih snaga zateklo je na tržištu veliki broj stranih i domaćih privatnih osiguravajućih društava, koja su nastavila s radom i za vreme okupacije, do 1944. godine. Društva za osiguranje neprijateljskih zemalja za vreme rata (1941–1944) još više su ojačala svoje portfelje i razvila poslovanje.

Odlukom Predsedništva Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije (AVNOJ) od 21. novembra 1944. godine o prelasku neprijateljske imovine u državnu svojinu obuhvatilo je društva za osiguranje neprijateljskih zemalja koja

su radila na teritoriji Jugoslavije. Ova društva konfiskovana su i stavljena pod prinudnu upravu Državne uprave narodnih odbora (DUND). Među prvima, prinudnu upravu dobila su nemačka društva „Dunav“, „Vinerštetiše“, „Elementar“, „Evropsko“, „Ujedinjeno“. Kod ostalih, postavljeni su delegati DUND-a. Poverenik za industriju Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije (NKOJ) doneo je 1. marta 1945. godine Odluku o spajanju osiguravajućih kuća koje postaju državna svojina u Državni zavod za osiguranje i reosiguranje. Društva koja nisu bila obuhvaćena konfiskacijom likvidirana su drugim merama. Tako je 18. jula 1945. godine ministar finansija doneo rešenje o zabrani privatnih osiguravajućih kuća da bez posebnog odobrenja primaju u osiguranje državnu imovinu ili imovinu državnih preduzeća i preduzeća gde država učestvuje sa najmanje pet odsto (Sl. list FNRJ, br. 52/45).

Izvršena je konfiskacija potražnih salda nemačkih reosiguravača, tako da je Državni zavod za osiguranje i reosiguranje preuzeo sva prava i obaveze iz ugovora o reosiguranju prema društvima za osiguranje. Državni zavod za osiguranje i reosiguranje, maja 1946. godine, zaključio je ugovor o reosiguranju viška šteta sa sovjetskim osiguravajućim zavodom „Gostrah“, koji je bio još štetniji po privredu Jugoslavije no što su bili ugovori na osnovu kvotnog reosiguranja sa zapadnoevropskim osiguravajućim kućama u periodu od 1920. do 1940. godine. Posle toga, usledilo je Rešenje (VII br. 9784/46) da sva privatna društva za osiguranje u prvom roku otkazu svoje ugovore o reosiguranju sa inostranim društvima. Ova mera imala je za cilj da privatna društva stavi u potpunu zavisnost od državnog zavoda. Prelaskom industrije, trgovine, saobraćaja, bankarstva i drugih privrednih grana u državne ruke, privatna društva za osiguranje izgubila su najveći deo svog portfelja. Poslednja mera ka njihovoj likvidaciji bilo je donošenje propisa o maksimalnoj visini troškova sprovođenja osiguranja, tako da su 1946. godine sva ona bila prinuđena da stupe u likvidaciju, predajući sva osiguranja Državnom osiguravajućem zavodu. U toku 1946. godine, još dva privatna društva konfiskovana su sudskim putem, a januara 1947. ministar finansija doneo je Rešenje o likvidaciji šest poslednjih privatnih osiguravajućih kuća. Nakon izvršenih prethodnih radnji, Državni osiguravajući zavod ostao je jedini osiguravač imovine i lica kod nas, ako izuzmemo socijalno osiguranje.

Na osnovu navedenih činjenica, može se zaključiti da je državni osiguravajući zavod nastao nakon preduzimanja odgovarajućih mera za ukidanje privatnih domaćih i inostranih društava za osiguranje. Državni osiguravajući zavod (DOZ)

osnovan je Odlukom poverenika industrije NKOJ-a broj 268 od 1. marta 1945. godine, pod imenom „Državni zavod za osiguranje i reosiguranje“ (Sl. list FNRJ, br. 12/45). Prvi akt o njegovom uređenju i poslovanju donet je 16. aprila 1946. godine, drugi akt doneo je 19. novembra 1946. godine ministar finansija, na osnovu Zakona o uređenju i delovanju kreditnog sistema, kao i propisa Osnovnog zakona o državnim privrednim preduzećima. Dana 18. marta 1946. godine, Vlada FNRJ, na predlog ministra finansija, donela je Uredbu o organizaciji i poslovanju Državnog osiguravajućeg zavoda.

Unutrašnja organizacija DOZ-a sastojala se od Generalne direkcije u Beogradu, republičkih direkcija u sedištim republika, pokrajinske direkcije u Novom Sadu za Vojvodinu i poslovnicu odnosno filijala, kao operativnih organizacionih jedinica u svim većim mestima u zemlji.

U vreme postojanja DOZ-a karakteristično je bilo sledeće:

- stvoren je novi sistem osiguranja DOZ, koji je zamenio stari kapitalistički sistem;
- izvršena je potpuna promena pravila osiguranja, tarifne politike i tehnologije rada, na principima ekonomike osiguranja, i došlo je do znatnog sniženja premijskih stopa;
- izvršena je racionalizacija poslovanja, unifikacija tehnologije rada i obrazaca u svim poslovnim jedinicama DOZ-a;
- uvedene su, 1947. godine, nove vrste osiguranja (osiguranje useva i osiguranje života bez lekarskog pregleda); iste godine uvedeno je i zakonsko obavezno osiguranje putnika u javnom saobraćaju od posledica nesrećnog slučaja, kao i obavezno osiguranje pošiljaka na železnicama;
- stalno je vršeno osavremenjivanje pravila osiguranja i tarifa premija; savet DOZ-a, 1956. godine, doneo je novi pravni tarifni sistem, kojim su uvedeni novi vidovi osiguranja imovine i lica;
- 1958. godine doneta je Naredba o određivanju rizika od kojih je privredna organizacija bila dužna da osigura osnovna i obrtna sredstva i sredstva zajedničke potrošnje, a istovremeno je jasnije i potpunije regulisano obavezno osiguranje privrednih organizacija;
- donošenjem Odluke o organima upravljanja DOZ-om, krajem 1957. godine, i imenovanjem članova saveta Upravnog odbora, uvodi se društveno upravljanje u osiguranje imovine i lica kod nas, koje je sprovedeno do 1990. godine.

U ovom periodu ostvaren je pozitivan finansijski rezultat u iznosu od 37.475.000 dinara, i ostvaren je gubitak u osiguranju useva u iznosu od 2,35 milijardi dinara.

Po republikama, ukupna premija osiguranja i štete, kao i finansijski rezultat, izgledaju ovako:

METODOLOGIJA UTVRĐIVANJA I PREZENTOVANJA FINANSIJSKIH REZULTATA U OSIGURANJU IMOVINE I LICA U SRBIJI

Republika								
Struktura	Ukupno	Srbija	Hrv.	Sloven.	BiH	Maked.	C. Gora	G. dir.
Prem. osig.	118,505	40,856	37,695	17,894	13,416	5,926	1,523	1,193
Likv. štete	43,735	15,527	12,479	6,656	4,112	2,755	625	1,581
Rezerv. št.	5,392	1,184	2,678	764	438	195	92	41
Ukupno št.	49,127	16,711	15,157	7,420	4,550	2,950	717	1,622
Trošk. rež.	23,459	7,578	7,099	4,229	2,513	1,268	336	436
Svega	72,586	24,289	22,256	11,649	7,063	4,218	1,053	2,058
Fin. rezultat.	37,476	13,670	12,881	4,891	5,249	1,334	320	-869
%	100	36.48	34.37	13.05	14.01	3.56	0.85	-2.32

Od 1946. do 1958. godine nijedna direkcija nije ostvarila negativan finansijski rezultat. Negativan rezultat ostvarila je samo Generalna direkcija, koja je vršila ulogu administrativnog operativnog rukovođenja direkcijama formiranih na republičkom nivou, ali je u celosti, ipak, ostvaren pozitivan finansijski rezultat. Ukupna premija osiguranja za period poslovanja januar – decembar 1946. iznosila je samo 379 miliona dinara, a za period januar – decembar 1958. godine 26,5 milijardi dinara, dakle povećana je za skoro sedam puta.

Ostvarena premija osiguranja, isplaćene odštete i finansijski rezultat osiguranja života od 1946. do 1958. godine izgleda ovako:

ukupnoj matematičkoj rezervi osiguranja imala je Slovenija (27,5 odsto), a zatim Srbija. Ako u vidu imamo broj stanovnika, Srbija je bila na trećem mestu, posle Hrvatske. Premija osiguranja života za period januar – decembar 1946. iznosila je samo 14 miliona dinara, a za period januar – decembar 1958. godine 1,5 milijardi dinara, tako da je povećanje bilo više od deset puta.

Naplaćena premija osiguranja 1961. iznosila je 47,7 milijardi dinara, s tim što je društveni sektor učestvovao sa 37,7 milijardi ili 15.900.000 američkih dolara. Rezerve sigurnosti, krajem 1961. godine, iznosile su 60,9 milijardi dinara ili 20.300.000 američkih dolara.

U 000.000 din.

Republika								
Struktura	Ukupno	Srbija	Hrv.	Sloven.	BiH	Maked.	C. Gora	G. dir.
Premija	6,528	1,854	1,596	1,788	497	211	90	492
Kam. 5%	857	196	171	185	46	20	8	231
Uk. prihodi	7,385	2,050	1,767	1,973	543	231	98	723
Ispl. štete	928	334	228	227	71	25	12	31
Rez. obav.	307	107	97	35	21	4	1	42
Uk. štete	1,235	441	325	262	92	29	13	73
Trošk. rež.	677	174	158	217	47	24	11	46
Svega rash.	1,912	615	483	479	139	53	24	119
Mat. rez.	4,519	1,232	1,128	1,265	323	138	64	369
Rezervacija*	82	0	0	0	0	0	0	82
Uk. mat. rez.	4,601	1,232	1,128	1,265	323	138	64	451
%	100.00	26.80	24.50	27.50	7.00	3.00	1.40	9.80

Kamata pet odsto od 1948. godine. Mat. rez. i rez. štete na dan 31. decembar 1958.

* Rezervacija za nastale osigurane slučajeve iz predratnog poslovanja, društava za osiguranje.

Matematička rezerva osiguranja života, sa stanjem na dan 31. decembar 1958. godine, iznosila je 4.601.000.000 dinara ili 9.202.000 američkih dolara. Najveće učešće u

Period od 1962. do 1967. godine

Državni osiguravajući zavod, kao jedini osiguravač u zemlji, nije mogao da se uklopi u privredni i komunalni sistem. Radi

uklapanja osiguranja imovine i lica u komunalni sistem, donet je Zakon o osiguravajućim zavodima i zajednicama osiguranja, koji je obeležio novo poglavlje na ovom polju. Najvažnija obeležja ovog perioda su sledeća:

- organizovanje samostalnih osiguravajućih zavoda umesto jedinstvenog državnog osiguravajućeg zavoda;
- pravo komune da osniva svoj osiguravajući zavod (OZ), tako da su početkom 1962. godine osnovana 142 osiguravajuća zavoda (OZ), šest republičkih zajednica i jugoslovenska zajednica osiguranja, te jedna zajednica autonomne pokrajine (u Vojvodini); krajem 1963. godine, broj zavoda smanjen je na 128.
- teritorijalni monopol osiguravajućeg zavoda, sa ograničavanjem poslovanja na područje za koje je osnovan;
- obavezno udruživanje zavoda u republičke zajednice, a republičke zajednice u Jugoslovensku zajednicu osiguranja;
- pravo zavoda i zajednica da uvode dobrovoljna osiguranja i za njih donose pravila i tarife premije, uz saglasnost opštinskih skupština odnosno izvršnih veća;
- obaveznost zavoda da sprovodi osiguranja uvedena Zakonom i odlukama skupštine zajednica osiguranja odnosno Jugoslovenske zajednice osiguranja;
- uvođenje neto sistema odnosno odvajanje funkcionalnih sredstava (riziko premija i preventiva) od sredstava za pokriće troškova sprovođenja osiguranja (režijski dodatak);
- rad po načelima društvenog upravljanja; organi upravljanja u zavodima i zajednicama osiguranja bili su skupština, upravni odbor i direktor, odnosno glavni direktor i generalni direktor; skupštinu su sačinjavali predstavnici osiguranika, društveno-političkih zajednica i radne organizacije; pojedine poslove upravljanja, utvrđene zakonom, s režijskim dodatkom kao materijalnom bazom, obavljao je savet radnog kolektiva;
- obavezno automatsko reosiguranje zavoda kod zajednice republike i zajednica republika kod Jugoslovenske zajednice osiguranja, s mogućnošću zavoda i zajednica da u određenim slučajevima sami sprovode izravnaje rizika;
- jedinstvena stopa funkcionalne premije osiguranja i maksimalnih stopa režijskog dodatka;
- društveni nadzor i kontrola nad poslovanjem društava za osiguranje, od strane uprave i predstavničkih tela opštine, republike (pokrajine) i federacije.

U toku 1965. godine izvršene su izmene i dopune Zakona iz 1961. radi usklađivanja organizacije osiguranja s nastalim promenama u privrednom i društvenom sistemu države, koje je inicirao Ustav iz 1963. godine. Suštinske promene u osiguranju imovine i lica nastale su 1968. kada je osnovano samo 11 osiguravajućih društava u Jugoslaviji, od 128 osiguravajućih zavoda koji su postojali zaključno sa 31. decembrom 1967. godine.

Od 1962. do 1967. godine naglo su opala sredstva rezervi sigurnosti, tako da su 31. decembra 1967. iznosila samo 331 milion novih dinara, a na početku godine, gubici u pojedinim vrstama osiguranja dostizali su sumu od 863,7 miliona novih dinara. Matematička rezerva osiguranja života, krajem 1967. godine, iznosila je 357,6 miliona novih dinara.

Period od 1968. do 1976. godine

Prema odredbama Osnovnog zakona o osiguranju i osiguravajućim organizacijama, mogla su da postoje sledeća društva za osiguranje imovine i lica:

- osiguravajući zavod koji može da se bavi svim vrstama osiguranja (opšteg tipa) i jednom ili većim brojem vrsta osiguranja (specijalizovani);
- zavod za reosiguranje, opšteg tipa ili specijalizovan;
- zavod za osiguranje i reosiguranje, mešoviti, opšteg tipa ili specijalizovani;
- združeno osiguravajuće preduzeće u koje su udružena dva ili više zavoda;
- organizacije za uzajamno osiguranje koje mogu osnivati građani po načelima samopomoći, odnosno radne organizacije za one vrste osiguranja kojima se ne bave osiguravajući zavodi;
- preduzeće za posredovanje i vršenje usluga u osiguranju; ova preduzeća mogla su da rade za jedan ili više zavoda, i to na zaključivanju ugovora o osiguranju, naplati premije osiguranja, proceni i likvidaciji šteta i drugim poslovima osiguranja;
- organizacije za vršenje aktuarskih poslova koje su mogle da osnivaju zavodi, kao i posebne radne organizacije ili, pak, kao posebna služba u okviru Udruženja društava za osiguranje Jugoslavije;
- poslovno udruženje društava za osiguranje.

Prelaskom na komercijalno osiguranje imovine i lica, godine 1968. osnovano je 11 društava za osiguranje:

- osiguravajući zavod za osiguranje „Sarajevo“, Sarajevo;
- osiguravajući zavod za osiguranje „Makedonija“, Skoplje;
- osiguravajući zavod za osiguranje „Kroacija“, Zagreb;
- osiguravajući zavod za osiguranje „Split“, Split;
- osiguravajući zavod za osiguranje „Sava“, Ljubljana;
- osiguravajući zavod za osiguranje „Maribor“, Maribor;
- osiguravajući zavod za osiguranje „Novi Sad“, Novi Sad;
- osiguravajući zavod za osiguranje „Vojvodina“ Novi Sad;
- zavod za osiguranje i reosiguranje „Jugoslavija“, Beograd;
- zavod za osiguranje i reosiguranje „Beograd“, Beograd;
- zavod za osiguranje i reosiguranje „Slavija Lojd“, Zagreb.

U toku 1968. godine, i kasnije, izvršena su određena spajanja osiguravajućih zavoda. „Sava“ i „Maribor“ spojili su se

u osiguravajući zavod za osiguranje „Triglav“ i reosiguravajući zavod „Sava“, društvo za osiguranje „Split“ pripojeno je „Kroaciji“, spajanjem „Beograda“ i „Jugoslavije“ nastao je Zavod za osiguranje i reosiguranje „Dunav“, a spajanjem „Novog Sada“ i „Vojvodine“ nastao je Zavod za osiguranje i reosiguranje DDOR „Novi Sad“. U toku 1974. godine, iz Zavoda za osiguranje i reosiguranje „Dunav“ nastali su Zavod za osiguranje „Kosovo“ u Prištini i Zavod za osiguranje „Lovćen“ u Titogradu, sada Podgorici.

Osnovana su i dva preduzeća za zastupanje:

- Preduzeće za zastupanje i vršenje usluga u poslovima osiguranja DOZ, Pančevo.
- Preduzeće za zastupanje i posredovanje u osiguranju „Interkontinental“, Beograd

Takođe, osnovana su i dva udruženja za osiguranje:

- Udruženje društava za osiguranje „Jugoslavija“, Beograd,
- Udruženje društava za osiguranje „Jedinstvo“, Beograd, koje su sačinjavali Zavod za osiguranje i reosiguranje „Jugoslavija“, Zavod za osiguranje „Novi Sad“ i Preduzeće za posredovanje i zastupanje „Interkontinental“.

Savezna skupština SFRJ donela je, u januaru i februaru 1967. godine, više propisa iz oblasti osiguranja imovine i lica:

- Osnovni zakon o osiguranju i osiguravajućim organizacijama;
- Zakon o izmenama i dopunama Zakona o obaveznom osiguranju imovine i lica (Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju);
- Zakon o obaveznom obuhvatanju rizika zemljotresa u pojedinim vrstama osiguranja;
- Zakon o uslovima za osnivanje i poslovanje osiguravajućih zavoda i zavoda za reosiguranje.

Donošenjem navedenih zakona, izvršene su bitne promene u sistemu osiguranja imovine i lica i poslovanju društava za osiguranje. Osnovne karakteristike poslovanja u ovom periodu su sledeće:

- uvažavanje ekonomskih načela u poslovanju društva za osiguranje;
- izjednačavanje uslova poslovanja društva za osiguranje s položajem ostalih privrednih organizacija, odnosno uvođenje konkurencije, ukidanjem teritorijalnog monopola i uvođenje konkurencije između društava za osiguranje;
- uspostavljanje slobodnih ekonomskih odnosa između osiguranika i osnivača i društva za osiguranje;
- povećanje zainteresovanosti radnika društva za osiguranje za rezultate poslovanja i obezbeđenje uticaja osiguranika i osnivača u upravljanju društvom za osiguranje, srazmerno uloženom kapitalu; zapravo, bilo je pokušaja da se uvede kapital odnos umesto odnos osiguranik

– osiguravač, ali su nadležni organi to sprečili, pošto se to nije uklapalo u postojeći državni sistem;

- ukidanje teritorijalnog monopola i uvođenje konkurencije između društava za osiguranje;
- ukidanje svih vidova obaveznih osiguranja, osim osiguranja putnika u javnom saobraćaju i osiguranja od auto-odgovornosti;
- slobodno opredeljivanje osiguranika u izboru osiguravača, to jest društva za osiguranje;
- ukidanje automatskog reosiguranja i uspostavljanje ugovornih odnosa između osiguravača i reosiguravača;
- osamostaljivanje društva za osiguranje u samostalnoj izradi uslova i tarifa premija osiguranja;
- zabrana preuzimanja u osiguravajuće pokriće rizika koji prelaze kapacitete osiguravača.

Prema opštim odredbama Osnovnog zakona o osiguranju i osiguravajućim organizacijama, osiguranje je privredna delatnost kojom se, po načelu uzajamnosti i solidarnosti, može obezbediti ekonomska zaštita imovine i lica od rizika od kojih su ugroženi, ukoliko se zaključi ugovor o osiguranju imovine i lica, pošto osiguranje više nije bilo obavezno. Na društva za osiguranje primenjivali su se propisi koji su se odnosili na privredna preduzeća – ako zakonom o osiguranju nije bilo drugačije propisano.

Osnovnim zakonom uvedena je obaveza da se imovina i lica u zemlji mogu osigurati samo kod domaćih društava za osiguranje. Izuzetno, Savezno izvršno veće propisuje koja se imovina i lica u Jugoslaviji, i u kojim slučajevima, može osigurati kod inostranih društava za osiguranje.

Period od 1976. do 1990. godine

Na osnovu člana 42. Ustava SFRJ, godine 1976. donet je Zakon o osnovama osiguranja imovine i lica, a svaka republika i pokrajina donela je svoj zakon o osiguranju imovine i lica. Ovi zakoni ustanovili su zajednicu osiguranja, pa su u upravljanju zajednicom rizika učestvovali osiguranici – pravna lica i građani, i građanskopravna lica, koji su ostvarivali svoja prava u skladu sa statutom zajednice i zakonom. U ovom periodu, bilo je pokušaja da se izravnjanje rizika vrši unutar zajednica rizika, to jest na potpuno homogenim rizicima. Međutim, usled malog broja pokrivenih rizika po zajednicama rizika, to nije bilo moguće, a ovakav način izravnjanja nije u potpunosti bio u saglasnosti s principima na kojima se zasniva osiguranje.

Kretanje uloga na štednji kod poslovnih banaka i matematičke rezerve osiguranja u društvima za osiguranje, u periodu od 1983. do 1988. godine izgledalo je ovako:

U milijardama dinara

Godina	Iznos			Index			
	Uloga na štednji	Matematičke rezerve osig. živ.	Učešće 3:2	Bazni		Lančani	
				Štednje kod banaka	Matematičke rezerve osig.živ.	Štednje kod banaka	Matematičke rezerve osig. živ.
1	2	3	4	5	6	7	8
1983	306.40	17.80	5.80	100.00	100.00	100.00	100.00
1984	553.70	23.40	4.22	180.70	131.50	180.70	131.50
1985	1,070.40	34.00	3.17	349.30	191.00	193.30	145.30
1986	2,079.00	56.30	2.71	678.50	316.30	194.20	165.60
1987	3,955.90	97.60	2.46	1,291.10	548.30	190.30	173.40
1988	12,732.10	270.00	2.12	4,155.40	1,521.90	321.90	277.60

Izvor: časopis „Osiguranje i privreda“, broj 10/89, „Kroacija osiguranje“, Zagreb

Učešće matematičke rezerve osiguranja života od 5,80 odsto svelo se samo na 2,12 procenata u odnosu na štedne uloge kod poslovnih banaka. Uzrok ovakvom smanjenju učešća leži u sledećoj tabeli:

Ostvarena kamata x100
_____ =%

Ukupni izvori matem. rezerve i rezerve sigurnosti osiguranja života na početku i kraju poslovne godine: 2

Kada se posmatraju razlike ostvarene kamatne stope na sredstva matematičke rezerve osiguranje života, po društvima, one su više nego velike. Kako drukčije objasniti da jedna osiguravajuća kuća (red. broj 7) ostvaruje kamatu znatno iznad prosečno ostvarene za preko 50 procenata, a od nekih društava i preko sto odsto? Ovo je delimičan odgovor zašto je osiguranje života u nas na nivou na kome se nalazi danas.

Naz.	GODINA					INDEX		
	Zaj.	1985	1986	1987	1988	1988/85	1988/86	988/87
1	2	3	4	5	6	7	8	
1	18.6	29,0	35,6	95,1	511,3	327,9	267,1	
2	24,2	28,3	45,7	92,3	381,4	328,3	202,0	
3	10,3	17,4	26,8	96,7	938,8	555,7	360,8	
4	12,8	12,2	19,0	31,9	249,2	261,5	167,9	
5	14,6	19,0	18,6	51,4	352,1	270,5	276,3	
6	13,1	17,2	24,7	60,2	459,5	350,0	243,7	
7	40,6	48,8	76,0	100,8	248,3	206,6	132,6	
8	11,1	16,4	22,3	72,5	653,2	442,1	325,1	
Prosek	23,8	30,1	41,9	89,4	375,6	297,0	213,4	
Index tr.								
Života	74,0	89,0	220,0	340,6	757,0	560,0	340,6	
Razlika	-50,2	-58,2	-178,1	-251,2	-382,6	-273,0	-127,2	

Između ostvarene kamatne stope na sredstva matematičke rezerve osiguranja života i stope indeksa troškova života, razlika je velika, tako da su se svake godine obezvređivala sredstava matematičke rezerve osiguranja života.

Period od 1991. do 1996. godine

Donošenjem Amandmana od 25. novembra 1988. godine na Ustav SFRJ iz 1974, stvorene su pretpostavke za napuštanje koncepcije dogovorone ekonomije i potpuni prelazak

na tržišno privređivanje. U toku 1990. godine, donet je novi zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica (Sl.list SFRJ, br. 19/90), koji je poznavao sledeće organizacione oblike organizovanja u osiguranju imovine i lica:

- deoničarsko društvo za osiguranje; javno društvo za osiguranje; društvo za uzajamno osiguranje; sopstveno društvo za osiguranje; mešovito društvo za osiguranje; posebne organizacije za obavljanje drugih poslova osiguranja; pul.

Deoničarska (akcionarska) društva osnivana su samo društvenim ili samo privatnim kapitalom, s tim što je u početku društveni kapital u ukupnom kapitalu društava za osiguranje učestvovao sa više od 95 odsto.

Period od 1997. do 2003. godine

U 1996. godini, donet je Zakon o osiguranju imovine i lica (Sl. list SRJ, br. 30/96, 53/99). Prema članu 2. Zakona, društvo za osiguranje moglo je kod nas da se osniva kao akcionarsko društvo za osiguranje i društvo za uzajamno osiguranje.

Akcionarsko društvo za osiguranje moglo je da obavlja poslove osiguranja jedne vrste ili više vrsta osiguranja, reosiguranja i jedne vrste ili više vrsta osiguranja i reosiguranja.

U ovom periodu poslovalo je u proseku 40 akcionarskih društva, tako da ih je na kraju 2003. godine bilo 40, od čega dva reosiguravajuća i jedno mešovito društvo za osiguranje i reosiguranje. Od 1997. do 2004. godine likvidirano je ili je u stečaju 40 osiguravajućih društava.

Karakteristično za poslovanje društava za osiguranje kod nas u ovom periodu jeste to što je došlo do potpunog nepoštovanja načela na kojima se zasniva osiguranje imovine i lica, pre svega tehničkih osnova osiguranja, tako da se najčešće primenjuju izmišljene tarife premije osiguranja, a ne one koje su predložene i usvojene od organa društva za osiguranje i koje je odobrilo Ministarstvo finansija. Druga karakteristika je ta što se najveći deo kuća za osiguranje bavi poslovima osiguranja od auto-odgovornosti. Na premiju auto-odgovornosti u periodu januar-decembar 2002. godine otpadalo je 33,5 odsto, a na sve ostale vrste osiguranja 66,5 procenta. U 2003. godini premija osiguranja od auto-odgovornosti u ukupnoj premiji osiguranja učestvovala je sa 32,4 odsto.

Period od 2004. do 2009. godine

U 2004. godini, donesen je Zakon o osiguranju, s tim što je u 2005. i 2007. pretrpeo određene izmene i dopune. Međutim, ni tim izmenama i dopunama ovaj zakon ni izdaleka nije dobio odredbe o računovodstveno-finansijskom poslovanju koje je sadržao Trgovački zakon iz 1937. godine.

NBS je u toku 2004. i prvoj polovini 2005. oduzela više od 20 dozvola za rad društvima za osiguranje. Međutim, po okončanju stečajnih postupaka, sa izuzetkom još nekoliko njih koji su u toku, samo pet društva imaju manja sredstava nego što iznose njihove ukupne obaveze po okončanju stečajnog postupka. Zato se postavlja pitanje odgovornosti supervizora na osnovu čijih je nalaza i kontrole poslovanja društvima oduzeta dozvola za rad, kao i pitanje da li je to učinjeno iz ekonomskih ili nekih drugih razloga.

Društva za osiguranje kod nas od 1. januara 2004. godine u obavezi su da pri sastavljanju i prezentiranju finansijskih izveštaja primenjuju Međunarodne računovodstvene standarde (u daljem tekstu MRS) i Međunarodne standarde finansijskog izveštavanja (u daljem tekstu MSFI).

Paragrafi 9 do 14 Okvira za pripremanje i prikazivanje finansijskih izveštaja glase:

“Korisnici i njihove potrebe za informacijama

9. Korisnici finansijskih izveštaja jesu sadašnji i potencijalni investitori, zaposleni, kreditori, dobavljači i ostali poverioci, kupci, vlade, njihove agencije i javnost. Oni koriste finansijske izveštaje kako bi zadovoljili neku od svojih različitih potreba za informacijama. Te potrebe uključuju sledeće:

Donosioci rizičnog kapitala i njihovi savetnici usmereni su ka rizicima svojstvenim ulaganju i povraćaju prinosa od tih ulaganja. Njima su potrebne informacije koje im pomažu u opredeljenju da li da kupe, da ih drže ili prodaju. Akcionari su takođe zainteresovani za informacije koje im omogućuju da procene sposobnost preduzeća da isplati dividende.

Zaposleni i njihove predstavničke grupe zainteresovani su za informacije o stabilnosti i uspešnosti svojih poslodavaca. Oni su takođe zainteresovani za informacije koje im omogućuju da procene sposobnost preduzeća da im obezbedi zarade, naknade penzija i mogućnost zapošljavanja.

Zajmodavci su zainteresovani za informacije koje im omogućuju da odrede da li će njihovi zajmovi i pripadajuće kamate biti plaćeni o roku.

Dobavljači i ostali poverioci zainteresovani su za informacije koje im omogućuju da odrede da li će iznosi koje tražuju biti plaćeni o roku. Dobavljači su obično zainteresovani za poslovanje preduzeća tokom kraćeg perioda nego zajmodavci, ukoliko ne zavise od kontinuiteta poslovanja preduzeća, kao svog glavnog kupca.

Kupce zanimaju informacije o nastavku poslovanja preduzeća, posebno kada imaju dugoročne poslovne odnose s njim ili su zavisni od tog preduzeća.

Vlade i njihove agencije zainteresovane su za alokaciju resursa i stoga za aktivnost preduzeća. Oni takođe imaju potrebu za informacijama radi regulisanja aktivnosti preduzeća, utvrđivanja poreske politike i osnovice za obračun nacionalnog dohotka, kao i za sličnim statističkim podacima.

Preduzeća utiču na pojedince u javnosti na različite načine. Na primer, mogu znatno doprineti lokalnoj privredi na različite i brojne načine, uključujući zapošljavanje većeg broja ljudi i nabavke od lokalnih dobavljača. Finansijski izveštaji mogu pomoći javnosti da proceni kretanja i nedavne promene u prosperitetu preduzeća, te raspon njegovih aktivnosti.

10. Premda se svim informacionim potrebama navedenih korisnika ne može udovoljiti putem finansijskih izveštaja, postoje potrebe koje su svima zajedničke. Pošto su investitori oni koji snabdevaju preduzeća rizičnim kapitalom, obezbeđenje finansijskih izveštaja koji zadovoljavaju njihove potrebe takođe će zadovoljiti najveći deo potreba drugih korisnika finansijskih izveštaja.

11. Rukovodstvo preduzeća ima prvenstvenu odgovornost za pripremu i prikazivanje finansijskih izveštaja preduzeća. Rukovodstvo je takođe zainteresovano za informacije sadržane u finansijskim izveštajima i pored toga što ima pristup drugim upravljačkim i finansijskim informacijama, koje mu pomažu u izvršavanju poslova planiranja, odlučivanja i nadzora za koji su odgovorni. Rukovodstvo ima mogućnosti da utvrđuje formu i sadržaj tih dodatnih informacija da bi zadovoljilo svoje potrebe. Izveštavanje o takvim informacijama je, pak, izvan delokruga ovog okvira. Ipak, objavljeni finansijski izveštaji zasnivaju se na informacijama o finansijskom položaju, uspešnosti i promenama u finansijskom položaju preduzeća, koje koristi rukovodstvo.

Cilj finansijskih izveštaja

12. Finansijski izveštaji imaju za cilj da pruže informacije o finansijskom položaju, uspešnosti i promenama u finansijskom položaju preduzeća, koje su širokom krugu korisnika važne za donošenje ekonomskih odluka.

13. Finansijski izveštaji koji su pripremljeni za ovu svrhu zadovoljavaju uobičajene potrebe većine korisnika. Međutim, ti izveštaji ne pružaju sve informacije koje bi korisnicima mogle biti nužne pri donošenju nekih ekonomskih odluka, budući da uglavnom daju sliku o finansijskim učincima prošlih događaja i ne pružaju nefinansijske informacije.

14. Finansijski izveštaji takođe pokazuju rezultate načina na koji rukovodstvo upravlja ili način na koji rukovodstvo polaže račune za resurse koji su mu povereni. Oni korisnici koji žele da ocene način upravljanja i način polaganja računa rukovodstva čine to radi donošenja ekonomskih odluka; ove odluke, na primer, mogu da obuhvate pitanja da li da zadrže ili da prodaju svoja ulaganja u preduzeće ili da li da ponovo imenuju ili zamene rukovodstvo.”

Na nekoliko primera pokušaćemo da prikažemo adekvatnost primene MRS i MSFI pri sastavljanju i prezentiranju finansijskih izveštaja u periodu od 2006. do 2009. godine. Jedna od bitnih informacija u finansijskim izveštajima društava za osiguranje, pored ostalih, jeste i učešće troškova sprovođenja osiguranja u ukupnoj premiji, i to po društvima za osiguranje i u proseku. Međutim, do toga je teško doći iz razloga što osiguravajuća društva kod nas finansijske izveštaje ne sastavljaju po istoj metodologiji, pa samim tim i prezentirani podaci nisu uporedivi između društava. Učešće troškova sprovođenja osiguranja prema finansijskim izveštajima za period od 2006. do 2009. godine izgleda ovako:

METODOLOGIJA UTVRĐIVANJA I PREZENTOVANJA FINANSIJSKIH REZULTATA U OSIGURANJU IMOVINE I LICA U SRBIJI

U 2006. godini u %

Red. broj	Broj AOP	Društvo „A“	Društvo „B“	Društvo „C“	Sva društva
1	254/203+204	31,75	28,92	27,91	28,55
2	31+255+260+265/136+203+204	24,88	33,03	29,13	31,20
3	256/136+203+204	12,94	13,37	14,49	15,10
4	31/136+203+204		3,64	0,12	2,06
5	260/136+203+204	11,79	15,73	14,52	13,32
6	265/136+203+204	0,21	0,29		0,72
7	233/136+203+204	3,34	1,35	0,07	1,96
8	Kol. 5 AOP-136		12,54	0,45	7,47

U 2007. godini u %

Red. broj	Broj AOP	Društvo „A“	Društvo „B“	Društvo „C“	Sva društva
1	254/203+204	32,49	26,53	26,01	27,43
2	31+255+260+265/136+203+204	24,56	31,10	31,60	30,27
3	256/136+203+204	15,14	12,62	12,64	15,42
4	31/136+203+204		3,98	3,25	2,17
5	260/136+203+204	8,94	14,24	14,76	12,05
6	265/136+203+204	0,48	0,26	0,95	0,63
7	233/136+203+204	3,17	3,98	0,63	1,81
8	Kol.5 AOP-31/136		13,34	12,59	7,76

U 2008. godini u %

Red. broj	Broj AOP	Društvo „A“	Društvo „B“	Društvo „C“	Sva društva
1	254/203+204	33,72	37,47	34,44	36,59
2	31+255+260+265/136+203+204	27,09	29,45	33,45	32,72
3	256/136+203+204	17,94	12,46	17,85	16,80
4	31/136+203+204		3,53	5,38	4,10
5	260/136+203+204	8,53	13,23	10,22	11,38
6	265/136+203+204	0,62	0,23		0,44
7	233/136+203+204	3,39	3,98	1,15	1,77
8	Kol.5 AOP-31/136		12,54	20,14	14,66

U 2009. godini u %

Red. broj	Broj AOP	Društvo „A“	Društvo „B“	Društvo „C“	Sva društva
1	254/203+204	39,40	25,13	26,10	28,42
2	31+255+260+265/136+203+204	30,00	29,61	33,12	29,09
3	256/136+203+204	20,56	15,16	19,45	19,09
4	31/136+203+204		4,12	5,68	4,76
5	260/136+203+204	8,82	13,23	7,99	9,80
6	265/136+203+204	0,62	0,21		0,39
7	233/136+203+204	3,57	3,19	1,54	3,00
8	Kol.5 AOP-31/136		16,42	22,64	17,67

NAPOMENA: Pojedini brojevi AOP-a označavaju:

- AOP-31 = unapred plaćene troškove sprovođenja osiguranja;
- AOP-136-138 = prenosnu premiju osiguranja na kraju poslovne godine;
- AOP-203 = obračunatu premiju životnih osiguranja;
- AOP-204 = obračunatu premiju neživotnih osiguranja;
- AOP-233 = rashode izviđaja, procene, likvidacije i isplate naknade šteta i ugovorenih iznosa;
- AOP-254 = troškove sprovođenja osiguranja;
- AOP-255 = troškove pribave;
- AOP-260 = troškove uprave;
- AOP-265 = ostale troškove sprovođenja osiguranja.

Kada posmatramo podatak pod rednim brojem 1 između društva „A”, „B” i „C” postoje bitne razlike u visini učešća troškova sprovođenja osiguranja u ukupnoj premiji osiguranja, što nije slučaj kada se posmatraju podaci pod rednim brojem 2. Ove razlike posledica su primene različite metodologije sastavljanja finansijskih izveštaja. Društvo „A” ne razgraničava troškove pribave osiguranja na periode trajanja ugovora, u skladu sa odredbama člana 128 Zakona o osiguranju, a ostala dva to čine, pa sami tim i navedeni podaci po rednim brojevima nisu uporedivi.

Karakteristično je da troškovi sprovođenja osiguranja u 2006. godini iznose u proseku 31,20 odsto od ukupne premije osiguranja, a u 2009. godini 29,09 procenata. Međutim, troškovi pribave u 2006. u proseku iznose 17,16 odsto, a u 2009. godini 23,85 odsto, dok troškovi uprave u 2006. iznose 13,32 procenta, a u 2009. godini 9,80 odsto. Takođe je karakteristično da rashodi izviđaja, procene, likvidacije i isplate naknada šteta i ugovorenih suma novca iznose samo 1,96 procenata u proseku 2006. godine, a 2009. godine tri procenta. Troškovi pribave istovremeno iznose 17,16 odsto, odnosno 23,85 odsto, pa se postavlja pitanje kakvo je zaista razgraničenje troškova sprovođenja osiguranja po mestima i nosiocima troškova u osiguranju imovine i lica.

Uticaj razgraničenja premije osiguranja na depresijaciju dinara

Kakav je uticaj razgraničenja odnosno nerazgraničenja premije osiguranja na obračunske periode prema trajanju ugovora o osiguranju na koje se odnosi, na depresijaciju dinara, može se videti na jednom primeru:

Ugovor o osiguranju zaključen je 1. decembra tekuće godine i traje do 30. novembra naredne godine.

- obračunata premija osiguranja za period od 12 meseci iznosi.....dinaru 3.600.000.
- deo premije osiguranja koji služi za pokriće troškova sprovođenja osiguranja (režijski dodatak) iznosidinaru 600.000.

- deo premije osiguranja koji služi za pokriće obaveze iz osiguranja (naknada štete i slično)-tehnička premija iznosi (3.600.000-600.000)dinaru 3.000.000.
- deo tehničke premije osiguranja koji se odnosi na tekući obračunski period od 1. do 31. decembra tekuće godine iznosidinaru 250.000.
- režijski dodatak koji se odnosi na tekući obračunski period od 1. do 31. decembra tekuće godine, ukoliko se ne razgraničava prema vremenu trajanja ugovora o osiguranju, iznosi.....dinaru 600.000.
- kao rashod po osnovu premije osiguranja u tekućem obračunskom periodu osiguranik u svojim knjigama iskazuje(3.600.000:12) dinaru 360.000.

Vidimo da je u ovom slučaju društvo za osiguranje kao ostvareni prihod prikazalo 850.000 dinara, odnosno režijski dodatak u celosti od 600.000 dinara, i deo tehničke premije koji se odnosi na tekući obračunski period u vrednosti 250.000 dinara. Osiguranik je, kao svoj rashod po osnovu premije osiguranja prikazao iznos od 360.000 (3.600.000:12) dinara. Na tržištu se pojavljuje dohodak u iznosu od 850.000 dinara, a kao novoostvarena vrednost, nacionalni dohodak od samo 360.000 dinara. Na ovaj način, štampa se fiktivan novac i istovremeno dolazi do depresijacije domaće valute, dakle dinara. Ovo iz razloga što je „povećana kupovna moć” potrošača za 490.000 (850.000-360.000) dinara na tržištu robe i usluga, i to novcem koji je štampan na osnovu „uvećanog dohotka” ostvarenog u osiguranju imovine i lica.

Razgraničenja troškova sprovođenja osiguranja, po obračunskim periodima

Razgraničenja troškova sprovođenja osiguranja regulisana su odredbama paragrafa 20 i 21 MRS 18-prihodi, koji glase:

„Pružanje usluga

20. Kada se rezultat neke transakcije koja uključuje pružanje usluga može pouzdano izmeriti, prihod povezan s tom transakcijom priznaje se prema stepenu dovršenosti transakcije na dan bilansa stanja. Rezultat transakcije može se pouzdano proceniti kada su ispunjeni svi sledeći uslovi:

(a) iznos prihoda može se pouzdano meriti;

(b) verovatan je priliv ekonomskih koristi vezanih za tu transakciju u entitet;

(c) stepen dovršenosti transakcije na dan bilansa stanja može se pouzdano izmeriti;

(d) troškovi nastali zbog transakcije i troškovi njenog završavanja mogu se pouzdano izmeriti.

21. Priznavanje prihoda prema stepenu dovršenosti neke transakcije često se navodi kao metod procentualne

dovršenosti. Po ovom metodu, prihod se priznaje u obračunskim periodima u kojima su te usluge pružene. Priznavanje prihoda na toj osnovi pruža korisne informacije o obimu aktivnosti usluga i učinku tokom dotičnog perioda. MRS 11 takođe zahteva priznavanje prihoda po toj osnovi. Zahtevi tog standarda načelno su primenjivi na priznavanje prihoda i povezanih rashoda za transakciju koja uključuje pružanje usluga.“

Međutim, odredbe člana 128. Zakona o osiguranju, glase:

„Troškovi pribavljanja osiguranja mogu se razgraničiti u srazmeri prenosne premije i ukupne premije, u skladu sa zakonom.“

Navedene odredbe MRS 18-prihodi i člana 128. Zakona o osiguranju nisu u saglasnosti, što za posledicu ima to da društva za osiguranje, pri sastavljanju finansijskih izveštaja, postupaju na različite načine.

Paragrafi 39 i 40 Okvira za pripremanje i prikazivanje finansijskih izveštaja glase:

“39. Korisnici treba da budu u mogućnosti da uporede finansijske izveštaje preduzeća u protoku vremena, kako bi mogli da identifikuju razvoj u finansijskom položaju i uspešnosti. Korisnici moraju da budu u mogućnosti da uporede finansijske izveštaje različitih preduzeća, kako bi procenili njihov relativni finansijski položaj, uspešnost i promene u finansijskom položaju. Stoga, merenje i prikazivanje finansijskog učinka sličnih transakcija i drugih događaja mora da se sprovede dosledno u okviru jednog preduzeća i tokom dužeg perioda za jedno preduzeće te na način dosledan za različita preduzeća.

40. Važna posledica kvalitativnog obeležja uporedivosti jeste da su korisnici obavešteni o računovodstvenim politikama primenjenim pri sastavljanju finansijskih izveštaja i o promenama tih politika i učincima promena. Korisnici treba da budu u mogućnosti da identifikuju razlike između računovodstvenih politika za slične transakcije i druge događaje koje primenjuje jedno preduzeće iz perioda u period, što važi i za različita preduzeća. Usaglašenost s Međunarodnim računovodstvenim standardima, uključujući obelodanjivanje računovodstvenih politika koje primenjuju preduzeća, pomaže da se postigne uporedivost.”

Kakva je primena prethodnih odredbi pri razgraničenju troškova sprovođenja osiguranja, možemo videti iz sledećeg prikaza:

A) Kod životnih osiguranja

Iskazivanje matematičke rezerve osiguranja života u finansijskim izveštajima kod nas

Obračun matematičke rezerve društva za osiguranje vrši se na osnovu Odluke Narodne banke Srbije, i na jednom primeru izgleda ovako:

- obračunata matematičke rezerva osiguranja života iznosidinara 1.000.000;
- ZILLMER-ovanje matematičke rezerve usled pokrića nastalih troškova sprovođenja osiguranja u obračunskom periodu, koji će se sukcesivno pokrivati prihodima i prinosima i koji će se ostvarivati u narednim periodima trajanja ugovora o osiguranju života iznosidinara 200.000.
- u finansijski izveštaj (bilans uspeha), na kraju tekućeg obračunskog perioda prikazuje se iznos oddinara 800.000.

Učešće matematičke rezerve životnih osiguranja u ukupnoj premiji

Odnos ukupne premije životnih osiguranja i obrazovane matematičke rezerve u periodu od 1. januara do 31. decembra 2009. godine izgleda, ovako:

Treba priznati da bi se malo ko na osnovu podataka iz prethodne tabele odlučio da zaključi ugovor o životnom

Društvo	Premija životnih osiguranja	Učešće u %	Matematička rezerva	Učešće u % Kol. 4:2
1	11.602	0,01	5.265	45,38
2	128.979	1,64	56.533	43,83
3	485.742	6,18	254.365	52,37
4	2.067.350	26,29	1.374.335	66,48
5	594.480	7,56	222.704	37,46
6	1.702.270	21,65	1.342.756	78,88
7	255.118	3,24	98.002	38,41
8	3.334	0,18	1.141	34,22
9	49.367	0,63	12.289	24,89
10	579.100	7,36	229.031	39,55
11	1.986.664	25,26	1.271.536	64,00
12				
Ukupno	7.864.006	100,00	4.880.334	61,90

osiguranju, pogotovu sa društvima čija matematička rezerva u obračunskom periodu iznosi ispod 60 procenata od obračunate ukupne premije životnih osiguranja u datom obračunskom periodu. Na tri društva za osiguranje, od ukupno ostvarene matematičke rezerve u periodu od 1. januara do 31. decembra 2009. godine, otpada 73,20 odsto, a na sva ostala 26,80 odsto.

Na osnovu prethodnih podataka, može se zaključiti kakav je kvalitet razgraničenja troškova sprovođenja osiguranja kod životnih osiguranja, jer se postavlja pitanje šta je bilo s premijom osiguranja od 61 odsto do 100 odsto. Koliko je u proseku iznosila obračunata matematička rezerva u ovom periodu poslovanja, a za koliko je umanjena zbog pokrića troškova sprovođenja osiguranja? U svakom slučaju, nedostajuća premija osiguranja nije u celosti pokrivala samo troškove sprovođenja životnih osiguranja, ali činjenica je da je od ukupno obračunate premije, računajući i prirast putem investiranja sredstava osiguranja, formirana matematička rezerva od samo 61 procenat, a kada se doda i ostvareni prirast na obračunatu premiju osiguranja, taj procenat je daleko manji od iskazanog.

Ovde nije potreban poseban komentar, ali se postavlja pitanje šta je uslovilo ovoliku razliku između iznosa obračunate i naplaćene premije životnih osiguranja i obrazovane matematičke rezerve u istom periodu.

Na osnovu prethodno prezentiranih podataka u finansijskim izveštajima društva za osiguranje, nepoznato je sledeće:

- koliko iznosi ostvarena matematička rezerva osiguranja života u tekućem obračunskom periodu;

- za koji je iznos umanjena matematička rezerva osiguranja života usled pokrića troškova sprovođenja osiguranja u tekućem obračunskom periodu;
- koliko iznosi prirast na sredstva osiguranja života u obračunskom periodu, i za koji je iznos prirasta uvećana matematička rezerva?

B) Kod neživotnih osiguranja:

- ukupni troškovi pribave neživotnih osiguranja iznosedinara 10.000.000.
- od navedenog iznosa na tekući obračunski period odnosi se.....dinara 8.000.000.
- na naredni obračunski period odnosi sedinara 2.000.000.

U knjigama društva za osiguranja, u tekućem obračunskom periodu prikazuje se sledeće:

- na kontima grupe 53-amortizacija, 54-troškovi materijala, energije, usluga i nematerijalni troškovi i 55-troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi, iskazuje se iznos oddinara 8.000.000.
- u knjigama na računu aktivna vremenska razgraničenja odnose se na naredni obračunski period i iskazuje se iznos od.....dinara 2.000.000.

U ovom slučaju imamo podatak koliki je ukupan iznos troškova pribave i koliko se od toga odnosi na tekući, a koliko na naredni obračunski period, što nije slučaj kad su u pitanju životna osiguranja. Međutim, i u jednom i u drugom slučaju to je regulisano propisima NBS.

Umesto zaključka

Neophodno je da se proverí ispravnost primene propisa od strane društava za osiguranje, a naročito to da li je metodologija sastavljanja finansijskih izveštaja u potpunosti ista s metodologijama koje primenjuju ostala društva za osiguranje.

Postojeći zakon o osiguranju i podzakonska akta, donešena na osnovu odredaba Zakona, ne obezbeđuje podatke u skladu sa MRS (Međunarodnim računovodstvenim standardima) i MSFI (Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja), a pre svega podatke neophodne za opredeljenje budućih osiguranika, s kojim društvom za osiguranje da zaključuju ugovor o osiguranju. Budućim izmenama i dopunama Zakona o osiguranju neophodno je da se, pored ostalog, bliže reguliše sledeće:

- sredstva i izvori sredstava osiguranja imovine i lica;
- obrazovanje i korišćenje garantne i tehničke rezerve životnih i neživotnih osiguranja, a pre svega metodologija pokrivenosti garantnih i tehničkih rezervi;
- adekvatnost kapitala i pokrće iskazanog gubitka na kraju poslovne godine;
- razgraničenje premije osiguranja na obračunske periode u skladu s trajanjem ugovora o osiguranju;
- razgraničenje i prikazivanje troškova sprovođenja osiguranja kod životnih i neživotnih osiguranja;
- pitanje odobravanja bonusa, popusta i obračunavanje malusa;
- metodologija sastavljanja i prezentiranja finansijskih izveštaja, po vrstama osiguranja i ukupno (bilans uspeha).

Ovo su samo neka od akutnih pitanja iz oblasti osiguranja imovine i lica, ali u svakom slučaju, nisu jedina.

Karakteristično je da su navedena pitanja bila bolje regulisana odredbama Trgovačkog zakona Kraljevine Jugoslavije iz 1937. godine nego što je slučaj s postojećim zakonom o osiguranju.

Literatura

1. *Priručnik o finansijskom poslovanju i kontroli sredstava osiguranja imovine i lica*, autori: Dr Lazar Majstorović i dipl. ek. Radomir Lazarević

Summary

Methodology of Determining and Presenting Financial Results In Property and Personal Insurance in Serbia

Radomir M. Lazarević

The existing Insurance Law and by-laws, adopted on the basis of the provisions of the Law, do not provide data according to the International Accounting Standards and International Financial Reporting Standards, and most of all they do not provide the data which are necessary for the insured to choose the insurance company he wishes to conclude an insurance contract with. It is necessary that future Insurance Law amendments, among other things, closely regulate the following issues:

- property and personal insurance funds and sources of funds;
- formation and use of guarantee fund and technical reserves in life and non-life insurance lines, and before all the methodology of guarantee fund and technical reserves coverage;
- capital adequacy and the coverage of declared loss at the end of a business year;
- deferral of insurance premium to accounting periods according to the period of insurance contract;
- deferral and declaration of underwriting expenses in life and non-life insurance lines;
- issue of granting bonus, discount and calculating malus;
- methodology of drawing up and presenting statement of operations, according to insurance lines and in total (profit and loss account).

TRANSLATED BY: **JASNA POPOVIĆ**

ZAJEDNIČKA HAVARIJA I OSIGURANJE

Autor članka razmatra najvažniji institut plovidbenog prava. Transportno osiguranje ima važnu ulogu u zaštiti interesa svih učesnika u plovidbenom poduhvatu. Akcenat je stavljen na zakonska rešenja o zajedničkoj havariji, koja se primenjuju u pomorskom pravu i pravu unutrašnje plovidbe, kao i na institut spasavanja, blizak zajedničkoj havariji. Prikazana su i rešenja engleskog pomorskog prava, te praktična rešenja koja se odnose na likvidaciju zajedničke havarije i nagrade za spasavanje, kao i na štete pokrivena osiguranjem. **Ključne reči:** plovidbeni poduhvat, zajednička havarija, nagrada za spasavanje, osiguranje zajedničke havarije

Dr Zoran D. Radović

doktor pravnih nauka,
glavni i odgovorni urednik
časopisa „Tokovi osiguranja“,
zoran-radovic@hotmail.com

1. Uvod

Institut zajedničke (generalne) havarije nastao je u pomorstvu. Zajednička havarija veoma je star institut, poznat u pomorstvu u prvim mediteranskim civilizacijama.¹

Nastanak zajedničke havarije vezuje se za plovidbeni poduhvat u kome učestvuju vlasnik broda i vlasnik robe u prevozu. Njihov zajednički interes jeste da se plovidbeni poduhvat uspešno završi, zbog čega ispoljavaju solidarnost. Često je potrebno podneti žrtve i troškove da bi se otklonila opasnost koja pretila poduhvatu. Podnete žrtve i troškovi dele se u zavisnosti od toga koliko je vrednosti u poduhvatu spaseno. Međutim, ukoliko u plovidbenom poduhvatu opasnost pretila samo brodu ili samo robi, i troškovi pogađaju samo vlasnika broda ili vlasnika robe. U pitanju nije zajednička, već partikularna havarija. Ako su brod i roba u prevozu osigurani, štete kao posledica zajedničke i partikularne havarije pokrivena su osiguranjem.

Zajednička havarija kao institut plovidbenog prava srodna je institutu pomorskog spasavanja – ukoliko se istovremeno spasavaju brod i roba. Ipak, u pitanju su dva pomorskoppravna instituta, koji imaju različitu pravnu fizionomiju.²

2. Izvori prava

Zajednička havarija detaljno je regulisana zakonskim propisima. U našoj zemlji Zakonom o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi (dalje Zakon) i u Engleskoj Zakonom o pomorskom osiguranju (*Marine Insurance Act*, dalje MIA). Dok se zajednička havarija primenjuje kod svih pomorskih poduhvata, u rečnom saobraćaju ima svoje mesto samo ako je ugovor o prevozu robe predvideo njenu primenu. Ugovaranje se vrši formularnim ugovorima kao što su teretnica (konosman), tovarni list i brodarski ugovor (charterparty).

Primena instituta zajedničke havarije vrši se i u pomorskom prevozu robe.³ Određuje se koja pravila će se primeniti

1 Vladislav Brajković, *Pomorska enciklopedija I*, Zagreb, 1972, str. 232. Institut zajedničke havarije vodi poreklo sa grčkog ostrva Rodos od 916. do 700. godina pre nove ere, Victor Dover, *A handbook to marine insurance*, London, 1970, str. 6.

2 Drago Pavić, *Pomorske havarije i osiguranje*, Split, 2003, str. 3.

3 Npr. brodarski ugovor Balltime 1939 predviđa primenu Jork-antverpenskikh pravila.

na njenu likvidaciju. Kod pomorskog prevoza ugovara se primena Jork-antverpenskkih pravila (dalje JAP) iz 1994. Za zajedničku havariju na Dunavu primenjuje se Bratislavski sporazum dunavskih brodarstava, na osnovu koga su doneta Dunavska pravila iz 1985, izmenjena 1990. godine. Bratislavski sporazum i Dunavska pravila prihvaćeni su kasnije od strane austrijskih i nemačkih brodara. Na zajedničku havariju na reci Rajni primenjuju se Rajnska pravila IRV od 2006. Premda su principi zajedničke havarije u svim navedenim pravilima isti, među njima postoje i specifične razlike.

3. Zajednička havarija

Osnovne karakteristike zajedničke havarije jesu zajednički plovidbeni poduhvat, vanrednost žrtve i troška, stvarna opasnost, razumnost i celishodnost čina, te zajednički spas.

Pod zajedničkom havarijom podrazumevaju se materijalne štete i izdaci nastali kao posledica mera preduzetih od strane zapovednika ili posade broda radi spasavanja broda, robe i drugih imovinskih vrednosti od zajedničke opasnosti, zbog čega ih zajedno snose brodar i vlasnik robe.⁴ Čin zajedničke havarije, kako predviđa odredba Zakona, jeste svaki nameran i razložan vanredan trošak ili šteta učinjeni ili prouzrokovani od zapovednika broda ili drugog lica koje ga zamenjuje. Takav trošak preduzet je radi spasavanja imovinskih vrednosti učesnika u istom pomorskom poduhvatu od stvarne opasnosti koja im preti. Prema MIA, šteta⁵ u zajedničkoj havariji predstavlja gubitak, neposredno prouzrokovan činom zajedničke havarije. Ovaj gubitak uključuje troškove i žrtvovanja.⁶

Od drugih vrednosti najvažnija je vozarina (često i prevoznina). Pod vozarinom se podrazumeva naknada koju plaća vlasnik robe. Da li vozarina učestvuje u zajedničkoj havariji, zavisi od odredaba ugovora o prevozu robe. Kad postoji opasnost da brodar izgubi vozarinu, koja mu pripada samo ako plovidbeni poduhvat uspe, vozarina učestvuje u zajedničkoj havariji, ali ne i u slučaju kad je bila „plativa unapred”. U slučaju da je roba prodana po paritetu CIF (cena robe, osiguranje i vozarina), vozarina ne učestvuje u zajedničkoj havariji jer je ugrađena u cenu robe.

Na pravo naknade za podnete žrtve ili troškove neće uticati okolnost što je zajednička havarija nastupila krivicom

jednog od učesnika u plovidbenom poduhvatu. To, međutim, neće sprečiti ostale učesnike da od krivca zahtevaju obeštećenje.⁷

Karakteristični slučajevi zajedničke havarije su sledeći: izbacivanje robe s broda u more ili reku, gašenje požara na brodu i njegovo namerno nasukanje da bi se sprečilo potonuće. Troškovi i izdaci priznaće se u zajedničku havariju ako su učinjeni da bi se brod spasao ulaskom u luku pribežišta.

Plovidbene nezgode, zbog kojih nastupa zajednička havarija na moru i unutrašnjim vodama, često su iste, na primer požar na brodu. Ipak, razlike postoje. Recimo, led na rekama koji sprečava plovidbu i nepredvidljiv pad vodostaja, zbog čega se roba mora prekrcavati, svaki slučaj čine posebnim. Plovidba u konvoju, tegljenje i guranje barži karakteristični su za plovidbu na unutrašnjim vodama. Rajnska pravila sadrže posebne odredbe o zimovanju i plovidbi u konvoju. Predviđaju da će se u zajedničkoj havariji priznati izdaci podneti za ulazak i izlazak broda iz luke pribežišta, te ako je pri plovidbi u konvoju nastala opasnost za ceo konvoj, zbog koje se nametnula potreba da se preduzmu mere za postizanje zajedničke bezbednosti. No usvojenim rešenjima nisu prevaziđene sve teškoće. Rajnska pravila obavezuju samo stranke koje su ugovorile primenu Rajnskih pravila.⁸ Za razliku od Rajnskih pravila, Dunavska pravila određuju polje svoje primene. Ona se primenjuju na zajedničku havariju ne samo u slučaju prevoza robe između dve dunavske luke već i u slučaju prevoza između dunavske i morske luke.

Rajnska pravila sadrže odredbe o zaštiti životne sredine i pozivaju se na Međunarodnu konvenciju o spasavanju iz 1989. U slučaju da spasioci, spasavajući brod od opasnosti koja mu preti, spreče zagađenje životne sredine ili smanje već nastalu štetu, stiču pravo na nagradu koja se uključuje u zajedničku havariju. Međutim, pravila isključuju mogućnost da gubici, štete ili troškovi naneti životnoj sredini, naročito pri uklanjanju nastale štete, budu priznati u zajedničkoj havariji. Samo gubici, štete i troškovi koji su neposredna posledica čina zajedničke havarije mogu biti priznati (JAP).

Upoređivanjem odredaba Zakona i JAP-a primećuju se razlike. Na primer, dok Zakon korist pojmove *šteta* i *trošak*, JAP koristi izraz *žrtva* (sacrifice) i *trošak* (expenditure). IRV takođe prihvata izraz *žrtva*, što i jeste pravilnije od ostalih termina.

4 Veljko Tomašić, *Ugovor o plovidbenom osiguranju*, Beograd, 1990, str. 165.

5 Šteta koja se pojavljuje kod pomorskih havarija, po svom pravnom značenju, znatno je uža od pojma štete u građanskom pravu. Ovo stoga što se kod havarije šteta pokazuje isključivo u svom imovinskom, to jest materijalnom obliku.

6 R. H. Brown, *Analysis of Marine Insurance Clauses – Hulls*, 1983, London, 1984, str. 20.

7 Prema presudi engleskog suda, brodar nema pravo na kontribuciju vlasnika robe ako se utvrdi da brod nije bio sposoban za plovidbu na početku putovanja, William Tetley, *Cargo owners' obligations in general average*, „Journal of Maritime Law and Commerce”, No. 1/88, str. 96.

8 George Doguet, Pierre Latton, Henry Voet, *Rules and Commentary on the Rhine Rules IRV 1979*, u izdanju „Richards Hogg” Ltd. London.

Prema odredbi Zakona, zapovednik broda ili lice koje ga zamenjuje objavljuje čin zajedničke havarije.⁹ U praksi, postupak za likvidaciju zajedničke havarije pokreće zapovednik broda na osnovu prijave pomorske nezgode (pomorski protest). Istovremeno, brodar obaveštava svog osiguravača o nastanku zajedničke havarije, što mu omogućava da preduzme korake da se brod pregleda.

Brodar određuje likvidatora zajedničke havarije.¹⁰ Od primaoca robe zahteva potpisivanje havarijske obveznice (average bond), kojom se primalac obavezuje da će likvidatoru platiti iznos koji će likvidator od njega potraživati.¹¹ Brodarev zahtev zasniva se na Zakonu.¹² Garancija primaoca može se sastojati od novca (polaganje depozita) ili garancije osiguravača robe (General Average Guarantee). S obzirom na to da garancija osiguravača istovremeno ne podrazumeva njegovu obavezu da primaocu – osiguraniku naknadi štetu, on od njega može zahtevati kontragaranciju.

Pošto likvidator ustanovi da je na osnovu dobijenih podataka zajednička havarija nastala, on preduzima niz tehničkih, pravnih i administrativnih mera. Zadatak mu je da utvrdi sledeće: štete i troškove koji imaju karakter zajedničke

havarije, opseg i vrednost imovine koja plaća doprinos, te visinu doprinosa.¹³ Obračun zajedničke havarije vrši tako što ukupan iznos šteta i izdataka, koji se priznaju u zajedničkoj havariji, raspodeljuje na brod, robu i ostale imovinske vrednosti, i to uvećane za njihove eventualne gubitke i oštećenja koji se priznaju kao zajednička havarija. Ovim se postiže svrha zajedničke havarije. Svi koji su bili izloženi izbegnutoj opasnosti snose srazmerno jednak gubitak.¹⁴

Svi učesnici u zajedničkoj havariji imaju obavezu da sarađuju s likvidatorom, da mu dostavljaju tražene podatke i dokumentaciju, na prvom mestu teretnice, tovarne listove i poli-se osiguranja. Likvidator angažuje inženjere i druga lica koja mu pomažu da utvrdi štete na brodu i ustanovi potrebu za privremenim i trajnim popravkama broda. Na osnovu svih podataka, likvidator priprema obračun zajedničke havarije, to jest deobnu osnovu (dispašu).¹⁵ U dispaši utvrđuje doprinose (kontribucije) učesnika u plovidbenom poduhvatu.¹⁶ Ako nijedan od učesnika plovidbenog poduhvata, kako predviđa Zakon, ne podnese sudu prigovor, deobna osnova stiče snagu izvršne isprave. Prema Dunavskim pravilima, svaki učesnik ima pravo da ospori deobnu osnovu podnošenjem tužbe sudu, ili da započne arbitražni postupak u roku od dva meseca od dana prijema obračuna. S tim u vezi, potrebno je uočiti da su odredbe Zakona o zajedničkoj havariji dispozitivne prirode.¹⁷

4. Razgraničenje nagrade za spasavanje i troškova zajedničke havarije

U najvećem broju slučajeva, potreba za spasavanjem ugrožene imovine na moru nije ograničena na samo jedan materijalni interes. Pri spasavanju, pored broda, spasava se i roba koja se prevozi. Nagrada za spasavanje¹⁸ ima sličnosti sa

9 Nije opravdano da čin zajedničke havarije može da objavi samo zapovednik broda ili lice koje ga zamenjuje. Rešenje usvojeno u Zakonu je preusko, Hrvoje Kačić, *Zajednička ili generalna havarija primena Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi*, Simpozijum iz oblasti pomorskog prava, Beograd, 1983.

10 Likvidator zajedničke havarije, pravno lice ili pojedinac poseduje znanja iz plovidbenog prava i osiguranja, a svoju delatnost obavlja nepristrasno.

11 „Lloyd’s” Average Bond sadrži i obavezu primaoca da likvidatoru dostavi fakturu za robu, N. G. Hudson i J. C. Allen, *Marine Claims Handbook*, London, 1984, str. 76.

12 Brodar ima pravo da zadrži robu sve dok od primaoca ne dobije jemstvo da će platiti deo svog doprinosa u zajedničkoj havariji.

13 Predrag Stanković, *Plovidbene nezgode*, „Saobraćajno pravo”, Beograd, 1979, str. 213.

14 Veljko Tomašić, *Ugovor o plovidbenom osiguranju*, Beograd, 1990, str. 176.

15 *Isprava koja sadrži analizu i rezultate svih izvršenih operacija*, Ladislav Tambača, „Pomorske havarije”, Rijeka, 1956, str. 93.

16 Likvidaciji zajedničke havarije pomaže Uputstvo Udruženja likvidatora zajedničke havarije iz Engleske. Npr, predviđa da će se u zajedničkoj havariji priznati troškovi privremene popravke broda, plate posade, gorivo, nagrada za spasavanje, nagrada likvidatoru, troškovi osiguranja.

17 Branko Jakaša, *Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi u redakciji Siniše Trive*, Zagreb, 1981, str. 334.

18 Nagrada za spasavanje institut je plovidbenog prava. Za svako delo pomoći i spasavanja ugroženog broda i prevoza robe na moru spasiocima pripada pravo na nagradu, Gavro Badovinac, *Pravo posade na dio nagrade za spasavanje*, Zbornik za pomorsko pravo, knjiga 6, Zagreb, 1957, str. 64. Nagrade mogu biti veoma visoke, teoretski do visine spasene imovine, a nekad i preko nje. Po jednom mišljenju, niko ne treba da izgubi u moru više od onog što je moru porvio, Plinio Manca, *International Maritime Law*, Antwerpen, 1972, str. 64.

zajedničkom havarijom: postojanje opasnosti koja ugrožava plovidbeni poduhvat, svesnost akcije zapovednika broda u nevolji da žrtvovanjem dela imovine ili podnošenjem troškova izbegava opasnost u kojoj se našao brod, kao i preduzimanje koraka koji imaju koristan rezultat. Jedna od razlika između ova dva instituta sastoji se u tome što se obračun zajedničke havarije vrši prema vrednostima spasene imovine u luci odredišta, dok se obračun nagrade za spasavanje vrši u mestu gde se spasavanje završilo. Zbog toga u obračunu mogu nastati razlike. Primer:¹⁹ zapovednik broda namerno je nasukao brod s robom i time sprečio njegovo potonuće. Brod je odsukan tegljačem pošto je prethodno sa spasiocima zaključio ugovor čija je deviza „bez uspeha, nema nagrade”²⁰. Zarad utvrđivanja doprinosa svakog učesnika u plovidbenom poduhvatu, likvidator ustanovljava dužničku i poverilačku masu.

Obračun zajedničke havarije²¹

Dužnička masa:

– vrednost broda	100.000.000,
– CIF vrednost robe	80.000.000
	<hr/>
Ukupno	180.000.000

Koeficijent raspodele

Obračun nagrade za spasavanje

– vrednost broda i	100.000.000
– vrednost robe u mestu spasavanja	70.000.000
	<hr/>
Ukupno	170.000.000

Koeficijent raspodele $\frac{9.000.000}{170.000.000} = 5,29\%$

U ovakvom slučaju obračun zajedničke havarije izvršen je na štetu vlasnika robe.

5. Osiguranje od zajedničke havarije

Zajednička havarija obuhvaćena je osiguranjem. Predstavlja jednu od kategorija šteta²² koja je regulisana Zakonom i MIA. Zajednička havarija pokrivena je osiguranjem samo ako je nastala kao posledica rizika sa osiguravajućim pokrićem. U tom slučaju, iz osiguranja se naknađuju gubici i oštećenja osiguranog predmeta i troškovi osiguranika. Sa stanovišta osiguranja, izdaci brodarka koje je likvidator prihvatio u deobnoj osnovi prihvataju se kao pokriveni trošak.

Zajednička havarija pokrivena je osiguranjem broda (kasko), robe (kargo) i vozarine – ukoliko je vozarina izričito osigurana. Ako u ugovoru o osiguranju nije predviđeno nešto drugo, visina naknade za gubitke, oštećenja i troškove koji su priznati u punovažnoj deobnoj osnovi utvrđuje se shodno odredbama Zakona koje se odnose na odgovarajuće

Poverilačka masa:

– trošak spasavanja 9.000.000

$$\frac{9.000.000}{180.000.000} = 5\%$$

– nagrada za spasavanje 9.000.000

19 Zoran Radović, Skripta – predavanja na Fakultetu za pomorstvo in promet, Portorož, 1998, str. 14.

20 „Lloyd’s” open form („no cure – no pay”).

21 Prema JAP-u, kontribucija u zajedničku havariju izvršiće se shodno neto vrednosti spasene imovine u mestu završetka plovidbenog poduhvata.

22 Pod štetama u transportnom osiguranju podrazumevaju se materijalna oštećenja i gubici osiguranog predmeta, kao i troškovi nastali usled ostvarenja rizika pokrivenih osiguranjem. Kategorizacija šteta izvršena je u Zakonu.

kategorije šteta,²³ nezavisno od vrednosti osiguranog predmeta utvrđenoj u punovažnoj deobnoj osnovi.²⁴

Tipizirani ugovori o iskorišćavanju brodova i prevozu robe često, u slučaju zajedničke havarije, predviđaju primenu JAP-a, rešenje koje odgovara i osiguravačima. Ova pravila mogu se primeniti na zajedničke havarije kako u pomorskoj tako i u rečnoj plovidbi. Najpoznatiji opšti uslovi za osiguranje broda jesu engleski, poznati pod nazivom institutske klauzule²⁵, koje su u primeni u celom svetu. Institutske klauzule za osiguranje broda na vreme²⁶ od pomorskih rizika predviđaju da će se u slučaju zajedničke havarije pokriti udeo broda u troškovima spasavanja i nagradama za spasavanje. U slučaju da osiguravač broda odbije da ih naknadi, smatrajući da je brodar prekršio ugovor o prevozu robe, brodar ovu naknadu može ostvariti od svog osiguravača od odgovornosti (kluba za zaštitu i naknadu).²⁷

Za razliku od ostalih kategorija šteta, kao što su potpuni gubitak i oštećenje broda, u slučaju zajedničke havarije, na koju se primenjuju institutske klauzule, polisa osiguranja se „otvara”. Otvaranje polise podrazumeva da se pri utvrđivanju obaveze osiguravača u obzir neće uzeti osigurana vrednost broda, nego njegova stvarna vrednost u luci u kojoj se plovidbeni poduhvat završio. Kod osiguranja robe uzima se u obzir njena vrednost iz polise. Osiguravač je obavezan da osiguraniku naknadi doprinos u zajedničkoj havariji samo ako kontribuirajuća vrednost predmeta osiguranja ne prelazi osigurani iznos.

6. Harmonizacija prava

Harmonizacija pravila o zajedničkoj havariji jeste neophodna. Premda su Dunavska i Rajnska pravila u velikoj meri usvojila rešenja Jork-antverpenskih pravila, razlike postoje. Kao što smo već napomenuli, neke razlike između pravila koja se primenjuju na moru i unutrašnjoj plovidbi treba da se zadrže s obzirom na različite uslove plovidbe, na primer plovidba u konvoju i nepredvidljivost rečnog vodostaja. Uticaj nacionalnog prava na zajedničku havariju takođe postoji. Nemačko pravo²⁸ ograničava primenu onoga što može

biti priznato i uključeno u zajedničku havariju pod pojmom *žrtvovanje* – i to na štete na brodu i robi. Naše pravo ne sadrži ovakvo ograničenje.

Neophodno je da se u našem pravu prihvati rešenje prema kome se nagrada za spasavanje priznaje u zajedničku havariju ukoliko su spasioci sprečili opasnost koja je pretila plovidbenom poduhvatu. Primenu instituta zajedničke havarije treba proširiti i na plovidbu unutrašnjim vodama, bez potrebe da se ona izričito ugovara.

Očekuje se da će ove godine biti razmotren predlog naše zemlje da se usvoje pravila koja će na jedinstven način regulisati zajedničku havariju u unutrašnjoj plovidbi.²⁹ Ukoliko predlog bude usvojen, primenjivaće se Rajnska pravila od 2006. Smatra se da je primena ovih pravila proverena od strane brodarara, vlasnika robe u prevozu brodom i osiguravača.

Summary

General Average and Insurance

Zoran D. Radović, Ph. D.

The author analyses the most important institute of maritime law. General average is regulated by the law and contracts in maritime as well as inland navigation. Important elements of general average are discussed: act where extraordinary sacrifice or expenditure is voluntary made and incurred in the time of peril for the purpose of preserving the property imperilled in the common venture. Particular attention was paid to the relationship between general average and maritime salvage

Insurance solutions are presented by introducing institute insurance clauses of London underwriters.

Harmonization of the Law of General Average is crucial. It is important to acknowledge that Serbia proposed that Pan-European Rules on General Average should be enacted. Rhine Rules IVR 2006 should be acknowledged. In this respect, it is important to note that Rhine Rules have been largely adopted by the commercial community, ship and cargo owners as well as insurers.

23 Npr, u slučaju oštećenja osiguranog predmeta ili gubitka jednog njegovog dela, iz osiguranja se naknađuje šteta u visini troškova nužnih za popravku i dovođenje osiguranog predmeta u prvobitno stanje, ali ne preko osiguranog iznosa.

24 Tomašić, str. 168.

25 Predviđaju primenu engleskog prava i prakse, što podrazumeva i primenu MIA.

26 Institute Time Clauses – Hulls, Cl. 280.

27 Npr. The North of England Protecting & Indemnity Association Ltd.

28 German Inland Shipping Law (BSG), 1895.

29 ECE/TRANS/SC.3/2009/11/Add.1

ZASTUPANJE I ZASTUPNICI OSIGURAVAJUĆIH KUĆA

Privredni subjekti, osim preduzetnika, pravna su lica, te kao takva ne mogu direktno istupati u pravnom prometu radi realizacije svoje delatnosti iz osnivačkih akata, već to mogu činiti samo preko svojih zastupnika. Privredni subjekti nemaju pravno relevantnu volju. Zato mogu stupati u pravne odnose jedino preko fizičkih lica. Pravni poslovi koje preduzmu fizička lica kao organi društva (direktor, članovi upravnog odbora, prokuristi) proizvode dejstva prema društvu koje zastupaju, a ne prema samim tim licima. Zastupanje nastaje na osnovu zakona, akta nadležnog organa ili izjave volje zastupanog. Prema odredbama člana 84. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, ovlašćenje za zastupanje zasniva se na 1) zakonu, 2) opštem aktu pravnog lica, 3) aktu nadležnog organa, ili na 4) izjavi volje zastupanog (punomoćje).

U radu je prikazano zastupanje osiguravajućih društava, kao privrednih subjekata, na osnovu zakonskog ovlašćenja.

Ključne reči: zastupanje, članovi uprave, zastupnici, posrednici

Mr Velisav I. Marković

Poslovni fakultet u Valjevu
Univerziteta Singidunum
u Beogradu,
Valjevo, Železnička br. 7

Uvod

Za obavljanje osiguravajuće delatnosti osnivaju se društva čiji je položaj u našem pozitivnom pravu regulisan Zakonom o osiguranju.¹

Društvo za osiguranje pravno je lice koje obavlja delatnost osiguranja imovine i lica. Osiguravajuću delatnost čine poslovi osiguranja, saosiguranja i reosiguranja, kao i poslovi neposredno povezani sa osiguranjem. Osiguravajuća kuća može se osnovati kao akcionarsko društvo ili kao društvo za uzajamno osiguranje.

Pored osiguravajućih društava, osiguranjem se mogu baviti i društva za posredovanje, društva za zastupanje i agencije za obavljanje drugih poslova u ovoj oblasti.

Akcionarsko društvo za osiguranje mogu osnovati najmanje dva pravna, odnosno fizička lica.

Akcionarsko društvo može obavljati poslove samo jedne ili više vrsta osiguranja u okviru iste grupe osiguranja, ili samo poslove reosiguranja za koje je dobilo dozvolu Narodne banke Srbije.²

Poslove osiguranja može obavljati društvo sa sedištem na teritoriji Republike Srbije.

Društvo za uzajamno osiguranje pravno je lice koje obavlja delatnost u interesu svojih članova osiguranika, po principu uzajamnosti i solidarnosti. Ono može obavljati sve poslove osiguranja, osim reosiguranja.

Organi akcionarskog društva jesu skupština, uprava (upravni odbor i direktor) i nadzorni odbor. Saglasnost na izbor za člana uprave i nadzornog odbora daje Narodna banka Srbije, a u protivnom, izbor je ništav. Delokrug ovih organa identičan je delokrugu istih organa privrednog društva organizovanog kao akcionarsko društvo, uz specifičnosti prirode delatnosti ovih društava i kontrolna ovlašćenja Narodne banke Srbije.

Organi društva za uzajamno osiguranje jesu skupština, uprava (upravni odbor i direktor) i nadzorni odbor. Osnivači učestvuju u upravljanju društvom do povraćaja uplaćenih uloga. Na ove organe shodno se primenjuju odredbe o organima akcionarskog društva za osiguranje.

1 Sl. glasnik RS, broj 55/2004, 70/2004, 61/2005, 85/2005, 101/2007, 63/2009, 107/2009.

2 Više o pravnom položaju akcionarskih društava za osiguranje: Šulejić, Predrag: *Pravo osiguranja*, Pravni fakultet Beograd – Centar za

publikacije, 2005; Carić, Slavko, Vitez, Miroslav, Veselinović, P. Janko: *Privredno pravo*, Privredna akademija u Novom Sadu, 2006, str. 117-127, Babić, Ilija: *Privredno pravo*, Univerzitet Singidunum u Beogradu, 2008, str. 215-216, Vasiljević, Mirko: *Kompanijsko i trgovinsko pravo*, Službeni glasnik Beograda, 2008, str. 141-146.

Direktor akcionarskog društva za osiguranje mora biti u radnom odnosu u tom društvu, a ako nema direktora, u radnom odnosu mora biti predsednik upravnog odbora.

1. Obavljanje funkcije člana uprave

Akcionarsko društvo podnosi zahtev Narodnoj banci Srbije za dobijanje saglasnosti na predlog odluke o izboru člana uprave. Izbor člana uprave, bez saglasnosti Narodne banke Srbije, takođe se smatra ništavim.

Uz zahtev za dobijanje saglasnosti podnosi se sledeće:

- 1) dokaz o ispunjenosti uslova u pogledu školske spreme, kvalifikacije i profesionalnog iskustva
- 2) dokaz da dotično lice u poslednje tri godine nije bilo član uprave, nadzornog odbora ili nosilac posebnih ovlašćenja u pravnom licu nad kojim je otvoren ili sproveden postupak prinudne likvidacije, to jest stečaja
- 3) dokaz da to lice ne podleže ograničenjima izbora propisanim ovim zakonom, koja se odnose na članove uprave i nadzornog odbora akcionarskog društva za osiguranje
- 4) dokaz da lice nije bezuslovno osuđivano na kaznu zatvora dužu od tri meseca
- 5) dokaz nadležnog organa uprave o izmirenju poreza, ne stariji od šest meseci
- 6) overenu kopiju rešenja nadležnog organa uprave o utvrđivanju i naplati poreza za tekuću, odnosno prethodnu godinu.³

Pored navedenih dokaza, lice koje je kandidat za direktora akcionarskog društva za osiguranje podnosi i svoj program poslovođenja društvom.

O izboru Narodna banka Srbije odlučuje u roku od 30 dana od dana prijema zahteva.

NBS će odbiti da pruži saglasnost za obavljanje funkcije člana uprave ako lice ne ispunjava uslove propisane zakonom, ili ako iz podataka kojima banka raspolaže proizlazi da bi zbog delatnosti ili poslova koje lice obavlja, odnosno radnji koje je lice izvršilo, moglo biti ugroženo poslovanje društva u skladu s pravilima o upravljanju rizikom.

Narodna banka Srbije rešenjem će oduzeti saglasnost za obavljanje funkcije člana uprave akcionarskog društva za osiguranje u sledećim slučajevima:

- 1) ako je saglasnost data na osnovu neistinitih i netačnih podataka
- 2) ukoliko član uprave prestane da ispunjava zakonske uslove
- 3) ako ne postupa u skladu sa obavezama člana uprave u skladu sa zakonom.

Narodna banka Srbije može da naloži akcionarskom društvu za osiguranje da razreši dužnosti člana, odnosno članove uprave, i da imenuje novog člana, odnosno članove. To se odvija pod sledećim uslovima:

- 1) ako društvo ne postupa u skladu s nalogom za otklanjanje utvrđenih nezakonitosti i nepravilnosti
- 2) ako uprava društva ne sprovede mere nadzora propisane zakonom
- 3) ako društvo ne postupa u skladu sa obavezom blagovremenog i istinitog izveštavanja, odnosno obaveštavanja Narodne banke Srbije ni posle pismenog upozorenja NBS, ili pak ako na bilo koji način ometa vršenje nadzora nad njegovim poslovanjem.

Ukoliko je započet postupak za oduzimanje dozvole za obavljanje poslova osiguranja akcionarskom društvu, Narodna banka Srbije će u tom postupku odlučivati i o oduzimanju saglasnosti za obavljanje poslova funkcije člana uprave društva.

³ Član 39. stav 2. tačka 10. Zakona o osiguranju. Pored toga, donet je i podzakonski akt guvernera Narodne banke Srbije, koji predviđa način ispunjavanja ovih uslova – Odluka o bližim uslovima koje treba da ispunje lica iz člana 39. Zakona o osiguranju i načinu dokazivanja ispunjenosti tih uslova, kao i o potrebnoj organizacionoj, kadrovskoj i tehničkoj osposobljenosti akcionarskog društva za osiguranje (Sl. glasnik RS, broj 42/2005).

Za člana uprave akcionarskog društva za osiguranje, pored lica predviđenih zakonom kojim se uređuje pravni položaj preduzeća, ne može biti izabrano 1) lice povezano s pravnim licem u kojem akcionarsko društvo za osiguranje ima više od pet odsto učešća u kapitalu ili u pravu glasa, 2) lice koje je član uprave ili nadzornog odbora u drugom akcionarskom društvu za osiguranje.

Uprava akcionarskog društva za osiguranje dužna je da odmah pismeno obavesti nadzorni odbor društva u sledećim slučajevima:

- 1) kad je ugrožena likvidnost, odnosno solventnost društva
- 2) kada nastupe razlozi za prestanak važenja ili oduzimanje dozvole za obavljanje poslova osiguranja, odnosno razlozi za zabranu obavljanja pojedinih vrsta osiguranja
- 3) ako se garantna rezerva društva smanji ispod nivoa margine solventnosti.

O nastupanju navedenih okolnosti direktor akcionarskog društva za osiguranje obaveštava Narodnu banku Srbije.

Član uprave akcionarskog društva dužan je da odmah pismeno obavesti nadzorni odbor društva i Narodnu banku Srbije o sledećem:

- 1) imenovanju, odnosno prestanku njegove funkcije u organu uprave, odnosno nadzornom organu drugih pravnih lica
- 2) pravnim poslovima na osnovu kojih je on, odnosno član njegove uže porodice posredno ili neposredno stekao akcije, to jest udele pravnog lica, na osnovu kojih je član uprave sam ili zajedno s članovima svoje uže porodice u tom pravnom licu stekao kvalifikovano učešće, ili ako se njegovo učešće spustilo ispod granice kvalifikovanog učešća propisanog zakonom.

Ovlašćenja upravnog odbora karakteristična su za svako akcionarsko društvo prema položaju koje mu daje Zakon o privrednim društvima. Ono što je svojstveno akcionarskom društvu za osiguranje jesu posebne nadležnosti koje proizlaze iz delatnosti osiguranja: donošenje uslova osiguranja, tarifa premija, tabele maksimalnog samopridržaja.

Zakon o osiguranju predviđa da upravni odbor akcionarskog društva, pored funkcija predviđenih opštim pravilima (Zakon o privrednim društvima), ima i posebne

funkcije: 1) da obezbedi poslovanje društva u skladu s pravima o upravljanju rizikom, 2) praćenje rizika i preduzimanje odgovarajućih mera u vezi s tim, 3) vođenje poslovnih i drugih knjiga i poslovne dokumentacije, sastavljanje računovodstvenih isprava i finansijskih i drugih isprava u skladu sa zakonom, 4) sastavljanje izveštaja i druge dokumentacije koja se dostavlja nadzornom odboru, 5) obavljanje interne revizije u skladu sa zakonom.

Najvažnije funkcije direktora predviđene su zakonom. Prema njima, direktor 1) organizuje i vodi poslovanje društva, 2) zastupa društvo, 3) stara se o zakonitosti rada društva i odgovara za zakonitost tog rada, 4) obavlja i druge poslove utvrđene zakonom, osnivačkim aktom i statutom.

Direktor je obavezan organ upravljanja u akcionarskom društvu za osiguranje.

Postoji jasno razgraničenje funkcija upravnog odbora i direktora, pri čemu je predviđena samostalnost direktora u sprovođenju ovlašćenja. U našem pravu nije izvršeno izjednačenje posloводства i zastupanja u rukama upravnog odbora, kao što je to slučaj u nekim drugim pravnim sistemima, na primer u Mađarskoj. Direktor, pre svega, samostalno obavlja funkcije zastupanja, poslovođenja i kontrole zakonitosti rada društva.⁴

⁴ Šulejić, Predrag: *Upravljanje u društvu za osiguranje prema novim propisima*, „Pravo i privreda” br. 5-8/2005, str. 593.

Funkciju zastupanja direktor akcionarskog društva za osiguranje obavlja po pravilima koja važe za zakonskog zastupnika privrednog društva.

2. Posredovanje u osiguranju

Poslovima posredovanja u osiguranju može se baviti isključivo društvo za posredovanje koje je dobilo dozvolu Narodne banke Srbije za obavljanje tih poslova, i to kao jedinom delatnošću.

Pod poslovima posredovanja u osiguranju podrazumevaju se 1) poslovi koji se tiču dovođenja u vezu osiguranika, odnosno ugovarača osiguranja s društvom za osiguranje radi pregovaranja o zaključenju ugovora, na osnovu naloga osiguranika, ili naloga društva za osiguranje (osnovna delatnost) i 2) poslovi savetovanja i pomoći u obradi šteta i proceni rizika i šteta (uzgredna delatnost).⁵

⁵ „Za razliku od našeg prava, prema čl. 17. st. 1. Zakona o posrednicima neživotnog osiguranja iz 1996. Velike Britanije, posrednik osiguranja označava a) lice koje ima pismenu punomoć od osiguravača da zaključuje ugovore o osiguranju u ime osiguravača ili da s njim zaključuje osiguranje, b) lice koje radi pokrivanja rizika osiguranjem dovođi u vezu lica koja traže osiguranje i osiguravače, direktno ili preko trećeg lica, vršeći pripreme radnje za zaključenje ugovora o osiguranju. Ovakva definicija preciznije odražava prirodu posredovanja koju i naš zakon o osiguranju prihvata kao mogućnost, pa društvo za posredovanje može da se bavi i poslovima zastupanja, pod uslovom da u istom pravnom poslu ono ne može biti zastupnik za jednu, a posrednik za drugu ugovornu stranu. U pravu Velike Britanije ovo razlikovanje nije obavezno, te se pravni položaj brokera određuje prema onome što konkretno radi i zašto to radi“. Slavnić, Jovan: *Ovlašćenja i obaveze brokera osiguranja*, Zbornik radova na Savetovanju Udruženja za pravo osiguranja Srbije i Crne Gore „Pravo osiguranja u tranziciji“, Palić, 11-14. aprila 2003, str. 82.

U pravu Velike Britanije posredovanje u osiguranju označava bilo koji od sledećih poslova: 1) postupanje po ugovoru o osiguranju u svojstvu agenta; 2) organizovanje sporazuma o pravima iz ugovora o osiguranju; 3) pomoć u administriranju i izvršavanju ugovora o osiguranju; 4) savetovanje o kupovini ili prodaji prava iz ugovora o osiguranju; 5) preuzimanje obaveze da se izvede bilo koji od poslova u prethodno navedenim tačkama. Vidi Jovanović, Slobodan: *Uloga posrednika i zastupnika osiguranja u zaključivanju, izvršavanju i produženju ugovora o osiguranju i prirodi i sadržini ugovora koje oni zaključuju s klijentima u pravu Velike Britanije i srpskom pravu*, „Posrednici i zastupnici osiguranja u pravu EU i srpskom pravu“, Biblioteka Pravni informator, Beograd, 2007. str. 75. Prema austrijskim zakonima o zanimanjima, o maklerima, o ugovorima u osiguranju, o nadzoru osiguranja i o bankama, objavljenim 15. januara 2003. godine u Evropskom službenom listu, koji su usaglašeni sa Smernicom (direktivom) 2002/92/EG o posredovanju u osiguranju – delatnost posrednika u osiguranju, uz naknadu, obuhvata nuđenje, predlaganje ili sprovođenje drugih pripremnih radnji za zaključenje ugovora o osiguranju, konkretno zaključenje polise, sadejstvo pri upravljanju izvršenjem ugovora. Propisano je i obavezno osiguranje profesionalne odgovornosti posrednika u osiguranju, a najniža suma

Prema tome, društvo za posredovanje ne može obavljati poslove zastupanja u osiguranju. Od tog pravila, pravila o bavljenju posredovanjem kao jedinom delatnošću, Zakon predviđa jedno odstupanje: ova društva, ipak, mogu obavljati i poslove zastupanja u osiguranju, ali pod tačno određenim uslovima koji se traže za društva za zastupanje (u pogledu poslovnog plana, kadrovske i tehničke osposobljenosti, zaključivanja predugovora ili ugovora o zastupanju sa društvom za osiguranje), uz odgovarajuću dozvolu Narodne banke Srbije. Međutim, kada društvo za posredovanje, pod navedenim uslovima, istupa u svojstvu zastupnika, ono ne može u istom pravnom poslu biti zastupnik za jednu i posrednik za drugu ugovornu stranu. Ovo je opravdano zbog mogućeg sukoba interesa, jer posrednik u prometu istupa vodeći računa o interesima obe ugovorne strane, dok zastupnik istupa u ime i za račun svog nalagodavca, pa tako vodi računa o njegovom interesu.⁶

Društvo za posredovanje osniva se kao akcionarsko društvo i novčani deo osnivačkog kapitala ne može biti manji od 25.000 evra u dinarskoj protivvrednosti. Društvo može poslovati i kao privredni subjekt sa ograničenom odgovornošću, i tada novčani deo osnivačkog kapitala ne može biti manji od 12.500 evra u dinarskoj protivvrednosti. Ako društvo za posredovanje u osiguranju obavlja i poslove zastupanja, iznos osnovnog kapitala uvećava se za 30 procenata.⁷

Poslovno ime društva za posredovanje u osiguranju mora sadržati i oznaku delatnosti „posredovanje u osiguranju“.

Poslove posredovanja u ovakvom društvu mogu obavljati samo zaposleni u tom pravnom licu koji imaju ovlašćenje Narodne banke Srbije (ovlašćeni posrednici).

Ovlašćenje za obavljanje poslova posredovanja u osiguranju Narodna banka Srbije izdaje licu koje ispunjava sledeće uslove:

- 1) ima prebivalište na teritoriji Republike Srbije
- 2) punoletno je i ima potpunu poslovnu sposobnost
- 3) položilo je ispit za obavljanje poslova posredovanja u osiguranju⁸

obezbeđenja mora da iznosi milion evra za pojedinačan slučaj. Navedeno prema Janjić, Zoran: *Sprovođenje smernice direktive o posredovanju u osiguranju u zakonodavstvima Austrije i Nemačke*, „Posrednici i zastupnici osiguranja u pravu EU i srpskom pravu“, Biblioteka Pravni informator, Beograd, 2007. str. 51.

⁶ Vidi: Šulejić, Predrag: *Oblici organizovanja organizacija za osiguranje*, „Akcionarska društva, berze i akcije –ABA“, 2006. str. 445-452.

⁷ Član 76. Zakona o osiguranju.

⁸ Polaganje stručnog ispita regulisano je Odlukom o sadržini i načinu polaganja stručnog ispita za obavljanje poslova posredovanja, odnosno zastupanja u osiguranju i načinu dokazivanja ispunjenosti drugih

- 4) pravnosnažnom sudskom odlukom nije mu izrečena mera bezbednosti ili zaštitna mera zabrane obavljanja delatnosti.⁹

Strano fizičko lice koje, po pravu države čiji je državljanin, ispunjava uslove za obavljanje poslova posredovanja u osiguranju, može obavljati te poslove.¹⁰

3. Zastupanje u osiguranju

Poslovima zastupanja u osiguranju, prema našem pravu, mogu se baviti pravna i fizička lica koja su dobila dozvolu za obavljanje ovih poslova u skladu sa Zakonom o osiguranju.

Pravna lica su društva za zastupanje u osiguranju koja se mogu osnovati u obliku akcionarskog društva ili u obliku društva s ograničenom odgovornošću. Fizička lica

uslova za dobijanje ovlašćenja za obavljanje tih poslova (Sl. glasnik RS, broj 80/06).

- 9 Direktiva Evropske unije o posredovanju u osiguranju ustanovljava četiri zahteva koji čine uslove za pristupanje obavljanju aktivnosti posredovanja u osiguranju i reosiguranju i obavljanje tih aktivnosti. Označeni su terminom *profesionalni zahtevi*. To su: a) stručna osposobljenost, b) kredibilitet za obavljanje poslova, c) postojanje osiguranja ili drugog jemstva za štete iz odgovornosti za vršenje poslova i d) obezbeđenje zaštite klijenata i preduzeća za osiguranje od insolventnosti posrednika prilikom prenosa premija, naknada štete i vraćanja premija. Navedeno prema: Slavnić, Jovan: *Direktiva Evropske unije o posredovanju u osiguranju*, „Posrednici i zastupnici osiguranja u pravu EU i srpskom pravu”, „Intermex”, 2007, str. 30.

- 10 Član 82. Zakona o osiguranju.

zastupnici su u osiguranju, koji imaju svojstvo preduzetnika. Oba subjekta u svojoj firmi moraju da imaju oznaku „zastupanje u osiguranju“.¹¹

Društvo za zastupanje u osiguranju, takođe, osniva se kao akcionarsko društvo i novčani deo osnivačkog kapitala ne može biti manji od 25.000 evra u dinarskoj protivvrednosti, ili kao društvo s ograničenom odgovornošću, kada novčani deo osnivačkog kapitala ne može biti manji od 12.500 evra u dinarskoj protivvrednosti.

Zastupnik u osiguranju mora uvek imati na računu najmanje 1.500 evra u dinarskoj protivvrednosti, po srednjem kursu NBS.

Pored poslova zastupanja, društvo za zastupanje u osiguranju, odnosno zastupnik u osiguranju mogu obavljati i poslove savetovanja i pomoći u obradi šteta i proceni rizika i šteta.¹²

¹¹ Šulejić, Predrag, op.cit. str. 450.

¹² “U evropskom zakonodavstvu i nacionalnim zakonodavstvima država članica pojam „posrednici osiguranja“ („insurance intermediary“) obuhvata agente i brokere osiguranja. Razlika između jednih i drugih u tome je što su agenti vezani za osiguravača ugovorom, a brokeri su nezavisni i ugovorni su partneri osiguranika. Naš zakon o osiguranju pravi razliku na posrednike, koji dovode u vezu osiguravača, osiguranika i zastupnika koji istupaju u ime i za račun osiguravača. Lice koje je nezavisno i radi za osiguranika može biti samo posrednik u smislu da dovodi u vezu osiguravača i osiguranika, ali može biti i zastupnik osiguranika kada ima ovlašćenja da istupa u njegovo ime i za njegov

Društvo koje obavlja poslove osiguranja dužno je da vodi evidenciju o društvima za zastupanje i zastupnicima u ovoj delatnosti, koji za to društvo obavljaju poslove.

Pravilo je da društvo za zastupanje, odnosno zastupnik osiguranja, može da obavlja poslove zastupanja samo za jedno društvo za osiguranje, a za više društava samo uz njihovu pismenu saglasnost.

I društvo i zastupnik dužni su da u svojim poslovnim prostorijama na vidnom mestu imaju istaknut naziv društva za osiguranje koje zastupaju.¹³

Narodna banka Srbije izdaje ovlašćenja za obavljanje poslova zastupanja u osiguranju licu koje ispunjava uslove, istovetne koje treba da ima i lice koje se bavi poslovima posredovanja.

Zakon propisuje obavezu društva za zastupanje u osiguranju, odnosno zastupnika u osiguranju da novčana sredstva i ostale instrumente plaćanja i obezbeđenja plaćanja, koja je naplatio, to jest preuzeo od osiguranika ili ugovarača osiguranja, u ime i za račun društva za osiguranje, uplati u korist društva istog dana, a najkasnije narednog radnog dana od dana naplate ili preuzimanja, te da u istom roku preda ostale instrumente plaćanja i obezbeđenja plaćanja.

Za radnje preduzete u obavljanju poslova zastupanja u osiguranju odgovara društvo za osiguranje.

Zastupnik osiguranja vezan je za osiguravača ugovorom o zastupanju i radnje koje je preuzeo obavezuju osiguravača. Osiguravač ima obavezu da isplati naknadu iz osiguranja i onda kada zastupnik napravi propust u toku zaključivanja ugovora. Zastupnik predstavlja „oči i uši“¹⁴ osiguravača i za njegove propuste ovaj odgovara na osnovu opštih pravila o odgovornosti za drugoga. Ova odgovornost ne oslobađa zastupnika od odgovornosti prema osiguraniku na osnovu opštih pravila o građanskoj odgovornosti.

Odgovornost zastupnika zasniva se na nalogu koji mu je poverio nalogodavac - osiguravač i zato je ova odgovornost ugovorna. Zastupnik nije ni u kakvom ugovornom odnosu sa osiguranikom te zato ne odgovara ovome na osnovu pravila o ugovornoj odgovornosti, već, eventualno, na osnovu opštih pravila o prouzrokovanju štete drugome. Osiguranik može da zahteva izvršenje ugovora o osiguranju direktno od osiguravača, od zastupnika ili i jednog i drugog. Osiguravač odgovara za propuste zastupnika samo ako su nastali u vezi sa izvršenjem ovlašćenja koja ima na osnovu ugovora o zastupanju.¹⁵

Društvo za zastupanje u osiguranju, odnosno zastupnik u osiguranju odgovara za štetu osiguraniku koja nastane usled lažnog predstavljanja ili nepažnje društva za zastupanje, odnosno zastupnika u osiguranju. Oni odgovaraju i zbog toga što nisu otkrili da obavljaju delatnost u svojstvu zastupnika.

Direktor društva za osiguranje, odnosno lice s posebnim ovlašćenjima koje je zaključilo ugovor o zastupanju, odgovara društvu za prouzrokovanu štetu nastalu iz tog ugovora.¹⁶

račun. Agent pak koji je vezan za jednog ili više osiguravača može imati ovlašćenja običnog posrednika, ali je najčešće zastupnik, jer mu osiguravač daje ovlašćenja da istupa u njegovo ime i za njegov račun. Pojmovi „agent“ i „broker“ već se primenjuju u našim propisima i nema razloga da se u oblasti posredovanja u osiguranju zadržava stara podela na posrednike i zastupnike, koja ne postoji u evropskom pravu s kojim se naše pravo usaglašava.“ Navedeno prema: Pak, Jasna: *Pravna zaštita potrošača usluga osiguranja sa posebnim osvrtom na građansko-pravnu odgovornost posrednika i zastupnika osiguranja*, „Posrednici i zastupnici osiguranja u pravu EU i srpskom pravu“, Biblioteka Pravni informator, Beograd, 2007. str. 165.

¹³ Član 89. Zakona o osiguranju.

¹⁴ Ovaj izraz sreće se u nemačkoj pravnoj literaturi i sudskoj praksi (Prolss/Martin, „Versicherungsvertragsgesetz“, C.H. Beck, Minhen, 2004. s. 443), vidi Pak, Jasna, op. cit. str. 168.

¹⁵ Pak, Jasna, op. cit. str. 169.

¹⁶ Član 98. Zakona o osiguranju.

4. Zaključak

Za razliku od ostalih privrednih subjekata, posebno privrednih društava, zakonski zastupnici osiguravajućih kuća moraju ispunjavati posebne uslove propisane Zakonom o osiguranju. Posebni uslovi tiču se školske spreme, kvalifikacije, profesionalnog iskustva. Na primer, direktor privrednog društva ne mora biti u radnom odnosu u privrednom društvu, a direktor akcionarskog društva za osiguranje mora biti u radnom odnosu u tom društvu, a ako društvo nema direktora, u radnom odnosu mora biti predsednik upravnog odbora. Narodna banka Srbije daje saglasnost na predlog odluke o izboru članova uprave, a može oduzeti saglasnost za obavljanje funkcije člana uprave.

Funkciju zastupanja direktor akcionarskog društva za osiguranje obavlja po pravilima koja važe za zakonskog zastupnika privrednog društva.

Literatura

1. Zakon o osiguranju „Sl. glasnik RS“, broj 55/2004, 70/2004, 61/2005, 85/2005, 101/2007, 63/2009, 107/2009,
2. Šulejić Predrag: Pravo osiguranja, *Pravni fakultet Beograd – Centar za publikacije*, 2005,
3. Carić Slavko, Vitez Miroslav, Veselinović P. Janko: Privredno pravo, *Privredna akademija Novi Sad*, 2006,
4. Babić Ilija: Privredno pravo, *Univerzitet Singidunum Beograd*, 2008,
5. Vasiljević Mirko: Kompanijsko i trgovinsko pravo, *Službeni glasnik Beograd*, 2008,
6. Odluka o bližim uslovima koje treba da ispune lica iz člana 39. Zakona o osiguranju i načinu dokazivanja ispunjenosti tih uslova, kao i potrebnoj organizacionoj, kadrovskoj i tehničkoj osposobljenosti akcionarskog društva za osiguranje („Sl. glasnik RS“, broj 42/2005),
7. Šulejić Predrag: Upravljanje u društvu za osiguranje prema novim propisima, *Pravo i privreda* br. 5-8/2005,
8. Slavnić Jovan: Ovlašćenja i obaveze brokera osiguranja, *Zbornik radova na Savetovanju Udruženja za pravo osiguranja Srbije i Crne Gore „Pravo osiguranja u tranziciji“*, Palić, 11-14. aprila 2003,
9. Jovanović Slobodan: Uloga posrednika i zastupnika osiguranja u zaključivanju, izvršavanju i produženju ugovora o osiguranju i prirodi i sadržini ugovora koje oni zaključuju sa klijentima u pravu Velike Britanije i srpskom pravu, *Posrednici i zastupnici osiguranja u pravu EU i srpskom pravu*, *Biblioteka Pravni informator*, Beograd, 2007,
10. Janjić Zoran: Sprovođenje smernice-direktive o posredovanju u osiguranju u zakonodavstvima Austrije i Nemačke, Po-

srednici i zastupnici osiguranja u pravu EU i srpskom pravu, *Biblioteka Pravni informator*, Beograd, 2007,

11. Šulejić Predrag: Oblici organizovanja organizacija za osiguranje, *Akcionarska društva, berze i akcije –ABA*, 2006,
12. Odluka o sadržini i načinu polaganja stručnog ispita za obavljanje poslova posredovanja, odnosno zastupanje u osiguranju i načinu dokazivanja ispunjenosti drugih uslova za dobijanje ovlašćenja za obavljanje tih poslova („Sl. glasnik RS“, broj 80/06),
13. Slavnić Jovan: Direktiva Evropske unije o posredovanju u osiguranju, *Posrednici i zastupnici osiguranja u pravu EU i srpskom pravu*, *Intermex*, 2007,
14. Pak Jasna: Pravna zaštita potrošača usluga osiguranja sa posebnim osvrtom na građansko-pravnu odgovornost posrednika i zastupnika osiguranja, *Posrednici i zastupnici osiguranja u pravu EU i srpskom pravu*, *Biblioteka Pravni informator*, Beograd, 2007.

Summary

Insurance Agents and Agency Operations

Velisav I. Marković, M. A.

Unlike other economic entities, companies in particular, legal insurance agents must comply with the special terms and conditions stipulated under the Insurance Law. These special terms and conditions refer to education, qualifications, professional experience. For example, a company director may not necessarily be employed at the company, whereas a shareholding company director must be employed at the shareholding company, and if the company does not have a director, it must have an employed president of the Managing Board. The National Bank of Serbia approves the draft decision on appointing members of management and may revoke the approval given to a management member.

A shareholding insurance company director performs insurance agency operations pursuant to the rules applicable to legal agents of companies.

Insurance agents may be legal and natural persons, and in some cases insurance brokers – if granted a licence for performing such operations by the National Bank of Serbia.

The terms and conditions for performing insurance agency operations, the scope of authorization and agent's liability are precisely stipulated.

TRANSLATED BY: MAJA MARKOVIĆ

IZAZOVI UPRAVLJANJA LJUDSKIM RESURSIMA U DELATNOSTI OSIGURANJA U TEŠKIM VREMENIMA

Delatnost osiguranja deli sudbinu svoje velike finansijske porodice i prolazi kroz težak period. U drugoj polovini prošlog i početkom ovog veka ne pamti se razdoblje kada je bilo teže održati se na tržištu. Verovatno nikad ranije nije bilo veće potrebe da se istraže nove mogućnosti, koje se dotad nisu našle u fokusu pažnje. *Transformaciono liderstvo* koje će ukazati na pravac daljeg delovanja i osmisлити inovativne načine da se ostvaruje nova strategija, dobra *interna komunikacija* koja će razviti valjanu korporativnu kulturu, te ulaganje u *talente* u osiguravajućim društvima koja ne žele da izgube bitku s konkurencijom prepoznati su kao okosnica daljeg napretka.

Ključne reči: *transformaciono liderstvo, interne komunikacije, talenti*

Mr Snežana D. Videnović

direktor Sektora ljudskih
resursa, Kompanija
„Dunav osiguranje“ a.d.o.

U vreme kada je recesija naša realnost, kada su globalni finansijski sistemi gotovo paralizovani, a poverenje u stabilnost finansijskih institucija veoma nisko, treba slediti „put kojim se ređe ide“. Možda je baš u tom pravcu izlaz iz epskog lavirinta.

Transformaciono liderstvo

„Nikada nećete biti vođa ako prvo ne naučite kako slediti i biti vođen“, Tiorio¹

Transformaciono liderstvo deo je paradigme *novog* liderstva, gde se veća pažnja posvećuje elementima kao što su harizma i osećanja. Interesovanje za ovaj pristup liderstvu osiguravajuće kuće razvile su zato što ono utiče na unutrašnju motivaciju i razvoj sledbenika. Transformaciono liderstvo podrazumeva izuzetan oblik ostvarivanja uticaja putem koga se sledbenici podstiču da ostvare više od onoga što se od njih očekuje. Ovaj pristup lideri uspešnih osiguravajućih društava prepoznali su kao ključ za ostvarivanje dugoročne dominacije na tržištu.

Prilagođavajući se promenama, lideri razumeju potrebe i motive sledbenika. Transformacioni lideri kreatori

su promena, ponašaju se tako da drugi požele da im veruju, daju smisao organizacionom životu i snažno naglašavaju moral i vrednosti.

Informisanje

„Mnogo toga možete videti ako samo gledate“,
Yogi Berra²

Jedina stvar koju zaposleni žele više od dobre plate jeste dobra interna komunikacija. Mnoge kompanije odbijaju da prihvate da je nedostatak valjane interne komunikacije samodestruktivno ponašanje.

Lideri u delatnosti osiguranja slažu se da je povezivanje kompanijske komunikacije s biznis strategijom veoma važna komponenta poslovanja. Nažalost, analize zadovoljstva zaposlenih često pokazuju da se ta vitalna komponenta rada ignoriše. Opravdanja se lako nalaze, a u današnje vreme imamo i univerzalno pokriće, koje se čini dovoljno snažnim da abolira sve anomalije, a najčešće se koristi u finansijskim institucijama, tamo odakle je i poteklo.

Svetska ekonomska kriza? Top menadžment može dati mnogo bolje promišljen odgovor radi smanjivanja lične

¹ Manfred Kets de Vries, *Tajna vođstva*, Profil international, Zagreb, 2009.

² Isto

odgovornosti, kao što je, recimo, usredsređenost na smanjivanje troškova ili, u krajnjoj liniji, na bilo koji drugi finansijski indikator koji ima prioritet.

Velika greška! Neslućene su koristi od dobre interne i eksterne komunikacije. Samo se treba zagledati u posvećenost i lojalnost zaposlenih. Neposredan i lako vidljiv efekat jeste stopa fluktuacije radne snage, ali su loše posledice nezadovoljstva mnogo dalekosežnije u nekim drugim, sporije i teže uočljivim procesima, kao što su „beli štrajk“, industrijska špijunaža i slično. Lideri u kućama koje se bave osiguranjem ne treba da dozvole da sredstva informisanja njihovih zaposlenih budu cirkularni i-mejlovi u kojima se šire tračevi, a da pošiljaoci poruka budu maliciozni brokeri ili agenti konkurencije. Poruke koje rukovodstvo šalje svojim zaposlenima treba da sadrže kompanijsku misiju, viziju i kulturu. Svi zaposleni imaju svoj deo odgovornosti za takav koncept informisanja.

Talenti

„Na kraju dana, možeš se kladiti na ljude, ne na strategiju“³

Finansijske usluge i delatnost osiguranja menjaju se svakog minuta. Konkurencija u oblasti osiguranja u Srbiji nikada nije bila veća. Ma koliko se lideri trudili da širenjem portfelja usluga i primamljivim marketinškim akcijama stvore konkurentsku prednost, pravci njihovog delovanja veoma su ograničeni. Konvencionalne tehnike polako prepuštaju prednost novoj „talentovanoj eri“, to jest talentima.

Talenti su oni koji će biti ili su već zaslužni za izuzetna dostignuća u performansama osiguravajućeg društva. U

zavisnosti od osiguračeve strategije i modela, to mogu biti underwriteri, prodavci, aktuari i svako ko može da poboljša godišnji rezultat poslovanja za 10 ili 20 procenata.

Priuštititi talente sposobne da se prilagode promenama i zahtevima klijenata mora postati prioritet. Rukovodstvo kompanije mora znati da pored korporativne strategije ima i prave ljude, koji će uspeti da održe kontinuitet poslovanja u neizvesnim vremenima.

Zaključak

Finansijski izveštaji mere sve manje i manje od onog što je u osiguravajućim kućama stvarno vredno. Sigurnost da će kompanija izbeći loš scenario tržišnog obrušavanja stvara uverenje da je uspostavljena solidarnost u timovima, da su se razvili odnosi poverenja na svim nivoima te da su zaposleni motivisani za istraživanje i razvoj.

Finansijski pokazatelji su jasni, ali ne i dovoljni kad je posredi uspešnost društva. Zadovoljstvo zaposlenih, lojalnost, motivacija, korporativna kultura –vrednosti su koje se, u krajnjoj liniji, prepoznaju i osiguravaju opstanak na tržištu u ovim teškim vremenima.

Primeđba autora: Razmislite o ideji da i vi (ako već niste) pođete u smeru putokaza TIT. Ionako nam niko ne garantuje uspeh. Naprotiv. Sve drugo je mnogo izvesnije.

Summary

The Challenges of Human Resource Management in Insurance Industry when Times are Hard

Snežana D. Videnović, M.A.

Financial statements less and less evaluate the actual worth of insurance companies. Fostering solidarity within teams, building trust at all levels, and motivating employees for research and development helps the organization to avoid a bad scenario of market collapse.

Financial indicators, however clear they may be, do not sufficiently demonstrate the performance of an organization. Employee satisfaction, loyalty, motivation and corporate culture are the values which, at the end of the day, are recognized and which, in these times of crisis, ensure survival in the market.

TRANSLATED BY: ZORICA SIMOVIĆ

³ Isto

OSIGURANJE KUĆNIH LJUBIMACA – INOSTRANA ISKUSTVA

Svrha ovog članka jeste da ukaže na mogućnosti osiguranja kućnih ljubimaca na način na koji se to radi u svetu, s obzirom na stvaranje osnovnih preduslova, a to je veterinarska mreža i nedvosmislena identifikacija kućnog ljubimca. Sada je red na domaće osiguravače da inoviraju svoje uslove i tarife, te da izađu na tržište osiguranja s jednostavnim i popularnim tarifama i organizacijom prodaje i naknade štete.

Ključne reči: osiguranje kućnih ljubimaca, osiguranje pasa, osiguranje mačaka

Branko D. Paripović

dipl. elektroinženjer

U svetu je sve više raznih vrsta kućnih ljubimaca, ali je broj pasa i mačaka ipak najveći. Ima ih i rasnih i skupocenih, kao i onih najobičnijih. Njihovo držanje i negovanje predstavlja određen trošak za vlasnike, ali je svaki od njih spreman da uvoji određenu sumu novca za izdržavanje ljubimca. Upravo iz tih razloga, mnoge osiguravajuće kuće u svetu nude polise osiguranja kućnih ljubimaca, što se pokazalo kao dobar biznis.

Kako to radi AXA Insurance UK?

Prvo, između raznih vrsta kućnih ljubimaca AXA se opredelila za osiguranje pasa i mačaka.

Drugo, prema istraživanjima, ustanovili su sledeće:

- da je kućni ljubimac veoma važan član porodice

- da jedan od tri kućna ljubimca u toku svake godine ima potrebu za veterinarskom intervencijom, bilo da je u pitanju bolest ili nesrećan slučaj
- da su troškovi oko njihove nege često nepredvidivi i nisu planirani u kućnom budžetu
- da su prosečni troškovi posete veterinaru viši od 130 funti, a da pojedini komplikovaniji tretmani mogu prelaziti i cenu od 4.000 funti.

Treće, opredelili su se za takav sistem osiguranja pri kojem je zaključivanje ugovora o osiguranju, sa aspekta uslova i tarifa, jednostavno i razumljivo za osiguranika.

Postoje tri nivoa pokrivanja: **srebrno, zlatno i platinasto** i za pse i za mačke. Kako to izgleda, prikazano je u sledećoj tabeli:

Nivo pokriva	Mačke srebrno	Mačke zlatno	Mačke platinasto	Psi srebrno	Psi zlatno	Psi platinasto	franšiza
Veterinarske usluge	1.000	2.500	F5.000	F1.000	2.500	F5.000	F50
Uginuće usled bolesti ili nesr. slučaja*	F150	F400	F1.000	F150	F400	F1.000	
Osiguranje od odgovornosti	n/a	n/a	n/a	F1m	F1m	F1m	F100
Povraćaj troškova	F150	F500	F1.000	F150	F500	F1.000	
Troškovi boravka u stacionaru	F150	F500	F1.000	F150	F500	F1.000	
Gubitak ili krađa	F150	F500	F1.000	F150	F500	F1.000	
Štete od posl. nesreć. slučaja	n/a	F500	F500	n/a	F500	F500	F100
Prekid god. odmora	F100	1.000	F1.500	F100	F500	F1.500	
Troškovi bor. u karantinu#	–	–	F1.000	–	–	F1.000	
Pokrivaće hitn. trošk. u inost	–	–	F1.000	–	–	F1.000	

* ne primenjuje se za pse starije od devet godina, kao ni za mačke starije od 11 godina

saglasno listi država (PETS) za koje važi pokrivaće, a u koje će kućni ljubimac otputovati s vlasnikom, i u kojima nije potrebno da bude u karantinu

F – funta

Osiguranje mačaka i pasa njihovom vlasniku obezbeđuje pokrivanje troškova za veterinarske usluge i za smeštaj ljubimaca u pansionima u hitnim slučajevima, pokriva izdatke za oglašavanje i davanje nagrade u slučaju nestanka kućnog ljubimca, obezbeđuje naknadu u slučaju krađe ili nestanka, kao i naknadu za smrt usled nesrećnog slučaja, te naknadu troškova zbog otkaza, godišnjeg odmora ili nekog nesrećnog slučaja (isključeno kod srebrnog pokrivača). Osiguranje trećeg lica moguće je samo kod pasa.

Osnovni uslov za osiguranje kućnog ljubimca jeste da je ljubimac identifikovan, dakle sa ugrađenim čipom ili tetovažom, kompletno pregledan od strane veterinara i vakcinisan.

Mogućnosti i pogodnosti

Veterinarske usluge

Veterinarske usluge uključuju naknadu svih opravdanih troškova tretmana kućnog ljubimca prilikom nesreće, oboljenja ili onemoćalosti. Pokrivenje važi do 12 meseci od dana zaključenja ugovora o osiguranju, a njegova visina iskazana je u tabeli: do F1.000 za srebrno, do F2.500 za zlatno i do F5.000 za platinasto.

Uginuće usled bolesti ili nesrećnog slučaja

Polisa podrazumeva naknadu nabavne cene za kućnog ljubimca do iznosa od F150 za srebrno, F400 za zlatno i F1.000 za platinasto pokrivenje ukoliko je u pitanju uginuće kao posledica bolesti ili uspjavanja od strane veterinara zbog neizlečive bolesti ili prekida patnji u slučaju nesreće.

Osiguranje trećeg lica (primenjuje se samo kod osiguranja pasa)

U osiguranju trećeg lica zakonska odgovornost je F1.000.000.

Povraćaj troškova

Povraćaj troškova predstavlja iznos koji vlasnik kućnog ljubimca daje prilikom traženja svog ljubimca koji se izgubio ili je ukraden (oglas, nagrada). Troškovi koji se u takvoj prilici naprave refundiraju se do F150 za srebrno, do F500 za zlatno i F1.000 za platinasto pokrivenje.

Stacionar za mačke i pse

Stacionar za pse i mačke uključuje plaćanje troškova smeštaja kućnog ljubimca u stacionaru dok je vlasnik hospitalizovan više od četiri dana. Troškovi se pokrivaju u visini do F150 za srebrno, do F500 za zlatno i do F1.000 za platinasto pokrivenje.

Nestanak ili krađa

Ako se kućni ljubimac izgubi ili bude ukraden, vlasnik ima pravo na naknadu za nabavku novog, osim u slučaju da se izgubljeni ili ukradeni ljubimac ne vrati u roku od 45 dana od dana kada je prijavljen nestanak bez obzira na raspisani oglas i ponuđenu nagradu. Za nabavku novog kućnog ljubimca osiguravač obezbeđuje do F150 za srebrno, do F500 za zlatno i do F1.000 za platinasto pokrivenje.

Incidentne opasnosti (nesrećni slučajevi)

Osiguranje za nesrećne slučajeve primenjuje se samo kod zlatnog i platinastog pokrića. U slučaju bilo kakve štete po osnovu odgovornosti koja proizlazi iz zakonski propisanih odgovornosti za držanje kućnih ljubimaca, ili kao incidentni događaj koji je prouzrokovao kućni ljubimac i time pričinio štetu, osiguravač snosi troškove do F500 za zlatno i platinasto pokriće.

Otkaz (prekid) godišnjeg odmora

Ukoliko zbog bolesti i spasavanja života kućnog ljubimca koji se dogode u okviru od sedam dana po dolasku vlasnika u određite za godišnji odmor, vlasnik mora da otkáže ili prekine godišnji odmor, osiguravač će osiguraniiku nadoknaditi troškove prevoza i smeštaja do kuće do F100 za srebrno, do F1.000 za zlatno i do F1.500 za platinasto pokriće.

Troškovi smeštaja u karantinu

Naknadu troškova smeštaja u karantinu obezbeđuje samo platinasto pokriće, i to do F1.000 po putovanju.

Hitni, neodložni, iznenadni troškovi u inostranstvu

Naknadu troškova za gubitak zdravstvenog lista pokriva samo platinasto osiguranje, i to do F250 po jednom putovanju u inostranstvo.

Isključenja

Opšta isključenja

- ako je kućni ljubimac mlađi od osam nedelja
- ako se nesreća ili incident dogodi van granica Velike Britanije, Severne Irske, Šetlandskih ostrva, Islandskog kanala, Republike Irske i PETS (The Pet Travel Scheme) zemalja iz kojih kućni ljubimci mogu ući u Veliku Britaniju bez boravka u karantinu
- ratni rizik, neprijateljstvo, terorizam, revolucija, delovanje vojnih ili uzurpacionih snaga ili radioaktivna kontaminacija
- namerno krvoproliće u organizaciji bilo koje vlade, lokalnih vlasti ili bilo koje osobe koja ima neka ovlašćenja u tom slučaju
- sve životinje koje su registrovane kao opasne po britanskom zakonu o opasnim psima
- korišćenje kućnih ljubimaca za odbranu ili trke.

Veterinarske usluge:

- bilo koji tretman 12 meseci posle relevantnog događaja
- lečenje zatečenog zdravstvenog stanja kućnog ljubimca
- lečenje bolesti ili zatečenog stanja kućnog ljubimca u prvih 10 dana od početka pokrića
- pokrivanje troškova nastalih kao posledica preventivnog ili izabranog tretmana i rutinskih ispitivanja
- pokrivanje troškova popravke zuba, osim ako je problem posledica nesrećnog slučaja
- naknada bilo koje štete kao rezultata proglašene epidemije (na primer besnilo)
- pokrivanje troškova oko uginuća kućnog ljubimca.

Uginuće usled bolesti:

- zatečeno zdravstveno stanje
- uginuće usled bolesti ukoliko je pas stariji od devet godina, a mačka od 11 godina.

Troškovi smeštaja: hospitalizacija zbog skotnosti ili iz drugih medicinskih razloga poznatih prilikom zaključivanja osiguranja.

Otkaz (prekid) godišnjeg odmora:

- prethodno zatečeno medicinsko stanje ili bolesti koje zahtevaju intervenciju radi spasavanja života kućnog ljubimca
- bilo koje troškove nastale u periodu od 28 dana od dolaska na određite za godišnji odmor.

Posledice nesrećnog slučaja:

- štetu na imovini u vlasništvu osiguranika, koja je prozrokovana propustima u čuvanju kućnog ljubimca od strane osiguranika - vlasnika ili članova njegove porodice, kućepazitelja ili lica koje je od strane osiguranika angažovano za taj posao.

Troškovi karantina:

- troškove karantina za kućnog ljubimca u slučaju opasnosti od mikroba koji nisu delovali pre dolaska na određenu lokaciju za godišnji odmor
- troškove karantina u slučaju lečenja od bolesti od koje je kućni ljubimac oboleo pre dolaska na određeno mesto za godišnji odmor.

Prekid važenja zdravstvenog sertifikata nastupa ukoliko njegovo gubljenje nije prijavljeno osiguravaču u roku od 24 časa, ili ako gubitak pokrića nije prijavljen pre dolaska na određeno mesto.

Trajanje i raskid ugovora

Trajanje osiguranja podrazumeva da se polisa godišnje obnavlja.

Što se tiče **perioda raskida ugovora**, ugovor se može raskinuti u bilo kom trenutku.

Zaključak

U Srbiji postoji veliki broj kućnih ljubimaca – pasa i mačaka, i sve ih je više i više. Pre nekoliko godina osnovana je privatna veterinarska komora. Tada je započela akcija obavezne identifikacije kućnih ljubimaca pomoću čipa ili tetovaže. U poslednje vreme deluju i društva za zaštitu životinja kao deo svetske mreže za ovu oblast. Sada je red na domaće osiguravače da inoviraju svoje uslove i tarife, te da izađu na tržište osiguranja s jednostavnim i popularnim tarifama i organizacijom prodaje i naknade štete.

Literatura

1. AXA Insurance UK
2. „Argos Pet Insurance UK”

Summary

Pet Insurance – Experiences from Abroad

Branko D. Paripović

In Serbia there is a large number of home pets – dogs and cats, and their population is growing. The first Veterinary Chamber was established a few years ago along with the starting of the campaign of compulsory identification of home pets with chips or tattoos. Lately, animal protection associations are also active as part of the world network for this field.

The purpose of this article is to point at possibilities of insuring pets in the same manner as it is done abroad, considering that the main prerequisites i.e. veterinary network and unmistakable identification of pets have been created. It is the domestic insurers move now to bring innovations to their terms and rates and come out on the insurance market with simple and accommodating tariffs and an organization of sales and indemnification.

TRANSLATED BY: VESNA TURUDIJA

КАРТИЦА ЗА СИГУРНОСТ

Дунав картица за путничко здравствено осигурање

- ✓ Дунав картица
- ✓ њасош
- ✓ авионска картица
- ✓ новац

**ДУНАВ
ОСИГУРАЊЕ**

за Ваше добро!

Уколико често путујете и желите увек да се осећате сигурно, Дунав картица путничког здравственог осигурања је најбољи избор за Вас, јер:

- не морате бринути о полисама пред свако путовање - наша картица важи **годину дана**
- омогућава Вам здравствену помоћ у свим земљама ЕУ, Русији и Турској
- добијате **максимално покриће од 35.000 ЕУР** за све медицинске трошкове који се могу десити

www.dunav.com

0800 386 286
БЕСПЛАТАН ПОЗИВ

NOVI GRAĐANSKI ZAKONIK REPUBLIKE SRBIJE I RAZLOZI ZA NJEGOVO DONOŠENJE

Danas smo kao zemlja pred nezaobilaznim izazovom pripreme i donošenja građanskog zakonika. U tom poslu i poduhvatu najvažnija je opredeljenost Republike Srbije i drugih država da pristupe evropskim integracijama i postanu članice Evropske unije, te je stoga pitanje nacionalnih prava i njihove harmonizacije s pravom EU postalo vrlo značajno.

Ključne reči: zakon, kodifikacija, građanski zakonik, pravne norme

Nebojša Z. Stevanović

*diplomirani pravnik,
specijalista za životna
osiguranja, Sektor
za razvoj u Direkciji
za životna osiguranja,
Kompanija „Dunav
osiguranje“ a. d. o.*

Donošenje građanskih zakonika dugo je predstavljalo krupno nacionalno pitanje. Nije bilo države koju nije obuhvatalo ushićenje, polet i zanosni nacionalni osećaj kada su takvi zakonici donošeni i proglašavani. Bilo je to zlatno doba građanskih kodifikacija, kada su doneti francuski, austrijski, nemački, švajcarski građanski zakonik (GZ). Velikom, gotovo mitološkom značaju građanske kodifikacije doprinosili su razni i veoma bitni razlozi, od potrebe da se narod u zemlji čvršće ujedini, do potrebe za napretkom, kako u ekonomskom tako i u kulturnom smislu. Taj kodifikatorski „nagon“ prelio se i u Srbiju i Crnu Goru, tako da su u tom razdoblju, u XIX veku, doneti i Srpski građanski zakonik i Opšti imovinski zakonik za Crnu Goru.

Danas smo kao zemlja pred nezaobilaznim izazovom pripreme i donošenja građanskog zakonika. U tom poslu i poduhvatu najvažnija je opredeljenost Republike Srbije i drugih država da pristupe evropskim integracijama i postanu članice Evropske unije, te je stoga pitanje nacionalnih prava i njihove harmonizacije s pravom EU postalo vrlo značajno.

Pre nekoliko godina, tokom 2006, Vlada Republike Srbije donela je akt, preciznije Odluku kojom se reguliše pitanje kodifikacije građanskog prava. Tada je počeo rad na stvaranju građanskog zakonika RS.

Neophodnost pristupanja izradi ove kodifikacije postoji iz više razloga, a kao bitni i najznačajniji mogu se navesti sledeći:

- 1) Još davne 1844. godine Srbija je donela Građanski zakonik, koji je u tom trenutku predstavljao blistavu tekovinu evropske pravne civilizacije u oblasti građanskog prava. Zakonik je u stvari prihvaćeni austrijski građanski zakonik. Bio je u primeni jedan vek, sve do 1946. godine, kada ga je revolucionarna vlast ukinula. Građanski zakonik omogućio je da se Srbija, kao i ostali delovi bivše Kraljevine SHS koji su ga primenjivali, tretira kao deo evropskog, kontinentalnog prava i pravnog miljea, u kome važi pisano pravo.

Međutim, do današnjeg dana Srbija nije donela novi GZ. Zaostajanje i kaskanje za ostalim zemljama Evrope u pogledu ovog pravnog akta primorava nas da ga što pre donesemo.

- 2) Donošenje i stvaranje građanskog zakonika složen je proces i postupak. Obuhvata aktivnosti koje podrazumevaju usklađivanje postojećih zakonskih rešenja građanskog prava, uvođenje pravnog akta u savremeni koncept, njegovu nadgradnju i usklađivanje s međunarodnim ugovorima i standardima, kao i usaglašavanje s pravom Evropske unije.
- 3) Potreba za donošenjem građanskog zakonika u Srbiji jeste urgentna. Naša zemlja jedna je od malobrojnih koje ga nemaju iako je u XIX veku bila među prvima koje su ga donele.

Donošenje novog GZ Srbije od značaja je za pravni sistem i pravni poredak u celosti, za ustanovljavanje vladavine prava i postojanost pravnih institucija, te predstavlja najvažniji uslov za stvaranje pravne države. Na taj način, sva

građanska prava bila bi regulisana na jednom mestu i dostupna kako pravnim tako i fizičkim licima.

- 4) Novi građanski zakonik, po prirodi svoje kodifikacije, ima karakter čvrstog zakonodavnog okvira. Međutim, GZ ne bi smeo da postane smetnja razvoju pravne nauke kod nas, već da podstiče jačanje pravne sigurnosti i razvoj prava u Republici Srbiji. Za građansku kodifikaciju od značaja je i pitanje vrste i karaktera pravnih normi kojima se uređuju privatni odnosi. Ako zakonodavac danas na umu ima usaglašavanje našeg prava s pravom Evropske unije, osobine pravnih normi predstavljaće dodatni izazov. Pravne norme, načela, principi i sve ostalo iz obuhvata zakonodavnog postupanja mora biti tako napravljeno da omogući pravnu sigurnost, kao jedan od vrhovnih principa u pravu, ali i da „razmekša“ pravni sistem za potrebe uvođenja zajedničkog evropskog prava.
- 5) Apeli za donošenje novog građanskog zakonika najviše se čuju iz krugova koji u neposrednoj primeni prava nailaze na probleme usled nepostojanja relevantnog pravnog okvira, to jest građanskog zakonika. Praktična primena nekog zakona u svakodnevnom životu od krucijalnog je značaja jer se zakoni i drugi pravni akti donose radi stvaranja realnog, valjanijeg i humanog životnog ambijenta, a ne da bi se zadovoljila teoretska shvatanja.

Polazeći od postojećeg stanja zakonodavstva u oblasti građanskopravnih odnosa, ustanovljene sudske prakse i razvijene pravne teorije, zakonodavci će imati sve neophodne uslove da u našoj zemlji kodifikuju građansko pravo u obliku građanskog zakonika.

Zaključak

Srbija je zemlja duge pravne tradicije, koja potiče od srednjeg veka (Dušanov zakonik), pa sve do novog veka i donošenja Građanskog zakonika 1844. godine. Uz to, opredeljenost

naše zemlje da pristupi evropskim integracijama i postane članica EU podrazumeva izradu građanskog zakonika. Na taj način Republika Srbija bi se svrstala u korpus zemalja koje su građanskopravna pitanja uredile donošenjem upravo građanskog zakonika.

Kodifikovana zakonska rešenja doprineće znatnom povećanju pravne i socijalne sigurnosti svih pravnih subjekata. Veoma je značajno preventivno dejstvo mnogobrojnih odredaba ovog akta, naročito kad je posredi odgovornost za prozrokovanu štetu i njenu naknadu. Zato se očekuju poboljšanja u svakodnevnom životu građana i poslovanju pravnih lica.

Harmonizacija pravnih rešenja s pravom Evropske unije ubrzaće neophodne integracione procese, koji su bitan uslov za dalji prosperitetni razvoj Republike Srbije, njenih građana i pravnih lica.

Summary

New Civil Code of the Republic of Serbia and Reasons for Its Enactment

Nebojša Z. Stevanović

Serbia is a country with a long legal tradition that spans from the Middle Ages (Dusan's Code) to the new century and the enactment of the Civil Code in 1844, that was abrogated in 1946. Our country's commitment to the European integration and to becoming EU member implies the elaboration of a civil code. Thus, Serbia would join the group of countries which have regulated civil and legal issues by the enactment of a civil code.

Codified legal solutions will contribute to considerably increased legal and social security of all legal entities. The preventive effect of numerous provisions of this document, particularly as regards liability for damage caused and indemnity, is of great importance. For this reason, improvements in people's everyday life and in the operation of legal entities are anticipated. Harmonization of legal solutions with the EU law will accelerate the necessary integration processes which are the essential pre-condition for the further successful advancement of Serbia, its citizens and legal entities.

TRANSLATED BY: **VESNA TURUDIJA**

UDK: (047.3):303.443: 368.042+ 368.625.8:657.21(497.11)

Prikaz savetovanja

OBAVEZNO OSIGURANJE, NAKNADA ŠTETE I OBEZBEĐENJE POTRAŽIVANJA

U Beogradu, od 16-18. septembra prošle godine, u organizaciji Udruženja za odštetno pravo i Privredne komore Beograda održano je trinaesto redovno godišnje savetovanje sa međunarodnim učešćem na temu „**Obavezno osiguranje, naknada štete i obezbeđenje potraživanja**“. Pozivu za učešće na savetovanju odazvao se veliki broj učesnika i do sada najveći broj referenata, o čemu svedoči obim zbornika radova (612 stranica). Šta više, bilo je referata koji su izloženi na savetovanju, a nisu otštampani u zborniku, pa su publikovani u oktobarskom i novembarskom broju stručno-informativnog časopisa „Pravni informator“, izdavača Software & Communications „Intermex“ iz Beograda, inače pokrovitelja ovog savetovanja. Pošto zaslužuju pažnju stručne javnosti i ti referati su našli mesto u ovom prikazu.

1.1. U okviru prve opšte teme – Obavezno osiguranje – posebno mesto u zborniku po svom doprinosu savetovanju i nauci pozitivnog prava osiguranja pripalo je studiji „Stečaj osiguravača, naknada štete i Garantni fond“ koautora **prof. dr Zdravka Petrovića**, Pravni fakultet Univerziteta „Mediterran“ Podgorica i **doc. dr Vladimira Kozara**, Pravni fakultet Univerziteta „Privredna akademija“ Novi Sad. To je naučna studija po sadržaju i obimu (oko 50 strana), naučnom instrumentarijumu na kome je zasnovana, dubini pravne materije koju je zahvatila, po obuhvatu pitanja koje je razmatrala, stručnim i praktičnim predlozima koje je davala, a sve to povodom šturih i nedovoljno jasnih odredaba o Garantnom fondu iz Zakona o osiguranju imovine i lica i iz Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju. Prva poglavlja studije pripala su uporednopravnom pogledu na Garantni fond i njegov istorijski razvoj, a u sledećem poglavlju razmatrani su pravni osnov i pravna priroda obaveza Garantnog fonda. U poslednjem poglavlju, koautori su razmatrali postupak i rokove za ostvarivanje prava oštećenog na naknadu štete.

Sagledavajući mesto i ulogu Garantnog fonda kroz sudsku praksu, najpre u smislu Zakona o osiguranju imovine i lica iz 1996. godine, a potom u smislu Zakona o obaveznom

Mira Erić-Jović i prof. dr Zdravko Petrović

osiguranju u saobraćaju iz 2009. godine, koautori su izneli tezu da u novom zakonu Garantni fond više nema supsidijaran karakter i interpretirali su posledice novog statusa tog fonda. U jednom od narednih poglavlja raspravljali su o pitanju odgovornosti osnivača za stečaj osiguravača, opredelivši jasno svoj stav. Takođe, interesantno je poglavlje o pasivnoj legitimaciji Garantnog fonda u slučaju likvidacije osiguravača. Zaključci studije odrazili su u potpunosti mišljenja, stavove i predloge do kojih su koautori došli prethodno u pojedinih poglavljima.

1.2. Tema referata **prof. dr Vladimira Čolovića**, višeg naučnog saradnika u Institutu za uporedno pravo u Beogradu, je bila „Naknada štete po osnovu osiguranja od

auto-odgovornosti – ranije i sadašnje regulisanje u zakonodavstvu Srbije“. Referat predstavlja kritičko upoređivanje odredaba ranijeg Zakona o osiguranju imovine i lica sa odredbama novog Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju o postupku naknade štete u osiguranju od auto-odgovornosti i sume osiguranja. U prvom redu, pažnja je poklonjena pitanjima važenja limita osiguranja i ograničenjima tog limita, a zatim slučajevima kada više lica prouzrokuju saobraćajnu nezgodu i slučajevima kada naknadu štete potražuje više oštećenih lica. Sagledavano je pitanje u kojoj meri je novi zakonodavac regulisao situaciju kada osiguravač isplati štetu i posle toga se pojavi novi oštećeni, a da osiguravač nije znao za postojanje tog oštećenog. Ukazano je i na pitanja kamata i troškova postupka. U vezi sa problematikom lica oštećenog u saobraćajnoj nezgodi, razmatrane su odredbe o uslovima pod kojima se može podneti tužba sudu za naknadu štete i odredbe o samom postupku naknade štete oštećenom licu pred odgovornim osiguravačem. Referent se posebno osvrnuo na regulisanje zabrane prigovora i subrogacije i s tim u vezi na naknadu štete koju prouzrokuje neovlašćeno lice za upravljanje motornim vozilom u oba zakona. Analizi su podvrgnute odredbe o gubitku prava vozača iz osiguranja i gubitku prava osiguranika iz osiguranja. Uprkos jednom broju komplimenata upućenih novom zakonu u zaključku referata, autor je ocenio da je u novom zakonu niz instituta i pitanja ipak ostao neregulisan ili nedovoljno regulisan.

1.3. Dipl. pravnik Berislav Matijević, Kroatija osiguranje d.d. Filijala Rijeka, podneo je referat pod naslovom „Osiguranje od profesionalne odgovornosti zdravstvenih delatnika i sudskih veštaka u Republici Hrvatskoj“. U referatu su tretirane dve velike teme iz delatnosti osiguranja i obe su temeljno pravno obrađene. Jedna je bila posvećena pravnim aspektima odgovornosti za štetu, a potom profesionalnom osiguranju od odgovornosti u zdravstvu. Druga tema je obuhvatila pravne aspekte odgovornosti za štetu kod veštačenja, a potom obavezno osiguranje od profesionalne odgovornosti sudskog veštaka. Izlaganje obe teme bilo je potkrepljeno sudskom praksom. Ta odlika autora u pristupu materiji koju izlaže zaslužuje svaku pohvalu, jer čini doprinos nauci prava osiguranja. U pogledu osiguranja od odgovornosti u zdravstvu tretirane su lekarska greška, sa osvrtnom na grešku u dijagnozi, kao i osiguranje pacijenata. Autor je izvukao odličnu paralelu ukazujući na vezu između osiguranja pacijenata i privatnog zdravstvenog (premijskog) osiguranja. U tom delu referata pregledno je prikazano i stanje u uporednom pravu po pitanju u kojim državama postoji obavezno, a u kojim dobrovoljno osiguranje lekara, pri čemu u Hrvatskoj

predstoji uvođenje obaveznog osiguranja u zdravstvu (lekara). Što se pak tiče problematike veštačenja u parnici, autor je kroz komentar primera iz sudske prakse skrenuo pažnju na dvojak tretman odgovornosti za štetu kod veštačenja, tj. konstatovao je da postoji jedan tretman suda ako se pred sudom veštači po zahtevu fizičkog ili pravnog lica, dok drugi tretman veštačenju daje sud ako se veštači po njegovom nalogu, tj. po nalogu suda. Konstatovano je da je u Hrvatskoj sredinom 2008. godine uvedeno obavezno osiguranje stalnog sudskog veštaka, pa su u odnosu na to osiguranje bliže razmatrani najniža suma osiguranja i nadzor nad zaključenim ugovorima o tom osiguranju.

1.4. Doc. dr Slobodan Stanišić, Fakultet pravnih nauka Panevropskog univerziteta „Apeiron“, Banja Luka, obradio je „Pravnu prirodu odgovornosti osiguravača u slučaju osiguranja od odgovornosti“. Pošto se osvrnuo na istorijski razvitak ideje o socijalizaciji rizika u odštetnom pravu i pravu osiguranja, autor je detaljno izložio pravne odnose u osiguranju od odgovornosti po osnovu Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim obaveznim osiguranjima od odgovornosti (prečišćeni tekst – „Službeni glasnik Republike Srpske“, br.102/2009). Najpre je izložio krug lica koja podležu obavezi zaključenja Ugovora o osiguranju od auto-odgovornosti, a zatim je bliže razmatran položaj vlasnika, korisnika i vozača motornog vozila, kao lica čija je građanska odgovornost pokrivena obaveznim osiguranjem od auto-odgovornosti. Krug navedenih lica dobio je u citiranom zakonu svojstvo osiguranika, dok su svojstvo osiguravača dobili, pored društava za osiguranje, Zaštitni fond RS, Zaštitni fond Federacije BiH i Biro zelene karte BiH. Referent je pojasnio položaj svakog od ovih osiguravača posebno. U tom kontekstu, interesantna su autorova viđenja izneta u odeljku o trećem licu, u odeljku o pretpostavkama odgovornosti osiguravača u osiguranju od odgovornosti i u odeljku o pravnoj prirodi odgovornosti osiguravača. U zaključku je naglašeno da je autor prihvatio teorijski stav po kome je odgovornost osiguravača po svojoj pravnoj prirodi poseban slučaj odgovornosti za drugog.

1.5. Referat mr Dragane Krajinović, „DDOR Novi Sad“ odnosio se na „Naknadu štete nastale upotrebom motornog vozila, sa elementom inostranosti“. U referatu je razmotrena uloga nacionalnog biroa u postupku naknade štete, kao i postupak i praksa likvidacije šteta od auto-odgovornosti u „DDOR Novi Sad“.

1.6. Mr Slobodan Ilijić, istraživač-saradnik Istituta za međunarodnu politiku i privredu iz Beograda, odabrao je za temu svog referata „Vansudski postupak za naknadu štete u

Mr Slobodan Ilić

obaveznom osiguranju u saobraćaju“ (referat objavljen u časopisu „Pravni informator“ br. 10/2010). Autor je najpre utvrdio kako glase odredbe o krajnjem roku i uslovima – standardima vansudskog postupka za naknadu štete oštećenog pred osiguravačem u važećem komunitarnom pravu EU, a zatim je te iste pravne institute razmatrao po pojedinim važećim zakonima iz materije obaveznog osiguranja u saobraćaju svih republika bivše SFRJ. U zaključku je ukazano na razlike i sličnosti ta dva pravna instituta u važećim zakonima iz materije obaveznog osiguranja u saobraćaju svih republika bivše SFRJ u odnosu na važeće komunitarno pravo EU.

1.7. Mr Ljiljana Stojković, direktor u „Delta Generali osiguranju“ razmatrala je problematiku „Ugovora o osiguranju od auto-odgovornosti i obavezu osiguravača za naknadu štete na licima u svetlu novih zakonskih rešenja“ (referat objavljen u časopisu „Pravni informator“ br. 11/2010). Najveći deo izlaganja posvećen je karakteristikama ugovora o obaveznom osiguranju od auto-odgovornosti, a zatim i Uredbi o naknadi štete na licima („Službeni glasnik RS“, br. 34/2010). Konstatovala je da je pre donošenja Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju iz 2009. godine, svaki osiguravač imao sopstvene kriterijume za određivanje naknade materijalne i nematerijalne štete prema oštećenom posle saobraćajne nezgode, ali da su navedenom uredbom za sve osiguravače propisani jedinstveni kriterijumi za naknadu štete na licima posle saobraćajne nezgode. Autor je mišljenja da su kriterijumi iz navedene uredbe zakonska materija, pa je u svojim zaključnim ocenama preporučio da se ti kriterijumi ugrade u Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju putem njegove dopune.

1.8. Dragan Obradović, dipl. pravnik iz Valjeva, u referatu „Zakon o bezbednosti saobraćaja na putevima godinu dana od stupanja na snagu – prvi dometi primene u praksi“

strogo uzev, ne govori direktno o obaveznom osiguranju u saobraćaju. Međutim, veliki broj pravnih instituta razmatranih u ovom referatu predstavlja istovremeno i sadržaj tih istih pravnih instituta u obaveznom osiguranju od autoodgovornosti. Konkretno, u ovom referatu obrađeni su instituti: alkohol u krvi vozača, upotreba mobilnog telefona, status javnog puta, pojam male štete, evropski izveštaj, baza podataka o saobraćajnim nezgodama, prevare i dr.

1.9. Sudija Privrednog apelacionog suda, Branko Stanić, pripremio je referat „Odgovornost upravljača javnog puta za štetu koja nastane korisnicima javnog puta“. Konstatovano je da domaći zakonodavac koristi različite termine za javni put, i to: „put“; „javni put“; „državni put“; „autoput“; „opštinski put“; „ulica“; „put u naselju“; „nekategorisani put“ i dr. S tim u vezi navedeni su različiti pravni izvori, kojima je regulisano upravljanje javnim putevima. Tretirana je problematika odgovornosti za štetu različitih upravljača javnim putevima, a posebno je razmotreno pitanje da li je javni put opasan rizik? Na kraju referata efektno je prikazano jedanaest predmeta iz najnovije sudske prakse, u kojima je javni put u prvom planu, a jedan broj tih predmeta odnosio se na obavezno auto-osiguranje.

2.1. Pored referata posvećenih opštoj temi – obavezno osiguranje – brojni zanimljivi referati tretiraju druge aktuelne pravne poslove iz delatnosti osiguranja. Prof. dr Dragan Mrkšić, direktor u „DDOR Novi Sad“, pripremio je referat na temu „Unapređenje požarnih osiguranja u zemljama u tranziciji“. U uvodu je definisano šta sve spada u osiguranje od opasnosti požara i neke druge opasnosti u zemljama u tranziciji i kako se te opasnosti tarifiraju u Srbiji, a zatim su dati podaci i tabele, kao ilustracija velikih imovinskih šteta u svetu. Autor iznosi dva predloga kako unaprediti požarno osiguranje u zemljama u tranziciji, odnosno u Srbiji. Prema prvom predlogu, zbog niza nepoznatih rizika, trebalo bi oprezno pristupiti izradi polisa, tako da se predvide proporcionalno niski limiti odgovornosti i franšiza za nepoznate rizike. Prema drugom predlogu, potrebno je promeniti osnovicu koja služi za obračun premije i sledstveno tome za definisanje sume osiguranja i visine naknade štete.

2.2. Ozren Uzelac, asistent na Ekonomskom fakultetu u Subotici, izložio je referat na temu „Harmonizacija prava osiguranja života u okviru Evropske unije“. Pošao je od konstatacije da je Ugovorom o osnivanju EEZ iz 1957. godine između ostalog, bilo predviđeno formiranje zajedničkog tržišta osiguranja. Posle toga, izneo je sadržaj sve tri direktive o životnom osiguranju. U zaključku se založio da se domaći subjekti, angažovani na poslovima životnog osiguranja,

najpre dobro upoznaju sa sadržinom navedenih direktiva, kao i da se sve tri direktive o životnom osiguranju ugrade u domaće zakonodavstvo o životnom osiguranju.

2.3. **Doc. dr Rajko Tepavac i Zoran Ivanović**, iz Kompanije „Dunav osiguranje“ a.d.o, bili su koautori referata „Primena underwritinga u osiguranju“. Referat je podeljen na četiri odeljka: (1) Šta je underwriting?; (2) Čemu služi underwriting?; (3) Koje su vrste underwritinga?; (4) Kako radi underwriting? Underwriting je „sposobnost da se kumulirano znanje koje poseduje underwriter primeni uz skup jako dobro razvijenih veština“. „Underwriting je veoma složen proces“ i „omogućava bolje sagledavanje ključnih činjenica u osiguranju, kao što su: fizičko-tehnički aspekt rizika; moralni aspekt osiguranja, biznis okruženje i underwriting veštine“. U zavisnosti od načina sprovođenja, underwriting može da bude „underwriting klijenta; underwriting pojedinačnog rizika; underwriting portfelja; underwriting šteta“. Koautori ukazuju da underwriting „radi“ tako što razvrstava klijente na dobre, prosečne i loše osiguranike.

Doc. dr Rajko Tepavac

2.4. **Roman Župevec**, iz „Triglav osiguranja“ Ljubljana, odabrao je temu „Korišćenje coachinga u direktnoj prodaji i razvoju zaposlenih u osiguranju“. Pojam *coaching* iz naslova referata autor je definisao kao „neprekidan proces koji pomaže ljudima da postignu izuzetne rezultate u životu,

poslovnoj karijeri, preduzećima i organizacijama“. Naglašeno je, da je za nosioca *coaching* u preduzeću neophodno višegodišnje obučavanje, kao i lično osposobljavanje da se prilagodi svakom pojedincu i da mu pristupi, kako bi uspeo da iz svakog pojedinca izvuče maksimum produktivnosti rada. U referatu je podvučeno da *coaching* zahteva potrebnu strategiju, obuhvata odgovarajuću tehniku, podrazumeva zadate modele i konkretne koncepte. Po oceni autora, u Srbiji postoji veliki prostor za razvoj *coachinga*.

3.1. Druga opšta tema savetovanja bila je naknada štete. Prikazom su obuhvaćeni samo neki referati koji mogu da se vežu za pojedine poslove u okviru delatnosti osiguranja. **Žarko Anđelković**, zamenik sekretara gradske opštine Stari grad, obradio je pravna pitanja na temu „Šteta od fasade i njena naknada“. Autor je ukazao da su kod rešavanja ovih šteta relevantni odgovori na sledeća dva pitanja: (1) ko upravlja stambenom zgradom o čijoj se fasadi radi? (2) da li je zgrada osigurana? Ovaj referat može da bude koristan za zaposlene na poslovima osiguranja imovine i procenitelje šteta.

3.2. U uslovima privredne krize, mobing je rasprostranjena pojava u svim radnopravnim sredinama (bez obzira na oblik svojine), pa je samim tim važna i za delatnost osiguranja. Sudija Vrhovnog kasacionog suda, **Lidija Đukić**, pripremila je praktičan i instruktivan referat na temu „Odgovornost poslodavca za naknadu štete zbog zlostavljanja na radu (mobing)“. U referatu su razmatrana neka sporna materijalnopravna pitanja o mobingu, koja proizilaze iz primene Zakona o radu, Zakona o obligacionim odnosima i Zakona o zabrani diskriminacije. Takođe, analizirane su odredbe o posebnim pravilima sudskog postupka po Zakonu o zabrani diskriminacije u odnosu na mobing. U referatu je prikazano osam sudskih predmeta i parnica zbog mobinga, koje su u toku.

3.3. Referat na temu „Odgovornost za štetu od pasa“ podnela je **Vida Petrović-Škero**, sudija Vrhovnog kasacionog suda. Odgovornost za štetu od pasa tretirana je prema kriterijumu da li se radi o psima čiji je vlasnik poznat, ili se pak radi o psima lualicama, a sve to kroz primere iz sudske prakse. Ovaj referat može da podstakne na izradu posebnih uslova za osiguranje pasa, s obzirom da je, primera radi, u Hrvatskoj objavljen podatak da je osigurano svega 200 pasa, da je u Nemačkoj uvedeno obavezno osiguranje pasa itd.

3.4. **Jelena Borovac**, član Visokog saveta sudstva, nastupila je na savetovanju sa referatom u kome je razmatrala vrlo aktuelnu „Odgovornost za štetu nastalu zbog nasilja na sportskim priredbama“. Novinu predstavlja njen predlog da država Srbija treba da ratifikuje Evropsku konvenciju o obeštećenju žrtava nasilja, koju je usvojio Savet Evrope

još 1985. godine i koja je u međunarodnoj zajednici stupila na snagu 1. februara 1988. godine. Obrazlažući taj predlog istakla je da su evropske države, koje su ratifikovale navedenu konvenciju, preuzele dužnost da nadoknade štetu žrtvama namernih nasilnih zločina, odnosno da nadoknade štetu zbog telesne povrede, oštećenja zdravlja i smrti, uključujući nadoknadu licima izdržanim od lica koja su izgubila život. Osim navedenog predloga, detaljno je izložila sve aspekte odgovornosti za štetu organizatora sportske priredbe, kao i odgovornost za štetu koju sportista prouzrokuje drugom sportisti. Za osiguravače je posebno važan poslednji odeljak referata u kome je razmotrena odgovornost za štetu nastalu izvan sportskog objekta. Naime, u tom odeljku objašnjena je razlika između načina obeštećenja žrtava nasilja i nedoličnog ponašanja izvan sportskih priredaba, i načina obeštećenja žrtava nasilja izazvanih aktima terora, javnih demonstracija i manifestacija.

3.5. Država Srbija je zakonom uvela obavezno osiguranje od odgovornosti proizvođača za lekove i medicinska sredstva. Autori iz dve države, iz Republike Srbije i iz Republike Crne Gore podneli su dva referata, oba o odgovornosti za štetu od proizvoda s nedostatkom u koje oba autora svrstavaju lekove i medicinska sredstva. **Dr Hajrija Mujović Zornić**, viši naučni saradnik Centra za pravna istraživanja Instituta društvenih nauka u Beogradu, izložila je temu „Odgovornost za štetu po zdravlje ljudi nastalu od proizvoda farmaceutske i hemijske industrije“, dok je **mr Nikola Dožić**, asistent na Pravnom fakultetu Univerziteta „Mediteran“ u Podgorici, izložio referat pod naslovom „Odgovornost proizvođača za štetu od stvari sa nedostatkom“. U prvom referatu, u žiži je lek kao industrijski proizvod s nedostatkom. Prikazano je zakonodavstvo u svetu, analizirana pravna priroda odgovornosti proizvođača lekova kroz primere iz inostrane sudske prakse i naglašeno da je u svetu centralni problem tzv. razvojni rizik leka, odnosno da farmaceutska industrija ne može garantovati uspeh leka po svaku cenu. Drugi referent je pošao od istorijskog osvrta na odgovornost za štetu od stvari sa nedostatkom. Izložio je primer leka „thalidomid“, koji je kod trudnica izazvao katastrofalne posledice na plodu, kao i primere fabričkih grešaka na motornim vozilima. U referatu su razmatrani zakoni bivših republika SFRJ po pitanju odredaba o odgovornosti proizvođača za štetu od stvari sa nedostatkom, pa je tim povodom ukazano na sadržaj komunitarnog prava EU i s tim u vezi kakva bi trebalo da budu nova zakonska rešenja. Ni jedan od ova dva referata ne bavi se direktno obavezanim osiguranjem od odgovornosti proizvođača lekova i medicinskih sredstava, ali omogućavaju zaposlenima u

osiguranju, a naročito prodavcima osiguranja i lekarima-cenzorima, da se upoznaju sa pravnim aspektima odgovornosti za štetu od lekova i medicinskih sredstava sa nedostatkom, s obzirom da o ovoj problematici nema mnogo pravne literature i sudske prakse kod nas.

3.6. **Eugenija Serao**, sudija iz Rima, podnela je referat o „Naknadi štete u Italiji“ u kom je predstavila različite aspekte italijanske pravosudne prakse prilikom dosuđivanja naknade materijalne i nematerijalne štete. Prikazujući kriterijume za naknadu štete, koje je usvojila najviša sudska instanca Italije, autorka je istakla da se, na primer, na severu Italije za prelom ruke oštećenom dosuđuje 2.000 evra, a da se za isti prelom ruke na jugu Italije dosuđuje 500 evra. Ovakav dijapazon u primeni sudskih kriterijuma za naknadu štete u Italiji treba dovesti u vezu sa najnovijom domaćom podzakonskom regulativom u obaveznom osiguranju od autoodgovornosti, jer je Vlada RS uredbom, a ne najviša sudska instanca, propisala jedinstvene kriterijume za osiguravače kako da utvrđuju, a docnije kako i sud treba da dosudi naknadu štete licima (vidi referat pod tač. 1.7. ovog prikaza).

4.1. U okviru treće opšte teme – Obezbeđenje potraživanja – valja ukazati na dva rada. **Mr Katarina Ivančević** autor je referata pod naslovom „Kolektivno obeštećenje potrošača u slučaju nekorektnih praksi trgovaca u Evropskoj uniji“. U referatu je najpre ukazano na američku praksu kolektivnih tužbi a zatim na evropske načine kolektivne naknade šteta. Analizirana je naročito Zelena knjiga, koju je Evropska komisija usvojila sredinom 2008. godine. Posebno je skrenula pažnju da se CEA, kao krovna organizacija nacionalnih udruženja osiguravača u EU, protivila Zelenoj knjizi Evropske komisije ističući da će načini kolektivne naknade štete negativno uticati na tržište osiguranja od profesionalne odgovornosti.

4.2. **Doc. dr Vladimir Kozar i doc. dr Milan Počuča**, oba sa Pravnog fakulteta Univerziteta Privredna akademija Novi Sad, svestrano su analizirali odredbe važećeg Zakona o javnim nabavkama pod naslovom „Javne nabavke roba i usluga i naknada štete“. Međutim, za svrhu ovog prikaza relevantno je da su autori referata pominjali i osiguranje kao predmet javnih nabavki.

5. Pokrovitelj trinaestog redovnog godišnjeg savetovanja Udruženja za odštetno pravo bila je Narodna banka Srbije, čiji je viceguverner, između ostalih, pozdravio učesnike. U ulozi sponzora pojavili su se Kompanija „Dunav osiguranje“ a.d.o., „Delta Generali osiguranje“, „Unika osiguranje“, „DDOR Novi Sad“, „Triglav Kopaonik“ a.d.o.

MR SLOBODAN N. ILIJIĆ

UDK: 655.55:368 + 360.029

Prikaz knjige

OSNOVI OSIGURANJA I REOSIGURANJA

Knjiga „Osnovi osiguranja i reosiguranja“ je u osnovi udžbenik namenjen pre svega, studentima Ekonomskog fakulteta, ali i svima onima koji su profesionalno zainteresovani za proširenje znanja iz ove oblasti. Autori su se trudili da na modern i savremen način izlože osnove i suštinu svih relevantnih pitanja, kao i nekih novih, do sada retko obrađenih vrsta rizika u osiguranju. Materija obrađena u knjizi uglavnom se oslanja na dosadašnja istraživanja i objavljene radove autora ove knjige, kao i na doktorsku disertaciju dr Vladimira Njegomira. Zaslugu pažnju da se na samom početku istakne da je knjiga obogaćena novim sadržajem, odnosno pojmovima kao što su: Solvency II, sekjuritizacija, takaful, retakaful, transurance, off-shore osiguranje i dr.

Na pristupačan način za čitaoca, obrađeni su i novi, alternativni oblici transfera rizika kao što su: rizik preduzeća, zatim pitanja tzv. moralnog hazarda, prevara i negativne selekcije rizika.

Vredi istaći i mišljenje recenzentata ove knjige: „da njena sadržina pokriva brojne kritične aspekte uloge osiguranja i reosiguranja u životu pojedinaca, ekonomskim aktivnostima i društvu u celini“.

Autori su na svojstven način obradili i pravni aspekt osiguranja, koji se odnosi na osiguravajuću regulativu, konvencije i direktive u osiguranju, karakteristike ugovaranja kao i ulogu sudske prakse. Sadržinsku novinu predstavljaju obrađena pitanja i problemi iz oblasti Solvency II, direktive koja će od oktobra 2012. godine biti osnova za sprovođenje osiguranja u Evropskoj uniji, a kasnije, razume se i u Srbiji.

Sadržina i struktura knjige je specifična, i novim pristupom u izlaganju prilagođena je savremenim tokovima društvenog života koji idu u susret novim vrstama rizika i njihovom upravljanju, kao što su: klimatske promene, globalizacija, ekonomske krize i privredne katastrofe.

Tematski knjiga je podeljena na 15 poglavlja, i to: opšte karakteristike osiguranja; osnovni elementi u osiguranju; subjekti osiguranja; finansijski aspekt poslovanja osiguravajućih društava; izvori prava u osiguranju; dokumenti u osiguranju; vrste osiguranja; neživotna osiguranja; životna osiguranja; preventiva u osiguranju; procena i likvidacija šteta; saosiguranje; reosiguranje; alternativni oblici transfera rizika osiguravajućih društava; trendovi na tržištu osiguranja. Završno poglavlje sadrži spisak referentne literature, odgovarajuću zakonodavnu regulativu, kao i popis relevantnih poslovno-statističkih izveštaja.

Prvo poglavlje posvećeno je osnovnim pitanjima sprovođenja osiguranja, kao što su ekonomska načela i troškovi u funkciji osiguranja. Drugo poglavlje se bavi osnovnim elementima osiguranja, kao što su predmet osiguranja i osigurani rizik. Pojmovi: osiguravač, agencije i pulovi

Autori: **dr Boris Marović**
dr Bogdan Kuzmanović
dr Vladimir Njegomir
Izdavač: Princip Press,
Beograd, 2009.
Obim: 503 str.

za saosiguranje i reosiguranje, predstavljaju osnovne subjekte osiguranja. Finansijski aspekt poslovanja obuhvata pitanja imovine i rezerve osiguravajućih društava, kao najvažnije elemente za određivanje poslovnog rezultata.

Pravni aspekt osiguranja obrađen je u posebnom poglavlju, a odnosi se na zakonsku regulativu, kao i na međunarodne konvencije i direktive Evropske unije. Sadržinski, najveći deo konvencija odnosi se na osiguranje od auto-odgovornosti, u koje spadaju Londonska, Strazburška i Haška konvencija. Najznačajnije direktive na nivou Evropske unije su one koje tretiraju pitanja liberalizacije, saosiguranja, osiguranja kredita i garancije, troškova pravne zaštite, slobode pružanja usluga u oblasti auto-odgovornosti i reosiguranja. Karakteristike svih direktiva donesenih na nivou Evropske unije su zahtevi u pogledu slobodnog pristupa tržištu osiguranja za strane investitore na jedinstvenom tržištu osiguranja EU; odsustvo svakog oblika kontrole cena; regulisanje minimalnih zahteva za obezbeđenje solventnosti i uspostavljanje profesionalnog nadzornog tela u osiguravajućoj industriji.

Obrađena su i pitanja Solventnost I i Solventnost II, koja se odnose na solventnost osiguravajućih društava, čija se primena na nivou EU očekuje u 2012. godini.

Ovo poglavlje odnosi se i na pravni aspekt ugovora o osiguranju, sa posebnim osvrtom na sudsku praksu u SAD i Velikoj Britaniji.

Predmet posebne pažnje je poglavlje posvećeno podeli po vrstama osiguranja, sa užeg i šireg stanovišta, tj. podeli prema: prirodi rizika i predmetu osiguranja; načinu nastanka; načinu organizovanja; broju osiguranika i načinu izravnivanja rizika.

U podnaslovu – Osiguranje motornih vozila sa elementom inostranosti, obrađena su najznačajnija pitanja sadržana u međunarodnim konvencijama o osiguranju od autoodgovornosti, kao što su: Londonska, Strazburška, Haška konvencija i Kritski sporazum.

Važno mesto u knjizi zauzima **preventivna** funkcija u osiguranju, gde su njenu ulogu i značaj autori obradili po pojedinim vrstama osiguranja, ukazujući na međuzavisnost preventivne funkcije i visine premije i isplate obaveze (odštete).

Relevantna pitanja koja se odnose na procenu i likvidaciju šteta, obrađena su u posebnom poglavlju, ukazivanjem na važnost i značaj kontrolne funkcije, prigovora osiguranika i osnova za regres.

U poglavljima o **saosiguranju** i **reosiguranju**, kao važnim funkcijama svakog osiguravajućeg društva kada

se radi o izravnanju rizika, obrađeni su mogući načini zaključivanja ugovora o pokriću, njihove prednosti i ograničenja.

Poglavlje o alternativnim oblicima transfera rizika podrazumeva tzv. sopstveno osiguranje (karakteristično za SAD), zatim tzv. integrisano pokriće (odnosi se na više vrsta pokrića istovremeno, odnosno na više godina trajanja osiguranja), osiguranje likvidnosti rizika (sekjuritizacija rizika), finansijsko reosiguranje. Tu spadaju i transferi ograničenog rizika (u zamenu za tradicionalni ugovor o re/osiguranju). U nastavku su obrađena i pitanja kao što su derivati osiguranja (instrumenti za emisiju hartija od vrednosti na osnovu rizika osiguranja), odnosno načini putem kojih se određeni rizik transferiše na tržište kapitala.

Završno poglavlje, pod nazivom Trendovi na tržištu re/osiguranja, sadrži teoretski prikaz londonskog tržišta, tržišta na Bermudskim ostrvima, kao i na prostorima Kine, Indije, Rusije i Brazila. U tom okviru tematski su obrađeni novi pojmovi: **takaful** i **retakaful** – koji se primenjuju u šerijatskim zakonodavstvima islamskih zemalja, kao alternativa komercijalnom osiguranju. Reč je o nekoj vrsti uzajamnog osiguranja (međusobnog garantovanja), tako što su štete i obaveze iz osiguranja podeljene između samih participanata (osiguranika), po principu uzajamne pomoći i solidarnosti, odnosno zajedničkog interesa, čime se u stvari eliminiše rizik neizvesnosti.

Novo pojmovno objašnjenje u knjizi odnosi se na tzv. **transurance** pokriće, kao dopuna tradicionalnom imovinskom osiguranju. Radi se o potpuno novoj vrsti osiguranja, koju primenjuju uglavnom velike kompanije, gde se koristi poznati metod „ugovorene sume osiguranja”, tj. o procentualnom dodatku pokrića na već ugovorenu sumu iz polise osiguranja. Na taj način, u slučaju nastanka štetnog događaja, osiguraniku se isplaćuje dodatni iznos naknade shodno zaključenom imovinskom osiguranju.

Osim standardne prodaje usluga osiguranja putem agnata i brokera, u novije vreme, pojavili su se novi kanali distribucije osiguranja, kao što su bankoosiguranje i internet. Pod bankoosiguranjem podrazumeva se prodaja usluga osiguranja, i to uglavnom osiguranja života putem banaka. Sve značajniju ulogu ima i primena interneta, tj. prodaja usluga osiguranja korišćenjem informacione i komunikacione tehnologije.

Spisak korišćene domaće i inostrane literature sadrži 224 naslova, od kojih se većina odnosi na časopise, statističke i poslovne publikacije.

DR RADMILA L. TRIFUNOVIĆ

UDK: 347.515.3 (410.1)

PROFESORI TREBA DA SNOSE ODGOVORNOST ZA NEZGODE ĐAKA U ŠKOLI?

Odgovornost i obaveze nastavničkog kadra nedavno su se našle u centru pažnje britanske javnosti. Nastavnički i vaspitački kadar sve češće je suočen s prozvankama da je odgovoran za različite nezgode učenika u školama i obdaništima. Prohujali su dani kad su đaci i deca u vrtićima bili prepušteni sebi da se uče na svojim greškama i da na sopstvenoj koži iskuse izazove na putu u svet odraslih. Umesto toga, rukovodioci u mnogim školama danas dobro promisle čak

puno pravo da za određeni štetni događaj svog deteta u školi prozovu i njihove vaspitače, čijim pedagoškim veštinama su ukazali poverenje?

Septembra 2009. godine direktoru privatnog obdaništa u Velsu sud je odredio da plati 20.000 britanskih funti na ime odštete roditeljima čije je dete pre pet godina išlo u taj vrtić i, igrajući se, preskakalo kamene stepenice u dvorištu obdaništa, zadobivši pri tom povredu od kojih je ubrzo

preminulo. Sudija je proglasio krivim rukovodioca tog vrtića, jer vaspitač, po njegovom mišljenju, nije trebalo da dozvoli trogodišnjem Kijanu Vilijamsu da se igra i skoči sa stepenica, pri čemu je pao i mesec dana kasnije, u avgustu 2004, preminuo zbog preloma kičme. Porotnici su zaključili da se taj nesrećan slučaj dogodio zbog nepažnje vaspitača i da za propust krivicu snosi isključivo direktor i vlasnik predškolske ustanove, ili obojica, ako nije reč o jednoj osobi sa obe funkcije.

Stiv Skot, britanski državni savetnik za zdravlje i bezbednost, u intervjuu na televizijskoj stanici Bi-Bi-Si, branio je tvrdnju da je igra nezamenljivi deo dečjeg odrastanja. Njegov komentar predstavljao je osvr

i pre nego što za učenike organizuju ekskurzije, koje su se nekad podrazumevale u đačkim danima, a sada su potencijalni rizik od nekog štetnog događaja, od kojeg bi se preventivno trebalo osigurati. Da li je povećani pritisak za snosjenje odgovornosti pedagoga i profesora posledica sve surovijih životnih pravila modernog vremena, ili roditelji imaju

na presudu suda koja je krivim proglasila direktora obdaništa zbog povrede deteta koje je potom preminulo, uz opasku da taj nemili događaj ne znači da će ubuduće deci biti uskraćeno ili umanjeno vreme koje provode u igri kad su u predškolskim ustanovama, pogotovo što su manje povrede u dečjim igrama deo svakodnevne prakse u tim institucijama.

Uprkos stavu Stiva Skota, koji je govorio u ime Vlade, predškolske i školske ustanove ubuduće bi mogle češće da se susreću sa optužbama za neadekvatnu brigu za svoje štíćenike. To će za posledicu imati odgovorniji pristup odabiru osiguranja u tim ustanovama, naročito kad je reč o rizicima koji se stavljaju na račun njihovih rukovodilaca.

Alistar Darling, stručnjak za sudsku delatnost, opominje da ne treba čekati da određeni nesrećni slučaj podigne medijsku prašinu, poput tragedije u kojoj je šestoro đaka poginulo vozeći se kanuom u Dorsetu 1993. godine, zbog čega su njihovi profesori seli na optuženičku klupu. On savetuje da se celokupno društvo blagovremeno postara da sve predškolske i obrazovne ustanove imaju odgovarajuće polise osiguranja za različite vrste rizika.

Malkolm Tarling, član britanskog Udruženja osiguravača, smatra da rizici nemaju samo negativnu konotaciju: „Ljudi treba da preuzimaju različite rizike kao deo edukacije. Učimo se na greškama i od tih potencijalnih grešaka treba se zaštititi blagovremeno, adekvatnim osiguranjem.“ Postoje mnogi veliki rizici od potencijalnih šteta na predškolskim i školskim adresama, te je od presudnog značaja da postoje i polise koje ih pokrivaju. Statistika pokazuje da većina tih ustanova najčešće ima samo polise za osnovne rizike, a među njima i za nezgode koje se mogu dogoditi na đачkim ekskurzijama.

Lindzi Grej, underwriter specijalista za pojedinačna osiguranja kaže: „U današnjem svetu sa pregršt sukoba, ne treba zanemarivati ni osiguranja za pojedinačnu odgovornost, pa se obrazovnim i predškolskim ustanovama preporučuje da i to uzmu u obzir kad prave spisak polisa koje žele da imaju. Veći broj polisa značio bi i više poverenja u te institucije, uzmemo li u obzir i podatke o porastu broja nezgoda u britanskim školama, koje su proteklih godina

dobile veliki publicitet. Snažan porast nasilja u društvu trebalo bi da bude inicijalna kapisla i za osiguravače, koji svoje polise treba da prilagode novim okolnostima u obrazovnim ustanovama, a time ujedno prošire lepezu svojih usluga.“

Iako ima mnogo stručnjaka za različite vrste osiguranja, osiguravači su još sramežljivi kad treba da osmisle polise za pokriće rizika u predškolskom i školskom sektoru, što se tumači kao nedostatak znanja i strah od nepoznatog terena.

Preporuka Malkolma Tarlinga glasi da rukovodioci predškolskih i obrazovnih ustanova iznesu predloge i potrebe za vrstama osiguranja koje bi pokrile rizike s kojima se sreću u praksi, jer bi, na taj način, dobili i pokriće za dugotrajniju veću bezbednost svojih štíćenika, zaposlenih i imovine. Lindzi Grej savetuje ljudima koji rukovode obdaništima i školama da u dogovoru sa osiguravačima planiraju svoje aktivnosti, pogotovo vanredne, kao što su takmičenja ili ekskurzije, kako bi sa odgovarajućim polisama bili sigurniji u slučaju štetnih događaja pokrivenih osiguranjem.

IZVOR: [HTTP://WWW.LLOYDS.COM/NEWS-AND-INSIGHT/NEWS-AND-FEATURES/ARCHIVE/2008/07/SHOULD_TEACHERS_BE_LIABLE_FOR_ACCIDENTS_AT_SCHOOL](http://www.lloyds.com/news-and-insight/news-and-features/archive/2008/07/should_teachers_be_liable_for_accidents_at_school)
PREVELA I PRIREDILA: ANA V. VODINELIĆ, M. A.

POSLASTICE SU PROFITABILNI „SLATKIŠI“ ZA OSIGURAVAČE

Svakog Uskrsa sladokusce mame mnogobrojni čokoladni zečevi, jaja i pilići, a sve brojniji potrošači tih poslastica izaberu šta će da kupe u zavisnosti od stepena razvoja svojih etičkih i zdravstvenih standarda, ali i društvenog ambijenta. Pod etičkim kriterijumima podrazumeva se princip da se koriste namirnice sa određenim sastojcima, a druge izbegavaju.

Iako se slatkiši tretiraju kao luksuz među namirnicama, Britanci su u Evropi „osvojili“ počasno prvo mesto sa 3,5 milijardi funti, koliko godišnje potroše za kupovinu konditorskih proizvoda. Ljubitelji čokolade su se u toj zemlji prošlog Uskrsa zaslادili sa čak 100 miliona čokoladnih jaja. Istovremeno sa nezasićenom potrebom za čokoladama, britanski potrošači su sve zahtevniji za zdravijom, kvalitetnijom i atestiranim hranom. Sve više ljudi vodi računa o svakom zalogašu, ali im je važno i da li poljoprivrednici koji se bave proizvodnjom organske hrane u razvijenim zemljama imaju odgovarajući tretman od države koja kontroliše i štiti njihov rad.

Poštovanje međunarodnih propisa za proizvodnju namirnica nije obaveza isključivo individualnih proizvođača, nego i jedan od uslova poslovanja velikih proizvođača različitih artikala za jelo, a među njima je i konditorski magnat „Cadbury“. Što određeni prehrambeni brend više nastoji da odgovori visokim etičkim zahtevima za proizvodnju kvalitetne robe, to nailazi na više prepreka koje treba da savlada da bi sačuvalao svoj ugled i mesto na tržištu. Danas se u svetu pravi sve veća razlika između organske i

veštački proizvedene hrane, a spektar te proizvodnje je vrlo širok pogotovo u trgovinama na veliko. Pod njim se podrazumeva, da se ispune očekivanja i trgovaca i potrošača i steknu propisani radni uslovi za rad ljudi u prehrambenoj industriji.

Daniel Trueman, „lojđov“ underwriter specijalista za osiguranje rizika od gubitka ugleda firmi, tvrdi da ugled i profit određene firme može trajno da bude poljuljan i od samo jednog štetnog događaja. On kaže da se privrednicima u prehrambenoj industriji ne isplati da štede kad je reč o ulaganju u kvalitet svojih proizvoda zato što potrošači danas imaju istančane ukuse i potrebe, a za provereni kvalitet hrane uzvraćaju dugoročnom vernošću tim artiklima. Praksa pokazuje i da se mali privrednici u prehrambenoj industriji po pravilu retko poslovno osnaže, ukoliko njihov proizvod

izgubi ugled, a u najboljem slučaju prođu godine mukotrpnog oporavka pre nego što stanu na „profitne noge“. Gigantski proizvođači hrane najčešće se suočavaju sa štetama zbog požara u svojim postrojenjima ili potrebom da određene proizvode povuku iz proizvodnje zbog toga što nemaju kvalitetan hemijski sastav ili adekvatno pakovanje, a za male privrednike gotovo da nema „male“ i lako nadoknadive štete ni za jedan rizik. Pravila tržišne utakmice zato daju „zeleni karton“ osiguravačima da stupe na teren prehrambene industrije sa različitim vrstama polisa. Među osiguravateljima u toj oblasti često se nalaze različiti supermarketi koji se od štetnih događaja „osiguravaju“ ne samo polisama, nego i nastojanjem da na svojim rafovima imaju samo proizvode provjerenih prehrambenih brendova sa razrađenim proizvodnim sistemom zaštićenim odgovarajućim vrstama osiguranja.

Jedan od britanskih proizvođača organske hrane „Green and Black’s“ dobitnik je prve nagrade na prvom Sajmu najtraženijih prehrambenih proizvoda održanom 1994. godine, i to ga je podstaklo da stalno unapređuje kvalitet svog asortimana.

Glavni moto britanskog Udruženja proizvođača namirnica i pića (FDF) glasi: da bi odgovorili visokim standardima potrošača u 21. veku, privrednici u oblasti prehrambene proizvodnje treba da svoje proizvode oslobode viška masti, šećera i soli. Pozitivan efekat brižnijeg odnosa prema zdravijim prehrambenim proizvodima je i ušteda proizvođača u iznosu od osam milijardi britanskih funti zbog smanjene potrošnje šećera, glutena i veštačkih dodataka, a istovremeno je porasla i popularnost poslastica s manjom količinom šećera i masti.

Među zahtevima savremenih potrošača je i obaveza dobavljača da ispuni uslove o odgovarajućem transportu prehrambenih proizvoda od proizvođača do skladišta u radnjama.

Britanski FDF svojim članovima pored ostalih usluga pruža i pomoć oko smanjenja njihove emisije gasova u životnu sredinu, upotrebe manje količine ambalaže za pakovanje, smanjenja potrošnje pijaće vode i mogućnosti da na efikasniji način prevoze robu širom zemlje. Ekološki doprinos tog udruženja ogleda se i u podatku da će ove godine biti skromnije i praktičnije upakovana uskršnja čokoladna jaja svih proizvođača koji prate međunarodne tržišne trendove.

Konditorski magnat „Cadbury“ je za 25 odsto redukovao svoja dosadašnja raskošna pakovanja robe, a „Nestle“ za čak više od 60 procenata zamenivši kartonskom, nekadašnju plastičnu ambalažu. „Cadbury“ nastoji da smanji emisiju štetnih materija u spoljnu sredinu ulažući u savremenije uslove odgoja krava čije mleko se koristi za proizvodnju njihovih slatkiša. Statistički podaci ilustruju da mlekara prosečnog kapaciteta po evropskim standardima, godišnje emituje između 80 i 120 kilograma štetnog metana u životnu sredinu, a to je jednako godišnjoj količini izduvnih gasova prosečnog putničkog vozila.

IZVOR: [HTTP://WWW.LLOYDS.COM/NEWS-AND-INSIGHT/NEWS-AND-FEATURES/MARKET-NEWS/SPECIALIST-2010/CHOCOLATE_LOVE_AFFAIR_RAISES_ETHICAL_RISKS](http://www.lloyds.com/news-and-insight/news-and-features/market-news/specialist-2010/chocolate_love_affair_raises_ethical_risks)
PREVELA I PRIREDILA: ANA V. VODINELIĆ, M. A.

Propisi Evropske unije

DIREKTIVA EVROPSKE UNIJE O ODGOVORNOSTI ZA ŽIVOTNU SREDINU – KRITIČKI OSVRT

Direktiva o odgovornosti za životnu sredinu (The Environmental Liability Directive 2004/35/EC, dalje u tekstu ELD) naišla je na različit odziv država članica EU koje su, s dosta nedoumica, imale obavezu da je primene. O ovome se pisalo i u našem časopisu (vidi br. 3/2009). Ova direktiva, kako je u međuvremenu uočeno analizom, ima ozbiljne nedostatke.

Pri regulisanju odgovornosti, ELD uopšteno propisuje obavezu otklanjanja štete prouzrokovane životnoj sredini. Od odgovornog preduzetnika očekuje se da brzo ukloni štetu nanetu prirodnom okruženju („environmental damage“, dalje u tekstu ED). Direktiva pretpostavlja potpuno utvrđivanje

činjeničnog stanja, u kojoj je meri ugrožen habitat ili koliko je stanje vode pogoršano. Dokumentacija u ovoj fazi nastanka štete jednostavno ne postoji, a ELD na tome insistira.

ELD predviđa i kazne ako preduzetnik propusti da pravovremeno obavesti nadležne vlasti da je ED nastala ili da postoji opasnost da će se dogoditi. Međutim, test da li je preduzetnik za štetu morao znati kao brižljiv i razuman („reasonable“) čovek pati od nepreciznosti.

ELD opisuje ED na sledeći način:

- štete koje imaju veliki negativan uticaj na postizanje ili održavanje povoljnog konverzionog stanja, kao i ekološki potencijal voda
- štete koje imaju veliki negativan uticaj na ekološko, hemijsko i kvantitativno stanje voda

- štete prouzrokovane zagađenjem zemljišta zbog kojeg nastaje rizik za životnu sredinu.

Sve navedene definicije ED zasnivaju se na subjektivnom standardu. Obaveza preduzetnika da bez odlaganja obavesti vlasti o relevantnim činjenicama o ED gubi smisao ako treba primeniti prethodno navedeni test.

Preciznije rešenje usvojeno je u zakonu SAD (Comprehensive Environmental Response, Compensation and Liability Act). Zakon predviđa sledeće: svako lice koje upravlja brodom ili obalnim postrojenjem dužno je da odmah po saznanju da su ispuštene opasne materije iz broda ili postrojenja obavesti o tome nadležne vlasti. Mogućnosti preduzetnika da izbegne odgovornost u ovakvom su slučaju male. Njegova odgovornost, prema američkom zakonu, utvrđuje se shodno objektivnom kriterijumu, za razliku od ELD, koja predviđa prijavljivanje „većih ED“, što, nadalje, zahteva primenu subjektivnog kriterijuma.

ELD predviđa pravo na naknadu troškova podnetih u vezi s njenom primenom. Pod troškovima („costs“) podrazumevaju se izdaci koji su opravdano podneti za pravilnu i efikasnu primenu ove direktive. Obuhvataju i procenu ED, postojanje neposredne opasnosti i alternativne mere, uključujući administrativne, pravne i druge troškove, na primer prikupljanje

podataka, praćenje i nadzor nad radovima usmerenim ka uklanjanju štetnih posledica. No termini „opravdani“, „pravilan“, „efikasan“ daju preduzetniku mogućnost da tvrdi kako takvi troškovi ne postoje. Suprotno, američki zakon predviđa naknadu troškova ako su podneti u skladu s nacionalnim programom („The National Contingency Plan“), dok ELD ne predviđa precizna merila za pokriće troškova.

S obzirom na navedene nedostatke ELD, biće neophodno da se u nacionalnim propisima uklone njene nepreciznosti.

Za primenu ELD treba uzeti u obzir i sledeće direktive:

- Direktiva o proceni ED (The Environmental Impact Assessment Directive)
- The Habitats Directive
- Direktiva o divljim pticama (The Wild Birds Directive)

Izvori

- EU Environmental Liability Directive, 2004/35/EC
- Randy M. Mott, *Defects in the EU Environmental Liability Directive: Narrow Jurisdictional Predicates Compliance, Future Enforcement*, <http://www.eco-web.com/edi/05073.html>
- The Environmental Liability Directive, <http://www.envliability.eu/pages/eld.htm>

DR ZORAN D. RADOVIĆ

Inostrana sudska praksa

UPITNIK OSIGURAVAČA

Osiguravač često od ugovorača osiguranja zahteva da mu pismeno odgovori na postavljeni upitnik. U zavisnosti od dobijenih odgovora, osiguravač će doneti odluku da li će prihvatiti da zaključi ugovor o osiguranju i pod kojim uslovima.

Prema engleskom zakonu¹, ugovorač osiguranja dužan je da prijavi okolnosti koje bi mogle uticati na savesnog osiguravača da odluči hoće li ugovor o osiguranju zaključiti. Ugovorač nije dužan da prijavi okolnosti koje bi rizik smanjile i koje su opštepoznate, kao ni okolnosti za koje je osigura-

vač smatrao da nisu važne. Ako ugovorač osiguranja nije obavestio osiguravača da roba koju osigurava vredí tri puta manje od ugovorenog iznosa, osiguravač ima pravo da ugovor o osiguranju raskine (presuda *Gooding v. White*).

U drugom slučaju, ugovorač osiguranja nije obavestio osiguravača, kod koga je osigurao soju u prevozu, da je prethodni teret soje stigao na određište drugim brodom i da je potpuno uništen. Osiguravač nema pravo da raskine ugovor zbog ovog

Prilikom zaključivanja ugovora, ugovorač je dužan da postupa krajnje savesno i da osiguravaču pruži podatke o okolnostima važnim za ocenu težine rizika. To je jedna od osnovnih dužnosti ugovorača osiguranja. On se ne može izgovarati time da neke okolnosti nije znao ako je za njih mogao saznati pažnjom dobrog privrednika. Dužan je da pre zaključivanja ugovora, u granicama svojih mogućnosti, utvrdi sve okolnosti važne za ocenu težine rizika kako bi ih mogao prijaviti prilikom zaključivanja polise.

propusta (presuda *Soya GmbH Mainz v. White*). Ugovorač osiguranja dužan je da osiguravaču da tačne podatke i o budućim relevantnim okolnostima. Ako odgovori da u skladištu neće biti zapaljivih tečnosti, što se pokaže kao netačno, i ako posle toga skladište izgori, osiguranik neće steći pravo na naknadu iz osiguranja (*Hales v. Reliance Fire and Accident Insurance Corporation, Ltd.*).

¹ Marine Insurance Act, 1906.

Međutim, pitanja koja osiguravač u upitniku postavlja ugovoraču osiguranja moraju biti precizna. Nejasna pitanja mogu navesti ugovorača da pruži netačan odgovor. Osiguranik nije odgovoran zbog toga što su pitanja nejasna (presuda *Joel v. Law Union and Crown Insurance Co*).

U pomorskom osiguranju predviđena su jemstva (warranties) ugovorača osiguranja, izričita i prećutna. Pod izričitim jemstvom podrazumeva se izjava ugovorača osiguranja da će određene mere preduzeti, kao i to da određene okolnosti potvrđuje ili negira njihovo postojanje. Ako se uspostavi da su njegove izjave bile netačne, gubi pravo na naknadu štete iz osiguranja. Pri tom nije bitno da li su navedene okolnosti bile od materijalnog značaja za nastanak štete.

Englesko pravo u ovom delu zaista je staro. Ako je ugovarač osiguranja tvrdio da će brod isploviti iz luke pre određenog dana, a isplovi posle toga, osiguranik gubi pravo na naknadu štete zbog gubitka broda (presuda iz osamnaestog veka *Bond v. Nutt*).

U sledećim slučajevima podrazumeva se da je ugovorač osiguranja dao prećutno jemstvo prilikom sklapanja ugovora što se tiče sledećih činjenica: da je brod sposoban za plovidbu na početku putovanja – ako brod potone odmah po isplavljenju u mirnom moru, teret dokaza da je bio spreman za plovidbu leži na osiguraniku (presuda *Pickup v. Thames and Mersey Marine Insurance*); pri osiguranju broda na određeno vreme, osiguranik nema pravo na naknadu štete ako je dozvolio da brod isplovi u neispravnom stanju i ako posada nije bila stručno osposobljena (presuda *Thomas v. Tyne and Wear Steamship Freight Insurance Association*); preduzeti plovidbeni poduhvat mora biti zakonit, a nije zakonit ako osiguranik, recimo, izvozi oružje bez dozvole (presuda iz osamnaestog veka, *The Eenorm*).

Pitanje zakonitosti plovidbenog poduhvata bilo je predmet brojnih sudskih sporova u vezi s kršenjem blokada (ovo je pitanje interesantno i pri utvrđivanju posledica kršenja sankcija međunarodnih institucija). Primer: prevoz robe brodom u državu koja je pod blokadom za vreme ratnog stanja (contraband of war). Sud je zauzeo stav da poduhvat nije nezakonit ako treća država prevozi robu označenu kao kontrabanda u luku jedne države u ratu, koja je pod blokadom, s tim što postoji rizik da roba bude oduzeta ako brod koji probija blokadu bude prinudno zaustavljen (presuda *Caine v. Pallace Shipping Co.*). Prilikom osiguranja francuskog broda, osiguranog u Engleskoj, izbio je rat između Engleske i Francuske.

Osigurani brodovlasnik izgubio je brod pošto ga je uzaptilo engleski ratni brod. Osiguranik nije mogao da ostvari naknadu štete od engleskog osiguravača (presuda *Trinder v. Thames and Mersey Marine Insurance Co*). Naposljetku, krijumčarenje robe je nezakonito (presuda *Pipon v. Cope*).

Jemstvo ugovorača osiguranja bilo je prvobitno predviđeno samo u pomorskom osiguranju. Danas se ovaj pravni institut primenjuje na sve ugovore na koje se primenjuje englesko pravo. Na primer, u proizvodnji filmova. Ugovarač osiguranja osigurao se od gubitka koji se sastoji u tome da njegovi filmovi ne ostvare predviđeni profit do određenog datuma. Jemčio je da će proizvesti deset filmova, a proizveo ih je manje. Pretrpljeni gubitak nije mogao da naknadi od osiguravača (presuda *HIH Casualty and General Insurance Ltd. V. Axa Corporate Solutions*).

Ozakonjeno jemstvo ugovorača osiguranja doneto je u korist osiguravača, koji se može pozvati na jemstvo, ali ga se može i odreći. Osiguravač nastoji da u svom upitniku ugovoraču postavi pitanja čiji odgovori predstavljaju jemstva.

Izvori

- Ivamy, E. R. H, *General Principles of Insurance Law*, London 1970.
- Ivamy, E.R.H, *Marine Insurance*, London, 1969.
- Ivamy, E.R.H, *Chalmers' Marine Insurance Act*, 1906.
- Pavić, Drago, *Pomorsko osiguranje*, Zagreb, 1986.
- Tomašić, Veljko, *Ugovor o plovidbenom osiguranju*, Beograd, 1990.
- „Insurance Law Monthly”, London, 2002.

DR ZORAN D. RADOVIĆ

VESTI IZ SVETA

EIOPA zamenila Komitet evropskih supervizora za osiguranje i penzije

Komitet evropskih supervizora za osiguranje i penzije (CEIOPS), koji postoji od 2003. godine, prestao je da radi januara 2011. godine, a od tada ga zamenjuje novo nadzorno telo. U skladu s Regulativom 1094/2010, osiguravače EU sada nadgleda Evropsko nadzorno telo nad osiguranjem i penzijama, (European Insurance and Occupational Pensions Authority – EIOPA), čije je sedište u Frankfurtu.

U sastavu novog regulatornog tela EIOPA nalaze se visoki predstavnici nadzornih organa nad osiguranjem i penzijama zemalja članica Evropske unije.

EIOPA je zamenila CEIOPS u skladu s novim nacrtom evropskog finansijskog nadzora. Reorganizacija makroprudencijalnih i mikroprudencijalnih nadzornih organa vodi stvaranju tri nova evropska oblika nadzora nad finansijskim sektorom: The European Banking Authority – EBA (Evropsko nadzorno telo nad bankama), The European Securities and Markets Authority – ESMA (Evropsko nadzorno telo nad hartijama od vrednosti i berzama) i EIOPA. Ova tri tela zamenjuju nekadašnje komitete EU koji su imali samo savetodavnu ulogu.

Petogodišnji plan EUROPE Assistance

„Europe Assistance” planira da se u narednom periodu sve manje oslanja na putničko osiguranje i osiguranje motornih vozila, koja trenutno donose više od tri četvrtine kompanijskog profita. Kao deo petogodišnje strategije, osiguravač će se usmeriti ka rastu portfelja zdravstvenog i porodičnog osiguranja, koji je uveo 2009. godine. Planira se da ovo osiguranje do 2015. godine, umesto četvrtine, kako je to bilo dosad, obuhvati trećinu osiguravajućeg portfelja kompanije „Europe Assistance”.

Sektor osiguranja na probi izdržljivosti

Evropsko nadzorno telo nad osiguranjem i penzijama (EIOPA) za kraj drugog kvartala 2011. priprema test izdržljivosti za osiguravajući sektor širom Evrope. Test će biti sproveden uz pomoć Evropskog odbora za sistemski rizik, kao i nacionalnih nadzornih tela, gde je uključen i švajcarski organ za nadzor nad osiguranjem FINMA.

Cilj testa je identifikovanje i kvantifikacija uticaja različitih scenarija na finansijsku situaciju osiguravača u veoma teškom ekonomskom okruženju, a poznato je da osiguravajuća

društva igraju važnu ulogu u društvenom i ekonomskom ciklusu. Upravljanje finansijskim resursima i obezbeđivanje dobrih finansijskih osnova veoma je važno za osiguravanike i njihovu sposobnost da se nose sa sopstvenim rizicima. Test izdržljivosti samo je jedan od instrumenata procene snage preduzeća, kao i kapaciteta i stabilnosti finansijskog tržišta. Test pomaže nadzornom telu EIOPA da razume poziciju kapitala osiguravača i osiguravajućih grupa u kriznim situacijama.

RMS: Finansijska šteta u Japanu i do 300 milijardi dolara

Ukupna finansijska šteta posle razornog zemljotresa i cunamija u Japanu može narasti i do vrtoglave sume između 200 milijardi i 300 milijardi dolara, procena je agencije „Risk Management Solution” (RMS), koja se bavi modeliranjem katastrofa i ovom prilikom ukazuje da je prerano da se izračuna koliko će osiguranje od štete koštati osiguravače.

Prema proceni RMS, finansijska šteta mogla bi iznositi između pet i šest odsto bruto nacionalnog dohotka Japana. „Risk Management Solution” ističe kako je ovaj zemljotres u pratnji cunamija bio složena „superkatastrofa”, kao i da finansijski gubici nisu prouzrokovani samo nastalim štetama već i njihovim posledicama, poput prekida u snabdevanju električnom energijom ili havarijama u nuklearnim elektranama.

Ukoštac s požarima

Požari jednako zadaju glavobolje i osiguravačima i privrednicima, bilo da se radi o malim ili velikim poslovnim prostorima. Statistika požara u Velikoj Britaniji pokazuje sledeće: kada su u pitanju požari na poslovnim objektima, 40 odsto ih je podmetnuto, dok je 60 odsto požara izazvano bez namere. Najčešći uzrok nenamerno izazvanih požara u poslovnim zgradama jesu električne instalacije jer se u pojedinim preduzećima retko sprovede adekvatne inspekcije. Istraživanje koje je sproveo izvesni likvidator šteta pokazalo je da su za 48 odsto nenamerno izazvanih požara krive električne instalacije i uređaji. Pojedine firme ili fabrike izbegavaju troškove uvođenja centralnog grejanja, pa se tokom hladnih dana zaposleni oslanjaju na grejalice i slične aparate, koji neretko ostanu uključeni i tako rade i po celu noć, izlažući prostoriju riziku od požara. Ovakvim korišćenjem grejalica i ostalih pokretnih električnih uređaja nastupa rizik visokog stepena. Zahvaljujući zakonima o zabrani pušenja, rizici od izbijanja požara zbog neugasene cigarete su smanjeni, ali ne i eliminisani. Ipak, restorani, barovi i hoteli posebno uživaju u prednostima zabrane pušenja kada je reč o požarima, a i osiguravači potvrđuju da je broj odštetnih zahteva za štete od paljevine prouzrokovane neugasenom cigaretom drastično opao.

Poznato je da štete od požara malo zavise od delatnosti kojom se preduzeće bavi, dok je veličina poslovnog objekta relevantan način da se odredi zašto i kako do nezgode dolazi. Najrizičnija su mala i srednje razvijena preduzeća, budući da su istovremeno dovoljno velika da postanu poprište požara širih razmera, a raspoložu nedovoljnim kapacitetom da im mere zaštite budu u vrhu prioriteta pri upravljanju rizicima.

Upotreba sistema za dojavu požara, primećuju britanski osiguravači, najzastupljenija je u sektoru hotelijerstva, po barovima i restoranima, dok na adresu proizvodnog sektora stižu kritike. U posebnoj opasnosti od požara su vremene zgrade s drvenim krovnim konstrukcijama, kao i one sa starijom verzijom sendvič-zidova.

Za razliku od većine evropskih zemalja i SAD, preduzeća u Velikoj Britaniji retko su u obavezi da poseduju sisteme za dojavu požara. Direktor Udruženja za zaštitu od požara u Velikoj Britaniji smatra da vlada neizostavno treba da razmotri neophodnost uvođenja takve regulative, i navodi da u

Francuskoj, Nemačkoj i Španiji objekti preko 1.000 i 2.000 m² moraju imati sistem sprinklera, dok u Britaniji obavezu da postave sisteme dojave imaju samo poslovni objekti od preko 20.000 m².

Kriza u opadanju – investicije u porastu

Interesovanje prekomorskih zemalja da investiraju u britanski finansijski sektor pouzdan je pokazatelj da posledice ekonomske krize jenjavaju.

Britanci koji se bave finansijama zadovoljno su konstatovali da je već u prvom delu 2010. godine udeo inostranih kompanija u sektoru finansija prešao devet procenata, dok je, kao posledica kreditne krize, u 2009. godini sa 7,2 odsto iz 2008. pao na 6,5 procenata.

Glavni inostrani investitori na ovom tržištu jesu akcionari iz SAD, koji drže 44 odsto ukupnog udela stranih investitora. Bermudi su zastupljeni sa pet odsto, Evropa sa 27, a azijske firme sa 16 procenata.

Više od milijardu evra za obnovljivu energiju

Investicije „Allianza” u obnovljivu energiju premašile su iznos od milijardu evra. Od 2005. godine nemački osiguravač investirao je u 30 vetro-parkova i solarnih parkova u Nemačkoj, Francuskoj i Italiji preko svog preduzeća „Allianz Renewable Energy Partners”. Poslednja transakcija odnosi se na italijanski solarni park kapaciteta 15 megavata solarne energije, čija je izgradnja završena u decembru 2010. godine.

„Allianz“ je u poslednjih pet godina stalno uvećavao svoj portfelj investicija u obnovljivu energiju, da bi danas postao najveći finansijski investitor u ovoj oblasti u svetu. Vetroparkovi i solarni parkovi kojima trenutno rukovodi „Allianz“ imaju kapacitet proizvodnje električne energije od 600 megavata, što je dovoljno za 250.000 domaćinstava.

Ova vrsta aktive u skladu je s dugoročnom „Allianzovom“ strategijom investiranja, a doprinosi i borbi protiv klimatskih promena.

Penzija u šezdeset i sedmoj

Reforma penzijskog sistema u Španiji je izvršena, a činjenica da se ionako malim penzijama smeši redukcija samo je neprijatna stvarnost koja ne očekuje samo Špance. Kako stvari stoje, produženje minimalnog radnog staža za obračun penzija sa 15 na 25 godina uticaće na to da će 2027. godine 40 odsto aktivne populacije steći uslov za penzionisanje tek sa navršениh 67 godina života – sve zbog nedostatka godina radnog staža.

Nova aplikacija za iphone

„Allianz Seguros“ izbacio je na tržište mobilnu aplikaciju za telefone generacije *iphone* i aparate sa operativnim sistemom *android* (HTC, LG, „samsung“ itd). Aplikacija je besplatna i može se naći u prodavnicama „Apple“ i „Android“. Mobilni telefoni s drugim operativnim sistemima aplikaciji „Allianza“ pristupaju preko adrese *mobile.allianz.es*. Kompanija ističe da, pored ostalih pogodnosti, aplikacija sadrži i geolokalizator koji osiguraniku omogućava da u slučaju loma stakala ili bilo koje havarije na automobilu pronađe

najbližu i najpouzdaniju prodavnicu auto-delova ili mehaničarsku radionicu. Takođe, aplikacija olakšava osiguraniku pronalaženje najbližeg agenta. Vlasnici polise zdravstvenog osiguranja na ovaj način mogu pronaći Dom zdravlja u blizini. Aplikacija sadrži i direktorijum s telefonskim brojevima koji mogu zatrebati osiguraniku, kao što su pomoć na putu, Hitna pomoć, pomoć u kući (za vlasnike polise osiguranja domaćinstva kada izbije štetni događaj). Osim ovoga, aplikacija nudi i vodič za brzo reagovanje za slučaj saobraćajne nezgode, koji pomaže vozačima da ispravno postupaju u tim situacijama.

PREVELA I PRIREDILA: ZORANA Z. NIKOLIĆ JOLDIĆ

SUDSKA PRAKSA

Odgovornost prodavca za materijalne nedostatke prodate stvari

Odgovornost prodavca za materijalne nedostatke prodate stvari odnosi se samo na materijalne nedostatke, vidljive ili skrivene, koje kupac treba da otkrije i o njima blagovremeno i uredno obavesti prodavca.

(Presuda Privrednog apelacionog suda Pž. 682/10 od 14. novembra 2007. godine)

Naknada nematerijalne štete

(Član 200. Zakona o obligacionim odnosima)

Presudom prvostepenog suda odbijen je kao neosnovan tužbeni zahtev tužioca za isplatu naknade nematerijalne štete zbog pretrpljenih bolova i za umanjeње životne aktivnosti. Pri utvrđenom stanju stvari, prvostepeni sud pravilno je primenio materijalno pravo, nalazeći da je tužbeni zahtev tužioca neosnovan.

Iz obrazloženja:

Iz spisa proizlazi da je tužilac, kao putnik u vozilu, pretrpeo teške telesne povrede, pa je, pored ostalog, imao i prelom levog ramena, za koji je saznao kasnije, a ta povreda nije bila obuhvaćena prethodnim tužbenim zahtevom, odnosno zahtevom za naknadu štete, o čemu je pravosnažno presuđeno.

Prilikom kontrolnog pregleda utvrđen je prelom leve ključne kosti u zarastanju, nastao u navedenom štetnom događaju, što nije primećeno zbog istovremene povrede preloma rebra, čiji je bol kao dominantan simptom „pokrio“ bol koji daje prelom ključne kosti. Kako je izvršeno veštačenje od strane veštaka medicinske struke, utvrđeno je da se vremenski raspon trpljenja bolova ne bi povećavao niti smanjivao i da nije bilo preloma ključne kosti, jer taj prelom, koji je kasnije otkriven, ne bi uticao na povećanje ili smanjenje perioda trpljenja bolova jakog i srednjeg intenziteta, niti na povećanje ili smanjenje životne aktivnosti.

Pri takvom stanju stvari, prvostepeni sud pravilno je primenio materijalno pravo, nalazeći da je tužbeni zahtev tužioca neosnovan.

(Presuda Opštinskog suda u Užicu P. 36/08, od 16. jula 2009. i Presuda Višeg suda u Užicu Gž. 716/10, od maja 2010. godine)

Ništavost ugovora

Ništav je ugovor koji je protivan prinudnim propisima, javnom poretku ili dobrim običajima.

(Rešenje Višeg trgovinskog suda Pž. 5499/09 od 8. decembra 2009. godine)

Ugovor o prevozu

Ugovorom o prevozu obavezuje se prevoznik da na određeno mesto preveze neku stvar, a pošiljalac se obavezuje da mu za to plati određenu naknadu (čl. 648. Zakona o obligacionim odnosima). Za ugovor o prevozu nije obavezna pismena forma.

(Presuda Višeg trgovinskog suda Pž. 7071/09 od 23. decembra 2009. godine)

Naknada materijalne štete

(Član 154. ZOO i član 6. Odluke o komunalnom redu i opštem uređenju)

Postoji odgovornost tuženog javnog preduzeća za naknadu štete nastalu na tužiocčevom vozilu usled velike količine vode na kolovozu zbog neočišćenih i neuređenih slivnika za oticanje vode uz kolovoz, shodno čl. 154. ZOO i čl. 6. Odluke o komunalnom redu i opštem uređenju.

(Presuda Opštinskog suda u Čačku P. 1171/08, od 25. marta 2009. i Presuda Višeg suda u Čačku Gž. 1090/09, od 18. januara 2010. godine)

Napredovanje lečenja i tok roka zastarelosti

Kada se oboljenje koje je kod oštećenog dijagnosticirano retko smatra potpuno i definitivno izlečenim, napredovanje takve vrste oboljenja može značiti da tok roka zastarelosti, bilo subjektivni bilo objektivni, može biti prekidan, odnosno produžavan sve do prestanka lečenja.

(Presuda Vrhovnog suda Srbije Rev. 1227/08, od 10. decembra 2008. godine)

Naknada nematerijalne štete

(Član 201. stav. 2. ZOO)

Tužilac ima pravo na naknadu nematerijalne štete za duševne bolove zbog smrti svoga brata, s kojim je imao trajnu zajednicu života, shodno čl. 201. st. 2. ZOO. Ovo važi u situaciji kada se pokojni brat, posle razvoda braka i prestanka bračne zajednice, vratio u selo i nastavio život u zajednici s bratom i ostalim licima.

(Presuda Apelacionog suda u Kragujevcu Gž. 249/10, od 10. februara 2010. godine)

PITANJA I ODGOVORI

Klauzule Instituta londonskih osiguravača za osiguranje robe u vazдушnom prevozu

Osim kompleta klauzula A, B i C za osiguranje robe u pomorskom prevozu, godine 1982. izrađen je komplet klauzula za osiguranje robe u vazдушnom prevozu (sa izuzetkom poštanskih pošiljaka) – Institute Cargo Clauses (Air), (excluding sendings by Post), Cl. 259/1/1/82 – kojim je zamenjen do tada primenjivani komplet Institutskih klauzula za osiguranje robe u vazдушnom prevozu od svih rizika (Cl. 75, 15/6/65).

Komplet ICC (Air) – Cl. 259/1/1/82 sadrži 16 marginalnih klauzula o osiguranim rizicima (kl. br. 1), o opštim izuzecima (kl. br. 2), o isključenju rizika od rata (kl. br. 3), o isključenju rizika od štrajka (kl. br. 4), o prevozu (kl. br. 5), o okončanju ugovora o prevozu (kl. br. 6), o izmeni pravca prevoza (kl. br. 7), o osigurljivom interesu (kl. br. 8), o troškovima dalje otpreme (kl. br. 9), o izvedenom potpunom gubitku (kl. br. 10), o osiguranju veće vrednosti (kl. br. 11), o bezvrednosti ugovora u korist trećih lica (kl. br. 12), o dužnosti osiguravnika (kl. br. 13), o odustajanju od prava (kl. br. 14), o brznoj otpremi (kl. br. 15) i o primeni engleskog prava i prakse (kl. br. 16).

Upoređenjem ovog kompleta s kompletom klauzula A za osiguranje robe u pomorskom prevozu uočavamo da on ne sadrži klauzulu o zajedničkoj havariji „General Average Clause“, a ni klauzulu o sudaru usled obostrane krivice – „Both to Blame Collision Clause“ (marginalne klauzule br. 2 i 3 iz kompleta A). Razlog tome je što zajedničke havarije, spasavanje u pomorskoj plovidbi, kao i sudar brodova, predstavljaju osobenosti pomorske i rečne plovidbe koje, kao takve, u vazдушnom prevozu i ne postoje.

Takođe, komplet klauzula za osiguranje robe u vazдушnom prevozu ne sadrži odredbu o nesposobnosti broda za plovidbu („unseaworthiness“), već samo odredbu o nepodobnosti („unfitnes“) prevoznog sredstva ili kontejnera (drugi deo marginalne klauzule br. 5 kompleta A).

U pogledu trajanja osiguranja, po kompletu za osiguranje robe u vazдушnom prevozu, osiguranje traje od prijema u skladište do dopremanja u drugo skladište, i najviše 30 dana po iskrcaju robe s vazduhoplova na odredište, dok po kompletu A osiguranje traje od skladištenja kod pošiljaoca i najviše 60 dana nakon iskrcaja broda u luci odredišta.

Klauzulom br. 1 („Risks Clause“) pokriveni su „svi rizici od gubitka ili oštećenja“ („all risks of loss of or damage“), osim onih navedenih u klauzulama br. 2, 3 i 4. Osiguranje, dakle, ni u kom slučaju ne pokriva štetu ili trošak nastao usled zlonamernog postupka osiguravnika, uobičajenog curenja, gubitka na težini ili zapremini, dotrajalosti osigurane stvari, nedovoljnosti ili neprikladnosti pakovanja, unutrašnje mane, nepodesnosti aviona, insolventnosti vazduhoplovnog preduzetnika, upotrebe nuklearnog oružja, kao što ne pokriva ni gubitak, štetu ili trošak usled rizika od rata i štrajka.

Na zahtev osiguravnika, može se pružiti osiguranje od ratnih rizika prema kompletu Institute War Clauses (Air Cargo), Cl. 258/1/1/82 i osiguravajuće pokriće rizika od štrajka prema kompletu Institute Strikes Clauses (Air Cargo), Cl. 260/1/1/82.

Pokriveni rizici prema klauzuli 258/1/1/82 svrstani su u tri grupe:

- rizici čijim ostvarenjem nastaje gubitak ili šteta usled rata, građanskog rata, revolucije, ustanka, pobune (odredba 1.1)
- rizici od zauzeća, konfiskacije, zadržavanja, hapšenja ili zaustavljanja koji su posledica ostvarenja rizika iz prve grupe (odredba 1.2)
- rizici koji su posledica ranije vođenih ratnih operacija (napuštene mine, torpeda, bombe (odredba 1.3).

Prema klauzuli 260/1/1/82, u prvu grupu rizika pokrivene osiguranjem spadaju oni čijim ostvarenjem nastaju gubici i štete delovanjem štrajkača, a u drugu grupu gubici i štete prouzrokovani (caused by) terorističkim aktom.

Prema kompletu za osiguranje rizika od štrajka, osiguranje traje „od skladišta do skladišta“ i završava se istekom 30 dana po iskrcaju robe sa vazduhoplova. Po ratnoj klauzuli, osiguranje traje od momenta ukrcaja robe u vazduhoplov i završava se istekom 15 dana od ponoći kada avion prispe u krajnje mesto iskrcaja („on expiry of 15 days counting from midnight of the day of arrival of the aircraft at the final place of discharge“).

Pokrće rizika od štrajka i rata podleže režimu plaćanja dodatne premije. Generalno, za otkaz rizika od rata izrađen je komplet Institute War Cancellations Clause (Cargo), Cl. 271 od 1. decembra 1982. godine.

Institutske klauzule londonskih osiguravača mogu se upotrebiti uz svaki formular polise ukoliko je posredi blanko formular (ne sadrži odredbe o uslovima osiguranja).

Na ugovore o osiguranju u vazдушnom saobraćaju primenjuju se odredbe Zakona o obligacionim odnosima i osnovama svojinskopravnih odnosa u vazдушnom saobraćaju (Sl. list SRJ br. 12/98), na osnovu čl. 131 tog zakona i odredbe Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi (Sl. list SRJ br. 2/98).

SVETOZAR D. GLIGORIJEVIĆ

BIBLIOGRAFIJA

Problem Hebammen-Haftpflichtversicherung.

– **Nemačka: Problem osiguranja od odgovornosti babica.** Ravno 4.500 babica, koje se samostalno bave ovom profesijom u Nemačkoj i kojima se poverava četvrtina porođaja, obratilo se komisiji za podnošenje peticija nemačkog Bundestaga da bi protestovale protiv planiranog povećanja premija za njihovo profesionalno osiguranje od odgovornosti. Godišnja premija osiguranja godine 1992. iznosila je 179 evra, do sredine 2010. povećana je na prosečnih 2.370 evra, a do 1. jula 2010. porasla je na 3.689 evra.

Babice zahtevaju povećanje plate (naknade) da bi mogle platiti povećane premije osiguranja od odgovornosti. Honorari koji su „iscenkani“ između ustanova socijalnog osiguranja i samostalnih babica nisu dovoljni, a planirano povećanje od 4,39 evra po porođaju u bolnici i 14,19 evra za rađanje van klinike zaista je premalo.

Ova peticija ne sadrži prigovor osiguravačima. Osiguranje babica od odgovornosti hronično je deficitarno. Nekoliko društava sasvim se povuklo iz ovog područja. Razlog su zahtevi za naknadu štete protiv babica zbog navodnih povreda (šteta) pri rođenju deteta. Ovdje sudovi sve češće dosuđuju visoke sume kao obeštećenje.

Da bi se premije osiguranja od profesionalne odgovornosti babica ponovo svele na razumnu meru, zakonodavac bi morao da menja pravnu regulativu koja se tiče nedozvoljenih radnji, a pored toga i da limitira visinu odštete.

(„Zeitschrift für Versicherungswesen“, br. 15-16/2010, str. 530)

Christoph Baltzer: Preise im Luftfahrt-Markt bleiben hart. – Cene na tržištu vazdušne plovidbe ostaju „tvrde“.

Nakon nesreće jednog „Lufthanzinog“ aviona MD-11F i rušenja vazduhoplova u Islamabadu, čini se da se stanje u vezi sa štetama u vazdušnoj plovidbi ove godine neće popraviti. Premije će, svakako, dalje rasti, a u julu se očekuje stabilizacija. U članku se daju detaljna obaveštenja o avionskim nesrećama kroz istoriju. Za pad „Lufthanzinog“ aviona MD-11F, koji se srušio sa 80 tona tovara u Rijadu, kaže se da je posredi treće rušenje jedne mašine ovog tipa u roku od godinu i po dana.

(„Versicherungswirtschaft“, br. 16/2010, str. 1119)

Jan Bergmann: Entführung, Erpressung, Piraterie: Gefahren erkennen und minimieren. – **Otmica, ucena (iznuda), piraterija: rizik treba spoznati i svesti na minimum.** Na tržištu postoji veliki broj osiguravajućih koncepata koji nude pokriće pri otmici ili činu piraterije. Radi efikasnog koncepta osiguranja, smišljena je i prevencija krizne situacije. U članku su dati prikazi stanja na „terenu“, kao i objašnjenja mnogih slučajeva iz prakse i u vezi sa osiguravajućim ponudama. Kaže se još da je osiguravajuća zaštita efikasna prevencija krize.

(„Versicherungswirtschaft“, br. 17/2010, str. 1198-1200)

Frank Tesch: „Emergency Response“ und „Recovery“ – ein Mittel des angemessenen Risikomanagements? – **„Emergency Response“ i „Recovery“ – sredstvo primerenog rizikomenadžmenta.** Ko je mogao da zamisli da će oblak iz pepela i prašine ikada izazvati najveći prekid rada u istoriji međunarodnog vazdušnog saobraćaja, te da će znatno oštetiti celokupnu svetsku privredu, tačnije zakočiti je? Ovaj primer pokazuje koliko i najmanja odstupanja u „pogonu“ mogu da prouzrokuju jake domino efekte u privrednom sistemu. Ovoj problematici može se suprotstaviti primerenim sredstvima. Na primer, sve bržim sistemom menadžmenta i odgovarajućim sposobnostima ljudi koji to rade. Pojam koji se u ovom kontekstu koristi zove se krizni menadžment, a koriste se i reči **„response“ i „recovery“**. Detaljan tekstualni opis dopunjuju tri grafička priloga.

(„Zeitschrift für Versicherungswesen“, br. 15-16/2010, str. 557-559)

Dirk Carsten Günther: **„Vuvuzela riskanter als Bon Jovi“**. – **Vuvuzela riskantnija nego „Bon Jovi“ (rok muzika).** Ne samo u Južnoj Africi nego, nažalost, i u Nemačkoj, vuvuzele se prodaju za nekoliko evra na benzinskim pumpama. Posledice upotrebe vuvuzela u Nemačkoj mogu da budu značajne za delatnost osiguranja. Buka koja se razvija je jaka, možda i iznad 120 decibela, što može izazvati nimalo naivno oštećenje sluha. U članku se, iz pravnog ugla, posmatraju i razmatraju stavovi lekara i medicinskih ustanova prema upotrebi i zabrani upotrebe trube vuvuzele, o kaznama i o stavu osiguravača od nezgoda i osiguravača od odgovornosti za oštećenja izazvana bukom, uz primere iz nemačke sudske prakse.

(„Versicherungswirtschaft“, br. 13/2010, str. 948)

Christoph Baltzer: **Sturmfreie Buden? – Bez orkana: Pet godina posle orkana „Katrina“ preti podržavljenje osiguranja od olujnog vetra.** Nakon orkana „Katrina“,

pojavi se 1,2 miliona oštetnih zahteva privatnih klijenata osiguranja. Pet godina posle divljanja tog vetra, jedan demokrata iz države Misisipi želi, da podržavi osiguranje od tog rizika. U orkanom ugroženim oblastima premije su se od tada utrostručile, pa bi ovaj projekat s tržišta povukao 25 milijardi američkih dolara premije. Ali sama vlada protivi se tom predlogu.

(„*Vericherungswirtschaft*“, br. 16/2010, str. 1118)

Reinhold Müller: Reden ist Gold und Schweigen ist ein Karrieregeheimnis. – Govor je zlato, a ćutanje je tajna karijere. Serija: Portreti žena, br. 6: Menadžer društva „Svis-Re“ Nikola Rojtmán drži mnogo do svoje samosvesne prezentacije.

(„*Versicherungswirtschaft*“, br. 16/2010, str. 1136-1138)

Prof. dr Gerd Waschbusch, prof. dr Gëgor Kräme, Jessica Knoll, Laura Baumgaertner: Geldwäche und Versicherungsbetrug – Zwei ernstzunehmende Probleme der

Versicherungswirtschaft. – Pranje novca i osiguravajuća prevara – dva problema delatnosti osiguranja koje treba uzeti ozbiljno. Mada se pranje novca i prevara u osiguranje posmatraju odvojeno, oba fenomena ukazuju na zajedničke momente u njihovom nastajanju, kao i u pogledu problematike njihovog otkrivanja i savladavanja. To naročito postaje jasno kada pranje novca i osiguravajuća prevara nastupe zajedno, pri čemu su tipične određene konstelacije slučaja. Pranje novca i prevara u osiguranju često se potcenjuju ili smatraju bezazlenim. Pri tome se preko osiguravajućeg sektora godišnje investiraju i uvećavaju zamašne sume novca, koje predstavljaju krupan potencijal za kriminalne radnje.

U članku se, osim objašnjenja ova dva fenomena, prikazuje značaj pranja novca i prevare za delatnost osiguranja, kao i mogućnost istraživanja njihovog zajedničkog nastupa. U članku se, pored ostalog, objašnjavaju obaveze osiguravajućih društava da sprečavaju pranje novca, a i identifikuju se moguće slabe tačke.

(„*Zeitschrift für Versicherungswesen*“, br. 17/2010, str. 595-600)

Dr Uwe Siegmund: Sollt die Bundesbank nicht doch die deutschen Versicherungen regulieren? – Da li „Bundesbanka“ ipak ne bi trebalo da reguliše nemačko osiguranje? Pored tekućih osiguravajućih problema u globalnom sagledavanju, jedno važno strukturno pitanje za nemačke osiguravače dospelo je u zapećak. Dok Nemačka o novoj regulativi još diskutuje, u Velikoj Britaniji već je

odlučeno. Tamošnja, nedavno uvedena vlast za nadzor nad celokupnim finansijama (Allfinanz) FSA, treba ponovo da se raščlani i da najvećim delom bude podređena „Engleskoj banci“ („Bank of England“). Takođe, u SAD, uz takozvano Dodd-Frank zakonodavstvo, „Federal Reserve Bank“ preuzima funkcije od drugih nadzornih vlasti, koje ostaju rascepkane. Da li bi sada, sledeći sasvim novi međunarodni trend, „Bundesbanka“ trebalo da reguliše nemačko osiguranje ili ne? Ili bi bilo bolje da to ipak učini „Bafin“? Da li treba da postoji podeljena odgovornost? Ili, kao ranije, da sve bude povereno službi BAV? **Možda bi ovaj nadzor ipak trebalo odmah prepustiti evropskom nadzoru CEIUOPS?** U članku se najpre daje prikaz razvoja nadzora u nemačkom osiguranju, koji postoji punih 100 godina, a zatim se razmatraju pomenuta pitanja i stavovi prema osiguravajućem nadzoru u Nemačkoj.

(„*Zeitschrift für Versicherungswesen*“, br. 15-16/2010, str. 547-551)

Christoph Meili: Sind Nanotechnologien versichtbar?

– Industrijsko i zanatsko osiguranje: nanotehnologije kao potcenjeni rizik. Da li su nanotehnologije osigurljive?

Da li i kako nanotehnologije deluju na osiguranje i koje se štete mogu očekivati, otvorena su pitanja. Nanotehnologije su, po pravilu, implicitno saosigurane. U slučaju štete, industrijski osiguravači mogu biti pogođeni time u području odgovornosti za proizvode, području odgovornosti za okruženje ili eventualno u osiguranju od nezgode radnika. U članku se piše o strategijama za osiguranje od ove vrste rizika.

(„*Versicherungswirtschaft*“, br. 17/2010, str. 1187-1188)

Brigitte Vorrath: D&O: Welche Risiken bergen Selbstbehaltsversicherungen? – Osiguranje od odgovornosti rukovodilaca: koje rizike kriju

„samopridržajna“ osiguranja? Obaveznim samopridržajem, uvedenim u Zakon o primerenim platama rukovodilaca (VorsAG), zakonodavac je hteo da pri povredama obaveze članova uprava u osiguranje uključi njihovu privatnu imovinu, s minimalnih deset procenata štete nastale njihovim delanjem. Da li je ova tendencija, započeta zaključenjem jednog D&O samopridržajnog osiguravajućeg ugovora, ipak kontraproduktivna?

(„*Versicherungswirtschaft*“, br. 17/2010, str. 1196-1197)

Niklas Groß: Nicht alle Lebensversicherer werden der Demografiefalle entkommen. Nur 8 finanzstarke Lebensversicherer kommen durch. – Neće svi osiguravači moći da izbegnu propast zbog demografskog pada. Samo

će se osam finansijski jakih osiguravača života izvući. Demografsko kretanje u Nemačkoj vodi ka nezadrživom smanjenju tržišta osiguranja života. A čišćenje tržišta koje će zatim slediti preživeće samo osiguravači s velikom finansijskom snagom, striktnom troškovnom disciplinom i uspešnim menadžmentom investiranja kapitala. Izveštaj je dopunjen sa tri tabelarna prikaza.

(„Versicherungswirtschaft”, br. 17/2010, str. 1208-1209)

Chrushioh Baltzer: Kündigungswelle überrollt Markt. Rechtsschutz leidet unter Wirtschaftskrise. – Osiguranje pravne zaštite trpi zbog privredne krize. U protekloj godini osiguravači pravne zaštite morali su da trpe štetu zbog dramatičnog porasta broja tužbi za otkaz. Da bi se kompenzovalo opterećenje zbog povećanja premije, konkurentsko okruženje postalo je oštrije. Osiguravači bi želeli da putem medijacije smanje troškove. U članku se, pored ostalih aktuelnih podataka iz poslovanja, daje tabelarni prikaz 20 najvećih nemačkih osiguravača pravne zaštite, s podacima o premijama u 2009. godini.

(„Versicherungswirtschaft”, br. 15/2010, str. 1064-1065)

Comeback der Immobilien. – Osiguravači se vraćaju nekretninama. Društvo „Alijanc” pojačalo je svoj

angažman na polju nekretnina. Ono je, na primer, nedavno preuzelo 80 nekretnina od „Aldi-Süd” u vrednosti od 100 miliona evra. Ova tržišta zatim su iznajmljena „Alijancu”, koji je svoja ulaganja u vezi s nekretninama poslednjih godina bio veoma snizio, da bi sada promenio kurs i ponovo počeo da gradi portfelj nekretnina. Obim angažovanja oko nekretnina u Nemačkoj sa sadašnjih osam milijardi evra ubuduće treba da naraste na ravno 15 mlrd evra. U pogledu rekordno niskih stopa i nesigurnih perspektiva na akcijskim tržištima, nekretnine su za osiguravače koji traže redovne i pouzdane isplate kamate očigledno ponovo postale izbor broj jedan.

(„Zeitschrift für Versicherungswesen”, br. 17/2010, str. 572)

Uwe Klinge, Andreas Haier: Zinsrisiken bei Berufsunfähigkeitsversicherungen – ein unerschätzliches Risiko. – Kamatni rizici kod osiguranja od nesposobnosti za obavljanje određenog zanimanja – neprocenjeni rizik. U okviru riziko-analize osiguranja od nesposobnosti za obavljanje određenog zanimanja, autori su procenili rizik kamatnih garancija, što se može preneti i na druge usluge.

(„Versicherungswirtschaft”, br. 16/2010, str. 1130-1131)

PREVELA I PRIREDILA: GORDANA L. POPOVIĆ

TOMISLAV PETROVIĆ

U Beogradu, 13. februara, preminuo je Tomislav Toma Petrović, dugogodišnji saradnik časopisa „Tokovi osiguranja”.

Tomislav Petrović rođen je 15. maja 1937. godine u selu Loćika u opštini Rekovac. Drugo od troje dece Dragoslava i Ružice, naučio se duhu, radu i veštinama seoskim, koje je voleo i negovao celog života.

Ondašnju četvorogodišnju osnovnu školu završio je u rodnom selu i sa 11 godina uputio se u obližnju Jagodinu, gde se upisuje u osmogodišnju gimnaziju. Po završenoj velikoj maturi 1956. godine, odlazi u Beograd i upisuje se na Pravni fakultet. Za vreme studija izdržava se samostalno, preko studentske organizacije, raznoseći mleko i radeći s majstorima molerima.

Pošto je diplomirao i odslužio vojsku, zapošljava se u Opštini Voždovac, na mestu pravnog referenta za sudske izvršenice rušenja bespravno podignutih objekata. Zbog vrste i okolnosti posla, gde se suočavao s nemaštinom i nesrećom iseljenih porodica, na tom mestu ostaje veoma kratko, svega nekoliko meseci.

Godine 1964. zapošljava se u Zavodu za osiguranje i reosiguranje „Beograd“ (ZORB). Tu počinje svoj rad i usavršavanje u oblasti prava osiguranja, kojim će se baviti do kraja života. U ZORB-u, koji je nakon integracije sa Zavodom za osiguranje i reosiguranje „Jugoslavija“ 1974. godine prerastao u „Dunav osiguranje”, radi u Sektoru za transportno osiguranje i učestvuje na međunarodnim konferencijama (International Union of Marine Insurance – IUMI). Šest meseci provodi na specijalizaciji u Londonu.

Početkom osamdesetih godina prelazi u Udruženje osiguravajućih organizacija Jugoslavije, gde radi kao samostalni pravni savetnik.

Od 1990. do 1991. bio je zaposlen u Saveznom ministarstvu finansija, u Odseku za osiguranje imovine i lica, gde je obavljao poslove kontrole dokumentacije i rada osiguravajućih društava, kao i izdavanja dozvola za rad. Odatle prelazi u JUBMES banku („Jugoslovenska banka za međunarodnu ekonomsku saradnju”), pa u „Tržište novca“ a.d. Beograd, a zatim u „Agro osiguranje“ d.d., u kojem je radio kao savetnik.

Krajem 1996. godine, po registrovanju Akcionarskog društva za osiguranje PRIMA (1999. naziv je promenjen u GRAWE osiguranje AD), postaje njegov prvi direktor. S tog mesta 2002. godine odlazi u penziju.

Učestvovao je na mnogim savetovanjima iz oblasti osiguranja, koja su organizovali Privredna komora Srbije, Udruženje pravnika Srbije (Kopaonička škola prirodnog prava), Udruženje za pravo osiguranja, „Dunav osiguranje”, a njegovi članci objavljivani su u zbornicima radova sa savetovanja. Poslednje savetovanje na kojem je učestvovao bila je Konferencija „Osiguranje u zemljama CEFTA regiona”, održana od 27. do 29. oktobra 2010. na Zlatiboru, gde je stručnoj javnosti na uvid stavio rad „Prevare u osiguranju života”.

Svoje radove objavljivao je i u drugim časopisima iz oblasti osiguranja, kao što su „Pravni život”, „Osiguranje”... Pisao je i o domaćim i o međunarodnim propisima (IUMI, GATT – današnji WTO, UNCTAD, OECD, EU). Srpski citatni indeks navodi dva njegova članka iz časopisa „Pravni život”: *Zagađivanje životne sredine i osiguranje* (11/97) i *Osiguranje ugovorne odgovornosti prevozioca za štetu na robi (stvarima) u domaćem i međunarodnom drumskom saobraćaju* (10/98).

Objavio je dve knjige s grupom autora: *Prevare u osiguranju* (2003) i *Osiguranje života* (2003). Knjiga *Osiguranje života* ušla je, kao „pravna književnost”, u program za polaganje stručnog ispita za obavljanje poslova posredovanja i zastupanja u osiguravajućoj delatnosti, koji je objavljen u „Službenom glasniku RS”, u broju 80 od 26. septembra 2006. godine.

Tomislav Petrović je svojim predanim naučno-istraživačkim radom ostavio neizbrisiv pečat u nauci i struci osiguranja u Srbiji i regionu.

ЛИДЕР
на тржишту
осигурања

ВОДЕЋИ
ПО ВИСИНИ
УКУПНЕ
ПРЕМИЈЕ

НАЈВЕЋЕ
финансијске
резерве

НАЈВИШЕ
издатих
ПОЛИСА

ИСПРЕД
СВИХ
по проценту
исплате
накнаде штета

ДУНАВ
ОСИГУРАЊЕ

за Ваше добро!

СИГУРНИ
У СВОЈУ СНАГУ

www.dunav.com

www.dunav.com

0800 386 286
БЕСПЛАТАН ПОЗИВ

DUNAV OSIGURANJE

za Vaše dobro!